

Undersøgelse af forekomst og oplevelse af

KØNSKRÆNKENDE ADFÆRD I FORSVARET

Hovedresultater

Bente Øhrstrøm, Jørgen Eriksen & Louise Knudsen

MAJ 2003

FORORD

I de senere år har der generelt i samfundet været sat fokus på kvinders forhold i arbejdslivet. I forsvaret har dette bl.a. givet sig udslag i, at Forsvarschefen har markeret "Kvinder i Forsvaret" som en af sine mærkesager, som skal have særlig vægt, ekstra indsats og synlig bevågenhed. Den bagved liggende intention er at bidrage til et arbejdsmiljø i Forsvaret, der fremmer respekt og værdighed for den enkelte uanset køn og som på sigt medvirker til rekruttering og fastholdelse af militært ansatte kvinder på alle niveauer.

Forsvarschefen etablerede i 2001 et særligt forum - "Tænketanken vedr. Kvinder" for at fremme denne mærkesag. I formålet for tænketanken er det fremhævet, at opgaven er at identificere forhold, der er mindre attraktive for kvinder samt påpege udviklingsmuligheder for rekruttering og fastholdelse af kvinder. Det er også sigtet ikke blot at skabe debat men også at gøde jorden for at ændre uønskede holdninger i forhold til ligestilling og respekt for begge køn. Man skal endelig udpege indsatsområder og stille forslag til konkrete aktiviteter på området.

Tænketanken har afholdt et seminar for militært ansatte kvinder og har bl.a. på baggrund heraf besluttet at sætte fokus på kønskrænkende adfærd, som defineres ved adfærd i ord eller gerning knyttet til køn og som opleves krænkende. Som et led i arbejdet har man ønsket en kortlægning af evt. forekomst og omfang. Forsvarskommandoen har efterfølgende bedt Forsvarsakademiet, repræsenteret ved Institut for Militærpsykologi, om, at gennemføre en undersøgelse af forholdene og stille de fornødne midler til rådighed.

Undersøgelsen igangsattes i OKT 2002 og det er hovedresultaterne herfra, der hermed fremlægges. Det skal pointeres, at det med den korte tid til rådighed, ikke har været muligt at gennemføre en egentlig analyse af datamaterialet. Rapportens indledende sammenfatning og konklusioner indeholder al central information. Den særligt interesserede læser kan finde mere detaljeret viden i de efterfølgende afsnit mens undersøgelsens svarfordelinger findes i bilagstabellerne. Instituttet har, - til trods for den manglende uddybende analyse - alligevel ment, at resultaterne kunne være af betydelig interesse for den offentlige debat især for arbejdsmarkedets parter og organisationer.

Undersøgelsen er gennemført af B.a. psych. Jørgen Eriksen og B.a. psych. Louise Knudsen under ledelse af cand. psych. Bente Øhrstrøm. Cand. stat. Erik Kousgaard har stået for den elektroniske databearbejdelse.

Der skal her rettes en tak til de mange kvinder og mænd, som ved deres medvirken i undersøgelsen har stillet deres erfaringer til rådighed.

STEN MARTINI
Chefpsykolog

INDHOLDSFORTEGNELSE

SAMMENFATTENDE RESULTATER OG KONKLUSIONER.....	- 6 -
1. INDLEDNING.....	- 12 -
1.1. UNDERSØGELSENS BAGGRUND.....	- 12 -
1.2. FORMÅLET MED UNDERSØGELSEN.....	- 12 -
1.3. MÅLGRUPPE.....	- 12 -
1.4. DEFINITION AF KØNSKRÆNKENDE ADFÆRD.....	- 12 -
1.5. ANDRE UNDERSØGELSER.....	- 13 -
2. TEORETISK GRUNDLAG.....	- 15 -
2.1. KØN I FORSVARET.....	- 15 -
2.2. GRUNDLÆGGENDE MODEL.....	- 16 -
2.3. UNDERSØGELSER I USA OG SVERIGE.....	- 17 -
2.4. DEN DANSKE UNDERSØGELSE MODEL.....	- 18 -
3. TILRETTELÆGGELSE AF UNDERSØGELSE.....	- 20 -
3.1. FORUNDERSØGELSE.....	- 20 -
3.1.1. Resultater af forundersøgelse.....	- 21 -
3.2. HOVEDUNDERSØGELSE.....	- 21 -
3.2.1. Deltagere.....	- 21 -
3.2.2. Spørgeskemaets indhold og opbygning.....	- 22 -
3.2.3. Spørgeskemaets afprøvning.....	- 23 -
3.2.4. Deltagerne i undersøgelsen.....	- 23 -
4. UNDERSØGELSENS RESULTATER.....	- 24 -
4.1. HOVEDTENDENSER.....	- 24 -
4.2. RESULTATER OPDELT I HOVEDKATEGORIER.....	- 25 -
4.2.1. Generelle bemærkninger om kønnet.....	- 25 -
4.2.2. Personligt rettede bemærkninger om kønnet.....	- 28 -
4.2.3. Uønsket seksuelt betonet opmærksomhed.....	- 32 -
4.2.4. Seksuel tvang.....	- 37 -
4.3. LOKALITETEN FOR KRÆNKELSEN.....	- 38 -
4.4. HÅNDBETING AF SITUATIONEN.....	- 39 -
4.4.1. Anvendte former for håndtering.....	- 39 -
4.4.2. Håndteringens effekt.....	- 39 -
4.4.3. Sammenfatning af håndtering.....	- 40 -
4.4.4. Indrapportering.....	- 40 -
4.5. IAGTTAGER.....	- 41 -
4.6. MANDEHØRM.....	- 42 -
4.7. FORDELING PÅ VÆRN.....	- 43 -
4.7.1. Forekomst.....	- 43 -
4.7.2. Hvor krænkende opleves det.....	- 43 -
4.7.3. Krænkerens identitet.....	- 43 -
4.7.4. Sammenfatning.....	- 43 -
4.8. KVINDER I FORHOLD TIL ALDER.....	- 44 -
4.8.1. Forekomst.....	- 44 -
4.8.2. Hvor krænkende opleves det.....	- 44 -
4.8.3. Sammenfatning.....	- 44 -
4.9. KVINDER MED LEDELSESANSVAR.....	- 45 -
4.10. ORGANISATIONEN.....	- 45 -
4.10.1. De vilkår som Forsvaret giver kvinder.....	- 45 -
4.10.2. Viden om forholdsregler.....	- 46 -
4.10.3. Organisationens håndtering af kønskrænkende adfærd.....	- 46 -

5. REAKTIONER PÅ UNDERSØGELSEN	- 47 -
6. LITTERATURLISTE	- 49 -
7. TABELLER	- 51 -
8. BILAG	82

SAMMENFATTENDE RESULTATER OG KONKLUSIONER

I de senere år har der generelt i samfundet været sat fokus på kvinders forhold i arbejdslivet. I Forsvaret har dette givet sig udslag i, at Forsvarschefen har markeret området som en af sine mærkesager. Specielt har interessen samlet sig om fænomenet kønskrænkende adfærd, som defineres ved adfærd i ord eller gerning knyttet til køn og som opleves krænkende.

Det har ikke været hensigten med denne undersøgelse at fremstille, hvordan det er at være kvinde eller mand i Forsvaret, men alene at belyse forekomsten af omtalte adfærd i Forsvaret. Undersøgelsen er gennemført som en spørgeskemaundersøgelse.

Kønskrænkende adfærd er et tabuiseret og følelsesladet område også for Forsvarets personel. Nogle af respondenterne har således henvendt sig til projektgruppen og fremført, at spørgeskemaet kunne virke forvridende og lægge ordene i munden på deltagerne. Variationen i besvarelserne på de stillede spørgsmål tyder dog på, at de stillede spørgsmål er blevet læst og besvaret alene ud fra undersøgelsens formål.

Med en besvarelsesprocent på 88 pct. må det konstateres, at resultaterne viser et troværdigt billede af, hvilke situationer på arbejdspladserne i Forsvaret, der opleves som krænkende af især kvindeligt personel.

Den høje besvarelsesprocent kan også tages som udtryk for, at mange af deltagerne har fundet undersøgelsen vigtig for arbejdsklimaet og har haft lyst til at bidrage, uanset deres syn i øvrigt på kvindernes vilkår i Forsvaret.

1. Deltagerne

I undersøgelsen indgår alle militært ansatte kvinder, en repræsentativ sammenligningsgruppe bestående af et tilsvarende antal statistisk tilfældigt udvalgte civilt ansatte kvinder samt en gruppe statistisk tilfældigt udvalgte militært og civilt ansatte mænd. I alt omfatter undersøgelsen 3119 personer.

2. Omfanget og oplevelsen af kønskrænkende adfærd

I undersøgelsen blev der spurgt til forekomsten af en række potentielt kønskrænkende situationer. 33 pct. af de militært ansatte kvinder har svaret bekræftende på, at de har oplevet situationer med kønskrænkende adfærd, mens det tilsvarende tal for de civilt ansatte kvinder og mændene er omkring 10 pct. Dette tal er på niveau med en tilsvarende svensk undersøgelse.

Resultaterne viser kun mindre forskelle mellem værnene. Analyseres resultaterne i forhold til alder, må det konstateres, at gruppen af 18 – 25 årige militært ansatte kvinder er den, der har været mest udsat for adfærden.

I undersøgelsen blev der opfølgende spurgt til, hvorledes en række situationer blev oplevet.

Situationerne fremstår i fire hovedkategorier med hver 6 – 14 situationer:

1. Generelle bemærkninger om kønnet
2. Personligt rettede bemærkninger om kønnet
3. Uønsket seksuel opmærksomhed
4. Seksuel tvang

Generelle bemærkninger om kønnet

Samlet set er generelle bemærkninger om kønnet almindeligt forekommende i Forsvaret, idet mere end 90 pct. af alle kvinder har oplevet en eller flere af disse situationer. De opleves hyppigere af de militært ansatte kvinder end af de andre grupper.

De hyppigst forekommende er forskellige slags historier om kvinder, der dog ikke opfattes som særligt krænkende.

Bemærkninger om, at kvinder ikke hører til i Forsvaret og tilsvarende nedgørende bemærkninger om kvinders berettigelse på deres arbejdsplads er knap så hyppige, men opleves som venteligt meget mere krænkende, - og hyppigere blandt militært ansatte kvinder end i de andre grupper.

Personligt rettede bemærkninger om kønnet

Næsten alle militært ansatte kvinder (94 pct.) har også oplevet en eller flere af de hændelser, som er beskrevet indenfor kategorien "personligt rettede bemærkninger om kønnet", mens dette gør sig gældende for de civil ansatte i noget mindre omfang (70 pct.).

Hyppigst forekommende er situationer, hvor der er blevet lagt mærke til kvinden eller, hvor hendes udseende er blevet kommenteret. Disse situationer opleves dog også som mindre krænkende end situationer hvor f.eks. funktionerne betvivles eller nedgøres pga. kønnet. Dette gør sig gældende for både de militært og de civil ansatte kvinder samt mændene. Situationer, hvor der ikke vises kvinden og hendes arbejdsindsats respekt, er oplevet af omkring 40 pct. af de militært ansatte og omkring 15 pct. af de civil ansatte kvinder. Af disse har op mod $\frac{1}{4}$ eller mere af de militært ansatte kvinder opfattet hændelserne som "meget krænkende".

Uønsket seksuel opmærksomhed

Indenfor kategorien "uønsket seksuel opmærksomhed" er de beskrevne situationer oplevet af markant flere militært ansatte kvinder (90 pct.) end civilt ansatte (61 pct.). Hyppigst forekommende i begge grupper er situationer som forevisning af pornografisk materiale, stirrende eller flirtende øjenkast og at blive fløjtet eller råbt efter. Disse ofte forekommende situationer er for det meste også de situationer, der vurderes som mindst krænkende.

De militært ansatte kvinder oplever en større andel af hændelser med seksuelle undertoner som f.eks. "rå/grove seksuelle kommentarer foran større gruppe eller på tomandshånd", "spørgsmål om ens sexliv" og at blive "rørt ved med seksuelle undertoner". Disse situationer bliver af omkring en tredjedel af de kvinder, som har oplevet situationen, karakteriseret, som meget krænkende.

Det er imidlertid tankevækkende, at en enkelt situation skiller sig ud fra de andre situationer der føles mindre krænkende, nemlig at være udsat for "falske rygter". Dette forekommer forholdsvis ofte for militært ansatte kvinder. 41 pct. af disse har oplevet dette, mens det kun er 10 pct. af de civilt ansatte kvinder. Over halvdelen af alle kvinder finder dette "meget krænkende". Det kan ikke afvises at en sådan krænkelse får sådan vægt, fordi individets personlige egenskaber nedgøres.

Seksuel tvang

Kategorien "seksuel tvang" omfatter hændelser, hvor krænkeren enten via pression eller egentlig magtudøvelse ser bort fra den enkeltes frie vilje. Disse situationer spænder fra hændelser, hvor der øves pression mod kvinden med henblik på at få kønslig omgang til egentlig voldtægt.

18 pct. af de militært ansatte kvinder rapporterede at have oplevelser af denne karakter én gang eller flere gange, mens det tilsvarende tal for de civilt ansatte er 7 pct. I denne sammenhæng skal det dog tages med i vurderingen, at gennemsnitsalderen blandt de civilt ansatte kvinder er højere end blandt de militært ansatte, idet sådanne situationer generelt er mere udbredte blandt unge end blandt ældre – også uden for Forsvaret.

Den hyppigst forekommende situation er at blive taget på mod sin vilje, hvilket 16 pct. af de militært ansatte kvinder og 6 pct. af de civilt ansatte har oplevet.

To typer af hændelser er der imidlertid grund til at rette en specielt opmærksomhed mod, nemlig "forsøg på sex" og "sex mod vilje og samtykke", da disse omhandler, hvad man i daglig tale kalder voldtægtsforsøg og voldtægt.

3,0 pct. (26 personer) af de militært ansatte kvinder og 1,1 pct. (11 personer) af de civilt ansatte kvinder har oplevet forsøg på sex mod egen vilje og samtykke.

Der er rapporteret i alt 7 hændelser om sex mod egen vilje og samtykke – 6 af militært ansatte og 1 af en civilt ansat kvinde. Der findes ikke undersøgelser, der kan drages egentlig sammenligning med, men hvis der sammenlignes med den foreliggende offentlige statistik vedr. hyppigheden i Danmark, er der formentlig tale om en væsentlig overhyppighed, også selvom der korrigeres for alder og ikke anmeldte tilfælde. Det skal imidlertid erindres, at forudsætningerne for den officielle statistik og nærværende spørgeskemaundersøgelse er vidt forskellige.

Mændenes oplevelser

Ses på alle kategorierne under ét synes mændene at opleve de beskrevne hændelser i samme omfang som de civilt ansatte kvinder. Imidlertid viser resultaterne også, at nogle af hændelserne vurderes af mændene på en anden måde end kvinderne: Typisk meget 'direkte' situationer som f.eks. tilbud om sex, rå og stødende kommentarer på tomandshånd, inddragelse i samtaler om sex, ect., finder mændene ikke så krænkende som de militært ansatte kvinder. Også "falske rygter" opleves på en anden måde. Der er således kun halvt så mange af mændene, som mener, at det er meget krænkende, når der sammenlignes med kvindernes besvarelser.

Generelt om oplevelserne af kønskrænkende adfærd

Når der ses på alle kategorierne, synes den generelle tendens at være, at de typer adfærd, der er hyppige også er dem, der opleves mindst krænkende. At de ikke opleves som krænkende kan skyldes flere forhold, f.eks. at kvinderne opfatter disse situationer som en del af det sjove på arbejdspladsen og derfor ikke tager det personligt. Men det kan også være, at kvinderne simpelthen har vænnet sig til disse omgangsformer som en del af Forsvarets kultur, og derfor ikke reagerer på dem mere.

Adfærd, hvor der ikke vises kvinden og hendes arbejdsindsats respekt, opleves for det meste som mere krænkende, specielt af de militært ansatte kvinder. Dette forhold kan have sammenhæng med, at netop de militært ansatte kvinder som minoritet er mere udsatte, og derfor i forvejen kan føle deres berettigelse i forhold til jobbet truet.

Tilsvarende opleves "lgangsættelse af falske rygter" også som meget krænkende. Dette kan formodes at have sammenhæng med, at en sådan adfærd – udover det krænkende indhold – også sårer og spreder tvivl om individets integritet og personlighed mere end blot evnen til at udføre jobbets funktioner.

At de militært ansatte kvinder hyppigere oplever de grovere typer af adfærd, kan skyldes at de i større udstrækning end de civilt ansatte kvinder arbejder tæt sammen med mænd.

De militært ansatte kvinder befinder sig desuden også oftere i for deres køn atypiske stillinger, hvor kulturen er mandsdomineret og præget af, at mændene har en anden opfattelse af, hvad der er krænkende end kvinderne. Som konsekvens heraf er mændene ikke opmærksomme på, at deres adfærd kan opfattes på en anden måde af deres kvindelige kolleger.

Samlet må det konkluderes, at omgangstonen i de organisatoriske enheder, hvor de militært ansatte kvinder færdes, generelt er grovere og mere seksuelt betonede end i de enheder, hvor der er civilt ansatte. Det er næppe helt forkert at tale om en mandehørm, der synes at være udbredt og ikke kun begrænset til de lettere former.

3. Krænkerens identitet

De, der krænker de militært ansatte kvinder er både kolleger og personer med højere rang/stilling. Dog er det i situationer, hvor kvinderne bliver overset eller behandlet nedladende oftere overordnede, som krænker.

De civilt ansatte kvinder oplever oftere end de militært ansatte at blive krænket af en overordnet.

I de rapporterede hændelser med seksuel pression er krænkeren typisk enten en chef eller en kollega.

Det kan på grund af magt og autoritetsforholdene ikke undre, at gruppen "overordnede" i mange af de beskrevne situationer og specielt, når der indgår en eller anden form for pression, udgør en forholdsvis stor andel.

4. Den enkelte og organisationens håndtering af hændelserne

Når kvinderne oplever de beskrevne krænkende situationer, er den almindelige reaktion at lade som ingenting, at bede den pågældende person stoppe eller at undgå den pågældende, hvilket i de allerfleste tilfælde har en god effekt.

Kun en meget lille del af de forekommende hændelser er blevet indberettet. Begrundelsen for ikke at indberette er i omkring 40 pct. af tilfældene, at man ikke har vidst, hvad man skulle gøre eller har været uvidende om, at der eksisterede regler på området. Det må konstateres, at kendskabet til eventuelle forholdsregler og retningslinier vedr. håndtering af kønskrænkende adfærd er begrænset blandt kvinder på Forsvarets tjenestesteder. Det må

ligeledes konstateres, at tjenestestederne ikke fuldt ud har udnyttet mulighederne for at begrænse disse typer adfærd.

Dette understøttes af svar fra de få, som valgte at indberette deres krænkelse. Godt halvdelen af disse er blevet opfordret til at trække anmeldelsen tilbage eller har oplevet, at der er blevet sået tvivl om rigtigheden eller berettigelsen af indberetningen.

Det ligger i sagens natur, at de nærmere omstændigheder ikke kan belyses her. Men det er betænkeligt, hvis der i en organisation kan sås tvivl om, hvilken adfærd der er i overensstemmelse med personalepolitikens værdigrundlag, og at de ansatte ikke kender det regelsæt, der kan tages i anvendelse, når normerne brydes eller det på forhånd betvivles, at normerne er overtrådt.

Afsluttende bemærkninger

Sammenfattende synes undersøgelsen på det overordnede niveau at pege på to væsentlige forhold.

For det første at der i organisationen synes at mangle en fælles referenceramme omkring, hvad der er "god tone". For det andet, at der på det individuelle plan synes at mangle en forståelse af og respekt for, at situationer kan opfattes forskelligt af forskellige mennesker.

Begge forhold har en afgørende betydning for, at organisationen kan få udbytte af de vidt forskellige ressourcer, som hver enkelt ansat i det danske Forsvar kan bidrage med, uanset køn – hvortil kan føjes alder og religion.

1. INDLEDNING

1.1. Undersøgelsens baggrund

Undersøgelsen af kønskrænkende adfærd i Forsvaret blev iværksat i OKT 2002 af Forsvarskommandoen på opfordring af Tænk tanken vedrørende Kvinder i Forsvaret. Baggrunden for at iværksætte undersøgelsen var bl.a. resultaterne af en tilsvarende svensk undersøgelse, som viste, at en stor del af de kvindelige officerer havde oplevet en eller anden form for kønskrænkende adfærd.

1.2. Formålet med undersøgelsen

Undersøgelsens formål blev i projektbeskrivelsen¹ beskrevet som:

” at afdække, hvor mange og hvilke grupper, der oplever kønsbestemt krænkende adfærd, samt hvem der udøver denne adfærd. Undersøgelsen har desuden til formål at bibringe Forsvaret en viden om, hvad der opleves som kønsbestemt krænkende adfærd, og hvor grænserne går i forhold til accepterede omgangsformer i kulturen for Forsvarets arbejdspladser

Undersøgelsens resultater skal benyttes

- til at be- eller afkræfte fænomenets eksistens i Forsvaret
- til at dokumentere fænomenets omfang og art
- som udgangspunkt for at identificere indsatsområder og på baggrund heraf bl.a. udvikle redskaber til at håndtere konkrete sager vedr. kønsbestemt krænkende adfærd
- til holdningspåvirkning”

Det var ikke hensigten at afdække frivillige seksuelle relationer, ligesom man ikke ønskede at hæmme den almindelige omgang mellem kønnene og ej heller at fjerne alt det gode og sjove, der findes på en arbejdsplads, hvor begge køn er repræsenteret.

1.3. Målgruppe

Undersøgelsens primære målgruppe var de militært ansatte kvinder i Forsvaret, det vil sige Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet. Et tilfældigt udsnit af civil ansatte kvinder skulle anvendes som sammenligningsgruppe.

For at få en viden om mændenes oplevelse af kønsbestemt krænkende adfærd skulle et tilfældigt udsnit af militært og civil ansatte mænd inddrages.

1.4. Definition af kønskrænkende adfærd

Der anvendes mange forskellige begreber, når der tales om køn og kønsdiskriminering. Den mest anvendte i daglige tale er seksuel chikane. Chikane behøver imidlertid ikke at tage udgangspunkt i det seksuelle, udgangspunktet kan også være kønnet i sig selv. Dette ses bl.a. i EU's henstilling (92/131/EØF af 27. november 1991) om beskyttelse af mænds og kvinders værdighed på arbejdspladsen. Heri hedder det:

---

¹ FKO skr. FKO PSU2.420.0/0208000-4 af 07.11-2002

...”adfærd af seksuel karakter eller anden kønsbestemt adfærd, der krænker kvinders og mænds værdighed på arbejdspladsen er uacceptabel

Der er tale om seksuel chikane, hvis:

- en sådan adfærd er uønsket, urimelig og stødende for den pågældende
- en persons afvisning eller accept af en sådan adfærd fra arbejdsgiveres eller medarbejderes side (herunder foresatte og kolleger) er brugt udtrykkelig eller stiltiende som grundlag for en beslutning, der påvirker den pågældende persons adgang til erhvervsuddannelse, beskæftigelse, fortsat ansættelse, avancement eller løn
- en sådan adfærd skaber et skræmmende, fjendtligt eller ydmygende arbejdsklima for den pågældende”

I ovenstående anvendes ordet seksuel chikane. Denne betegnelse er senere blevet ændret til kønsdiskriminering, der nu i EU sammenhænge anvendes som hovedbegreb, hvorunder seksuel chikane indgår.

Til ordet seksuel chikane kan være knyttet en række myter, tabuer og fordomme, der kunne vanskeliggøre den foreliggende undersøgelse. Derfor blev EU’s definition brugt som grundlag, men for at undgå tabuisering og fordomme blev det besluttet at anvende den mere neutrale og bredere betegnelse ”kønskrænkende adfærd” i stedet for seksuel chikane/kønsdiskriminering.

1.5. Andre undersøgelser

I gennem de sidste 20 år har kønskrænkende adfærd været tema for undersøgelser både i Danmark og i udlandet.

I de første danske undersøgelser var fokus primært på seksuel chikane, der blev forstået som seksuelle episoder - fra seksuelle bemærkninger til samleje - karakteriseret ved følgende:

- en eller anden form for tvang fra chikanørens side - af fysisk eller verbal art
- en eller anden form for manglende samtykke fra den chikaneredes side - fra fysisk undgåelse til klar konfrontation
- en eller anden form for konsekvens for arbejdsforholdet - fra ”kold luft” til fyring eller arbejdsophør

(Arcel, 1992)

Undersøgelserne i Danmark har mest haft karakter af enkeltpersoners beskrivelser, bl.a. i form af konkrete cases, med den dobbelte hensigt både at gøre opmærksom på forekomsten af kønskrænkende adfærd primært på arbejdspladsen og vise veje til, hvorledes sådanne situationer kan håndteres af såvel den enkelte krænkede som af arbejdspladsen. Mest omfattende er de undersøgelser, som er foretaget på initiativ af HK og Kvindeligt arbejderforbund i Danmark (Arcel, 1992; Ipsen & Malmgren, 2000). Begge undersøgelser beskriver erfaringer med og reaktioner på kønskrænkende adfærd såvel på personniveau som på organisatorisk niveau.

I 2001 gennemførte Arbejdsmiljøinstituttet en opfølgingsundersøgelse af arbejdsmiljøet i Danmark, hvor der i et af spørgsmålene blev spurgt til, om personen havde oplevet seksuel chikane på arbejdspladsen uden, at begrebet blev defineret nærmere (Høgh

2002). Resultatet af denne undersøgelse viste, at kun 3 pct. havde oplevet at blive udsat for seksuel chikane på arbejdspladsen.

I Det danske Forsvar har der ikke tidligere været gennemført undersøgelser af kønskrænkende adfærd. Dog gennemførte Institut for Militærpsykologi i 2000 en undersøgelse af ønsker om videreuddannelse blandt kvindeligt personel i Telegrafregimentet (Christensen et. al., 2000). I denne undersøgelse blev afdækket en række forhold af betydning for kvinders karrieremuligheder i Forsvaret.

I udlandet er der også foretaget en række undersøgelser af fænomenet. Der eksisterer således undersøgelser af seksuel chikane på arbejdspladsen fra Østrig, Tyskland, Frankrig, Sverige og Canada.

Af størst interesse i forhold til den foreliggende undersøgelse er undersøgelser foretaget i det svenske og det amerikanske forsvar. En nærmere beskrivelse af disse undersøgelser fremgår i afsnit 2.3.

2. TEORETISK GRUNDLAG

2.1. Køn i Forsvaret

Kønskrænking er et område, som vækker stærke følelser, når det diskuteres. At tale om kønnet medfører ofte diskussioner om, hvorvidt der reelt er forskel på mænd og kvinder. Kulturelt er vi vant til at koble bestemte kvaliteter til de to køn, således at de hver for sig kommer til at repræsentere bestemte handlemåder eller værdier. Mænd tillægges rationalitet, logik, funktionalitet, systematik, loyalitet, fysik og aggression. Disse kvaliteter er også, hvad man i kulturen vurderer højt og belønner (DeGrot, 1999; Hofstede, 1999). Modsat tillægges kvinder fx evnen til omsorg, diplomati og indlevelse. Men i hverdagen kan en kvinde - forskel eller ej - også være aggressiv, rationel og systematisk. Det er ikke kønnet alene, som afgør, hvordan den enkelte person reagerer i en bestemt situation. Til gengæld har kønnet stor indflydelse på, hvordan den enkelte person opfattes, og hvilke muligheder personen umiddelbart har.

I Forsvarets forstærkes denne problemstilling af, at kvinderne indenfor det militære personel udgør en minoritet. Som sådan er der principielt et valg: enten at søge at tilpasse sig majoritetskulturen fuldt og helt eller at fastholde, positionen som minoritet, der på visse områder skiller sig væsentligt ud.

I Forsvarets opgaveløsning har man traditionelt bygget på en mandsdomineret kultur, hvilket betyder, at man har vægtet fysik og aggression højt og forbundet den militære arbejdsrolle med karakteristika, som tillægges det mandlige køn. Disse forhold forstærkes på godt og ondt gennem gruppeprocesserne, som er et grundlæggende element i Forsvarets uddannelsessystem. Resultatet er en ensartet kultur, hvor præstation, konkurrence og konfrontation etc. er en naturlig og accepteret del af hverdagen.

Kvinden har i den traditionelle militærkultur været udelukket fra det ægte militære system. I stedet har hun været beskæftiget i civilt prægede stillinger overvejende på manuelt niveau, ofte i stillinger, som det militære system har forbundet med lavstatus, f.eks. i sekretærfunktioner. Først fra 1978, med loven om ligebehandling, har det været muligt for kvinder at løse egentlige militære arbejdsopgaver. Dog dispenserede forsvarsministeren fra ligestillingsloven, så kvinder stadig ikke kunne gøre tjeneste i enheder, der kunne komme i kamp. Det var alligevel starten på en ny kvinderolle i Forsvaret: Den kvindelige soldat. Efter 1988 er det endvidere blevet muligt for kvinder at deltage i kampenheder, og siden 1998 har kvinder også haft mulighed for at blive jagerpiloter.

Til trods for at det således siden slutningen af 80'erne har været muligt for kvinderne at indgå på lige fod med mændene i Forsvaret, adskiller udviklingen i Forsvaret sig ikke fra udviklingen i samfundet generelt. Begge steder ses fortsat holdningsmæssige, der kan bidrage til at fastholde kvinden i de traditionelle kønsbestemte arbejdsroller. En konsekvens heraf kan være, at den militære kvinde, ligesom andre kvinder i "utraditionelle" jobs, som tidligere var forbeholdt mændene, bliver nødt til at udviske sin kvindelighed og blive 'mand' på mændenes præmisser.

Hermed har Forsvaret mistet muligheden for at få introduceret de værdier i kulturen, der i mange tilfælde bæres af kvinder. Nogle vil mene, at dette er et tab, andre at det er uomgængeligt for et militært system.

Der kan dog være flere gode grunde til at tiltrække og fastholde kvinder i Forsvaret. Tages f.eks. udgangspunkt i Forsvarets opgaver under fredsbevarende missioner, hvor der lægges stor vægt på dialog og respekt for andre, kan en mere ligelig fordeling af mænd og kvinder være en yderligere styrke i opgaveløsningen. Ligeledes er Forsvarets

rekrutteringsgrundlag blevet udvidet til det dobbelte ved, at kvinder kan blive soldater. Endelig kan der argumenteres for, at ligestilling er et grundlæggende princip i det danske samfund, og at dette princip nødvendigvis derfor også må være gældende i Forsvaret.

Introduktionen af kvindelige soldater behøver dog ikke altid være ensbetydende med introduktion af nye værdier, da nogle kvinder måske bevidst søger de værdier, som Forsvaret traditionelt repræsenterer.

En hindring for at kunne gøre brug af de ressourcer/potentialer, som kvinder kan tilføre, kan være, at majoriteten på arbejdspladsen kan have tilbøjelighed til at fokusere på kvindernes mangler i forhold til majoriteten, mændene, frem for at fokusere på ressourcerne/potentialerne.

Undersøgelsen af "Forekomsten af kønskrænkende adfærd" fokuserer på, om bestemte holdninger til køn er begrænsende for kvinders muligheder for at arbejde på lige fod med deres mandlige kolleger i Forsvaret, og dermed opnå den ligestilling, som er ønskværdig i et demokratisk samfunds forsvar.

2.2. Grundlæggende model

Det danske Forsvar er ikke alene om at interessere sig for forekomsten af kønskrænkende adfærd. I midten af 90'erne fik Fitzgerald et. al. til opgave at foretage en undersøgelse af forekomsten af kønskrænkende adfærd blandt en større gruppe militært personel i USA. Med udgangspunkt i sin forskning om kønskrænkende adfærd udviklede Fitzgerald på baggrund af de konstaterede statistisk sikre sammenhænge, en model (se næste side), der beskriver sammenhængen indenfor området.

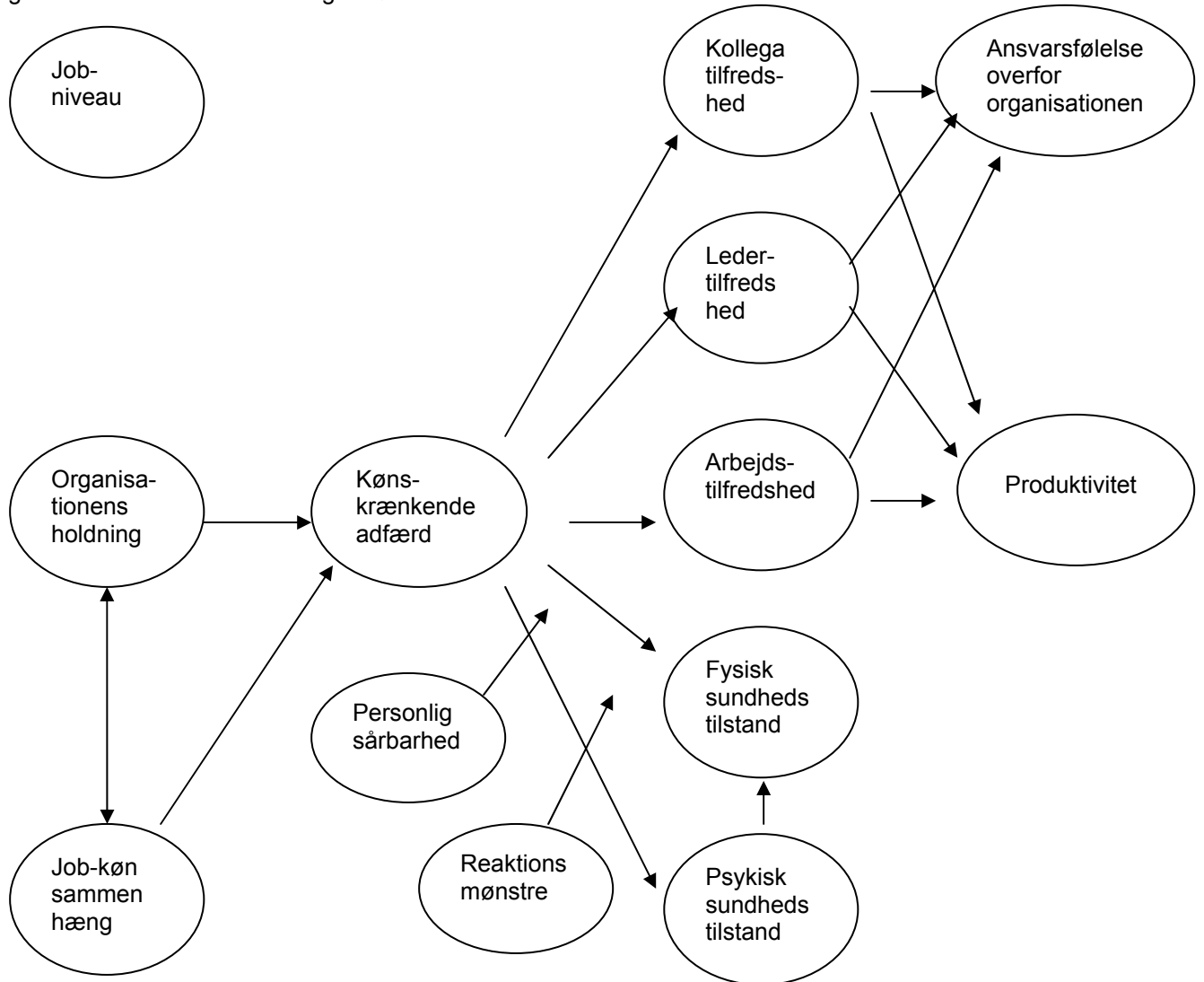
Samme model har tjent som inspiration i forbindelse med afgrænsning af den danske undersøgelses område.

Til venstre i modellen ses de faktorer, som har vist sig at have betydning for forekomsten af kønskrænkende adfærd. Disse er jobniveauet dvs. det organisatoriske niveau, organisationens holdning til udøvelse af kønskrænkende adfærd - accepteres det eller bliver der grebet ind - samt kønssammensætningen på arbejdspladsen og i de enkelte jobs.

Midt i modellen ses de individuelle faktorer i form af personlig sårbarhed (følsomhed) over for krænkende adfærd samt de personlige reaktionsmønstre eller copingmekanismer, den enkelte person kan gøre brug af.

Til højre i modellen ses de individuelle konsekvenser af kønskrænkende adfærd. Disse omfatter nedsat fysisk og psykisk sundhedstilstand, nedsat arbejdstilfredshed, ledertilfredshed og kollegatilfredshed. Endelig medtages de afledede organisatoriske konsekvenser i form af nedsat ansvarsfølelse og produktivitet.

Figur 1: Model for sammenhænge i kønskrænkende adfærd

Kilder: Fitzgerald et. al. 1997; Fitzgerald et. al., 1999

2.3. Undersøgelser i USA og Sverige

Til brug ved kortlægning af kønskrænkende adfærd videreudviklede Fitzgerald et. al. (1999) i forbindelse med undersøgelsen i det amerikanske forsvar spørgeskemaet SEQ (Sexual Experience Questionnaire, se bilag I), som hun tidligere havde anvendt ved lignende undersøgelser i større amerikanske virksomheder. I stedet for de oprindelige tre kategorier af krænkende adfærd kom spørgeskemaet SEQ-DoD (Sexual Experience Questionnaire - Department of Defence) til at indeholde fire.

Formodningen var, at der i det amerikanske forsvar i endnu højere grad end blandt den civile befolkning ville være behov for at fokusere på krænkning af kønnet (Gender Harassment). Kategorien blev derfor delt i to. Den ene omfattede kønsdiskriminering, dvs. krænkende eller seksistisk adfærd i forhold til kønnet generelt. Den anden krænkende adfærd med mere seksuelle undertoner. De to resterende kategorier, som omhandlede det seksuelle, enten i form af uønsket opmærksomhed eller decideret tvang - det vil sige, det man i gængs tale vil betegne som seksuel chikane - forblev uændrede i SEQ-DoD.

Figur 2 Kategorierne i SEQ-DOD

Kategori		Afklaring af hvad kategorien dækker over
Gender Harassment	Sexist Hostility	Adfærd eller bemærkninger, der relaterer sig til ens køn, f.eks. at man: <ul style="list-style-type: none"> • bliver behandlet anderledes på grund af sit køn (fx dårligt behandlet eller ignoreret). • får fornærmende sexistiske kommentarer (fx antydninger om, at personer med ens køn ikke egner sig til, at udføre det arbejde man har).
	Sexual Hostility	Adfærd eller bemærkninger med seksuelle undertoner, f.eks. at man: <ul style="list-style-type: none"> • gentagende gange bliver fortalt historier eller jokes, som man finder stødende. • er blevet fløjtet, kaldt eller hujet efter på en seksuel måde.
Unwanted Sexual Attention		Uønsket opmærksomhed i forhold til ens seksualitet, f.eks. at man: <ul style="list-style-type: none"> • får forevist eller uddelt sexistisk materiale (fx billeder, historier eller pornografisk materiale, som man finder stødende). • bliver forsøgt aet, kærtegnet eller kysset mod ens vilje.
Sexual Coercion		Forsøg på at tvinge én til seksuel omgang, f.eks. at man: <ul style="list-style-type: none"> • føler man bliver bestukket med en eller anden form for belønning/særlig behandling til at have sex. • bliver behandlet dårligt, fordi man nægter at have sex.

Kilde: Fitzgerald et. al. (1999)

Spørgsmålene i spørgeskemaet blev fordelt ind under hver af de fire kategorier, idet der er en overvægt af spørgsmål indenfor Sexual Hostility. For yderligere information om spørgsmålenes fordeling indenfor kategorierne se bilag I. SEQ-DoD's kategoriinddeling er blevet testet på såvel civile personer som militært personel i USA, og reliabiliteten var i begge tilfælde høj (Fitzgerald, 1999).

Ved undersøgelsen i det amerikanske forsvar indgik over 28.000 militært ansatte, således fordelt at ca. 80 pct. af respondenterne var kvinder og de resterende ca. 20 pct. var mænd. Blandt de adspurgte angav mere end 70 pct. af kvinderne, at de indenfor de sidste 12 måneder havde været udsat for adfærd, der faldt indenfor kategorien Unwanted Sexual Attention.

Tilsvarende gennemførte det svenske forsvar i 1999 en undersøgelse af forekomsten af kønskrænkende adfærd (Berggren, 2000; Eklund & Rafstedt, 1999; Estrada et. al.). I denne undersøgelsen blev en svensk oversættelse af SEQ-DoD anvendt. Generelt fandt man, at kønskrænkende adfærd var udbredt. 84 pct. af de militært ansatte kvinder havde indenfor de sidste 24 måneder oplevet mindst én af de beskrevne hændelser. Hovedvægten lå her indenfor kategorierne vedrørende Sexist Hostility, Sexual Hostility og Unwanted Sexual Attention, idet mængden af kvinder, der havde oplevet en eller flere situationer indenfor ovenstående kategorier var henholdsvis 68 pct., 77 pct. og 51 pct. Direkte adspurgt angav 29 pct. af informanterne, at de havde oplevet adfærd, som de ville karakterisere som kønskrænkende adfærd.

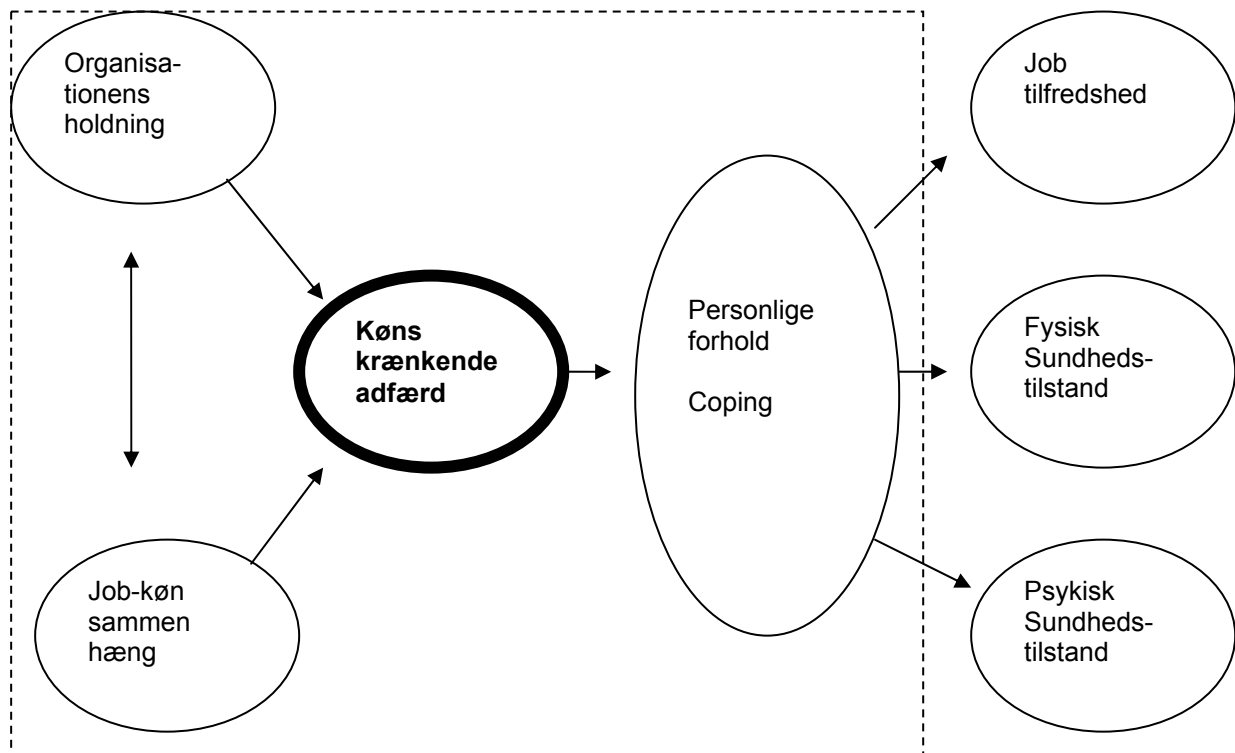
2.4. Den danske undersøgelses model

Som beskrevet i indledningen skulle den danske undersøgelse klarlægge forekomsten af kønskrænkende adfærd i det danske Forsvar. Der blev således ikke i projektbeskrivelsen lagt op til at undersøge konsekvenserne af en eventuel forekomst.

Til gengæld blev det præciseret, at man ønskede en beskrivelse af kulturen i organisationen og dennes sammenhæng med en eventuel forekomst af kønskrænkende adfærd.

Til brug for den danske undersøgelse blev, inspireret af Fitzgerald et. al., opstillet den forenklede model, der ses nedenfor. Faktorerne indenfor den stiplede linie blev inddraget i den danske undersøgelse. De tre faktorer udenfor den stiplede linie, blev ikke inddraget i undersøgelsen, da der allerede findes dokumentation for, at disse er mulige følger af kønskrænkende adfærd (Magley, 1999).

Figur 3: Model for den danske undersøgelse

Spørgeskemaets hovedstruktur blev udarbejdet med inspiration fra SEQ-DoD.

På baggrund af resultater fra de indledende undersøgelser i Danmark, blev der inddraget en række andre former for kønskrænkende adfærd, som blev vurderet at være typiske i det danske Forsvars kultur.

Spørgeskemaets struktur kombinerer således forskellige former for adfærd med den situation eller sammenhæng, hvori adfærden optræder, jf. figur 4, side 20.

Figur 4: Adfærds kategorier i sammenhæng med situation

	Personligt niveau	Gruppeniveau	Organisatorisk niveau
Generel nedgøring af kønnet	<ul style="list-style-type: none"> Kvinder er ikke gode til bestemt job 	<ul style="list-style-type: none"> Vittigheder om kvinder Kvinder skæres over én kam 	<ul style="list-style-type: none"> Uniform Andre fysiske krav for kvinder Badefaciliteter / toiletforhold Formelle administrative rutiner
Personlig nedgøring med udgangspunkt i kønnet	<ul style="list-style-type: none"> Betvivle forudsætningerne for at udføre jobbet pga. køn Tale ned til 	<ul style="list-style-type: none"> Udelukket fra socialt samvær Kommentering af kvinden 	<ul style="list-style-type: none"> Uformelle administrative rutiner omkring f.eks. graviditet Uformel accept af krænkeren/nes adfærd Manglende vilje til at følge op Manglende fyring af krænkeren
Uønsket seksuel opmærksomhed	<ul style="list-style-type: none"> Fløjtet/råbt efter Berøring med seksuelle undertoner 	<ul style="list-style-type: none"> Gruppen kommenterer udseende på seksuelt betonet måde Rygter af seksuel karakter sættes i gang 	
Seksuelt tvang	<ul style="list-style-type: none"> Sex for forfremmelse Voldtægt 		

Kønskrænkende adfærd antages at kunne ske på fire niveauer, hvoraf den generelle nedgøring af kønnet formodes at være den mindst krænkende, mens den seksuelle tvang ses som den mest krænkende.

Ligeledes kan udøveren af krænkelserne være en enkelt person, en gruppe eller organisationen som sådan. På organisatorisk niveau kan der være tale om såvel formelle krænkelser begået som følge af regler og rutiner som uformelle krænkelser i form af manglende reaktioner fra ledelse eller andre iagttagere af kønskranke adfærd.

3. TILRETTELÆGGELSE AF UNDERSØGELSE

Som beskrevet tidligere er der ikke i Danmark gennemført større undersøgelser af forekomsten af kønskranke adfærd, ligesom emnet kun har været berørt i snævre grupper indenfor Forsvaret og da typisk på diskussionsniveau.

En forståelse af kulturen i Forsvaret var væsentlig for design af undersøgelsen og for tolkningen af resultaterne. Der blev derfor gennemført en forundersøgelse inden den endelige udformning af hovedundersøgelsen. I det følgende gennemgås opbygningen af forundersøgelsen samt resultaterne af denne. Derefter beskrives hovedundersøgelsens udformning.

3.1. Forundersøgelse

Formålet med forundersøgelsen var at opnå viden om

- Hvordan emnet kønsbestemt krænkende adfærd forstås blandt ansatte i Forsvaret
- Om ansatte i Forsvaret har oplevelser med kønsbestemt krænkende adfærd
- Hvordan Forsvarets kultur generelt opleves og beskrives af ansatte i Forsvaret

Denne viden blev indhentet gennem en række fokusgruppeinterviews og enkeltinterviews. Deltagerne i interviewene var militært og civil ansatte kvinder og mænd, i alt 30 personer. Ved udtagelse af deltagerne blev tilstræbt en spredning i forhold til køn, rang, alder og

ansættelsesforhold, ligesom en relativ fordeling af interviewpersonerne i forhold til de enkelte værns størrelse, blev tilstræbt. Interviewpersonerne var alle fra tjenestesteder, hvor der var sandsynlighed for, at de havde arbejdet sammen med kvinder. Interviewene blev foretaget af rapportens forfattere i efteråret 2002.

Interviewene formede sig som åbne diskussioner over på forhånd fastlagte temaer.

3.1.1. Resultater af forundersøgelse

Forundersøgelsen gav en bred viden om kvinders arbejdsforhold, og resultaterne blev efterfølgende gennemgået med udgangspunkt i den opstillede model (afsnit 2.4, side 18).

De interviewedes definitioner og eksempler viste, at kønskrænkende adfærd i Forsvaret ofte har karakter af personlig rettet eller generel nedgøring af kønnet, begge dele primært på gruppeniveau eller organisatorisk niveau. Den danske spørgeskemaundersøgelse blev derfor designet med udgangspunkt i den opstillede model.

3.2. Hovedundersøgelsen

Hovedundersøgelsen blev gennemført som en spørgeskemaundersøgelse. Formålet med undersøgelsen var at be- eller afkræfte eksistensen af kønskrænkende adfærd i Forsvaret. Formålet var desuden at dokumentere fænomenets omfang og art, herunder at kortlægge, hvilke typer adfærd, der opleves som krænkende.

Begrundelserne for valget af spørgeskema som metode, var flere. For det første skulle undersøgelsen omfatte alle militært ansatte kvinder, også de, der var udsendt på international mission eller var tjenstgørende på steder, og som derfor ikke var tilgængelige for projektmedarbejderne. Dernæst var der et ønske om at kunne sammenligne med andre personelgrupper i Forsvaret, hvilket gjorde det nødvendigt at anvende en metode, hvor et stort antal respondenter kunne håndteres. Endelig var der et ønske om at kunne kvantificere resultaterne, så de var lettere at bearbejde.

3.2.1. Deltagere

Undersøgelsen omfatter som den primære målgruppe alle militært ansatte kvinder. Derudover er inddraget et tilstræbt repræsentativt udsnit af personel i Forsvaret. Disse grupper er udvalgt statistisk tilfældigt og udgør 1/3 af alle civilt ansatte kvinder samt 5 pct. af alle mænd i Forsvaret. Undersøgelsen omfatter i alt 3119 personer: 2104 kvinder og 1015 mænd fordelt på alle 3 værn samt Fællesværn.

Tabel1: Fordeling af deltagere i undersøgelsen

Gruppe	Antal	Antal svar	Svarpct.
Militært ansatte kvinder	1044	883	85
Civilt ansatte kvinder	1060	989	93
Militært ansatte mænd	786	666	85
Civilt ansatte mænd	229	215	94
I alt	3119	2753	88

Skemaerne blev udsendt i begyndelsen af 2003 med en svarfrist på 5 uger. Efterfølgende blev udsendt en påmindelse om deadline samt en rykker 3 uger efter svarfristen. Som det ses af tabel 1 var besvarelsesprocenten meget høj.

3.2.2. Spørgeskemaets indhold og opbygning

I struktureringen af spørgeskemaet blev taget udgangspunkt i figur 3, side 19. Der blev anvendt 2 skemaer: Et til kvinder og et til mænd (se bilag II og III).

Hovedtemaerne var, foruden baggrundsoplysninger, 1) Oplevelser, 2) Håndtering, 3) Oplevelser som iagttager og 4) Organisation. Skemaet blev generelt opbygget sådan, at der ved hvert spørgsmål blev spurgt, om man havde oplevet en bestemt situation og i hvilket omfang. I anden del af spørgsmålet skulle respondenterne angive, hvor krænkende denne havde oplevet hændelsen. For kvindernes vedkommende blev der desuden spurgt til, hvem der havde udøvet den krænkende adfærd. Da undersøgelsen ikke omfattede krænkelser af mænd, indgik afsnittet om håndtering af oplevelserne ikke i deres skema.

3.2.2.1. Baggrundsoplysninger

I afsnittet "baggrundsoplysninger" blev informationer om tjeneste/-sted, uddannelse, alder og civilstand samlet. Formålet med at indsamle disse oplysninger var senere at kunne nedbryde talmaterialet efter baggrundsvariable i analyseøjemed.

3.2.2.2. Oplevelser

I afsnittet "oplevelser" blev oplyst en række hændelser, som kunne tydeliggøre, hvad der kunne opleves som kønskrænkende. Hændelserne blev hentet dels fra SEQ-DoD og dels fra forundersøgelsen og omfattede:

- Generelle bemærkninger om kønnet: Bemærkninger el. lign om kvindekønnet, som ikke nødvendigvis er møntet på den enkelte kvinde, men som måske pga. situationen eller personen, der kommer med dem, kan opleves som krænkende.
- Personligt rettede bemærkninger om kønnet: Bemærkninger eller adfærd overfor den enkelte kvinde, som i modsætning til den foregående kategori er direkte rettet mod hende. Der er tale om mere eller mindre generelle betragtninger om kønnet, som kan virke krænkende, fordi de her er rettet mod kvinden selv og ikke blot hendes køn.
- Uønsket seksuel opmærksomhed: Her er der tale om bemærkninger eller adfærd, der enten har seksuelle undertoner eller direkte omhandler det seksuelle. Hvorvidt det opleves krænkende afhænger ligesom det foregående af den enkelte person, men flere af de beskrevne hændelser går formentlig ud over det, de fleste ville opfatte som almindelig kollegial omgang.
- Seksuel tvang: I denne kategori er der tale om adfærd eller opfordringer af en så grov karakter, at det i 3 ud af de 6 tilfælde fra start er defineret at være "meget krænkende" for en kvinde at blive udsat herfor. Fælles for hændelserne er, at krænkeren enten via pressio eller decideret magtudøvelse ser bort fra den enkeltes frie vilje.

Indenfor den enkelte gruppe blev der spurgt til 1) Hændelser under fire øjne, 2) Hændelser på gruppeniveau og 3) Hændelser på organisatorisk niveau.

Spørgsmålene blev opstillet efter, hvor krænkende en hændelse forventedes at være.

3.2.2.3. Håndtering af oplevelsen

Andre undersøgelser har vist en sammenhæng mellem kvindens oplevelse af krænkelsens styrke og hendes og omgivelsernes håndtering af situationen. Dette afsnit skal derfor give mulighed for at sammenholde oplevelsen af krænkende adfærd med den krænkedes reaktionsmønstre og for at se, om nogle handlinger er mere konstruktive i forhold til at skabe en ændring af situationen end andre.

3.2.2.4. Oplevelser som iagttager

"oplevelser som iagttager" blev inddraget for at få viden om, hvorvidt andre kvinder og mænd i organisationen bemærker, når der sker krænkelse. Hensigten var at undersøge organisationens forudsætninger for at reagere på kønskrænkende adfærd og dermed viljen til forandring.

3.2.2.5. Organisationen

Dette afsnit skal muliggøre en vurdering af organisationens tiltag på konkrete områder og personellet's kendskab til disse. Afsnittet tager udgangspunkt i en række emner, som var blevet påpeget i forundersøgelsen.

Undersøgelser gennemført af Williams et. al. (1999) har vist, at organisationens holdning til kønsbestemt krænkende adfærd har væsentlig betydning for forekomsten af samme. Forventningen om organisationens håndtering af en indrapportering kan desuden have indflydelse på, hvordan kvinden - eller iagttageren - vælger at handle i situationen.

3.2.3. Spørgeskemaets afprøvning

Spørgeskemaet blev gennemlæst og afprøvet internt på Institut for Militærpsykologi. Herefter blev det afprøvet på en gruppe af militært og civilt ansatte, primært af lavere rang. På baggrund af tilbagemeldinger fra respondenterne fik skemaet sin endelige form.

3.2.4. Deltagerne i undersøgelsen

I undersøgelsen indgår i alt 3119 personer, fordelt på 1044 militært ansatte kvinder, 1060 civilt ansatte kvinder, 786 militært ansatte mænd og 229 civilt ansatte mænd. Af disse besvarede 2753 spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på 88 pct. jf. tabel 1, side 21.

Respondentgruppens fordeling på værn svarer godt overens med fordelingen af ansatte mellem værnene, både samlet set og indenfor de fire respondentgrupper (Militært ansatte kvinder, civilt ansatte kvinder, militært ansatte mænd og civilt ansatte mænd).

Den procentvise fordeling i forhold til rang stemmer for det militært ansatte personel godt overens med de reelle tal i Forsvaret.²

25 pct. af respondenterne har lederansvar. Blandt de militært ansatte mænd anfører omkring halvdelen, at de har en lederstilling, mens det blandt de øvrige tre grupper drejer sig om mellem 11 og 26 pct.

---

² Mandlige VPL er ikke inddraget, da sandsynligheden for, at de i løbet af deres forholdsvis korte periode i Forsvaret havde arbejdet sammen med kvinder, er lille.

Ansættelsens længde er for over 80 pct. af deltagerne 2 år eller mere. Dermed har størstedelen af deltagerne i undersøgelsen været ansat i hele den periode, der spørges til, ligesom mere end halvdelen af de adspurgte har besvaret spørgsmålene på baggrund af oplevelser sket på det nuværende tjenestested.

25 pct. af de mænd, der indgår i undersøgelsen, anfører, at de i det daglige udelukkende arbejder sammen med mænd. For de militært ansatte kvinders vedkommende anføres dette af 20 pct., mens det kun er tilfældet for mindre end 10 pct. af de civilt ansatte kvinder.

Hovedparten af de militært ansatte kvinder og mænd (70 pct.) og de civilt ansatte mænd (62 pct.) arbejder i det daglige sammen med flere mænd end kvinder, mens 34 pct. af de civilt ansatte kvinder arbejder steder, hvor der er flere kvinder end mænd.

Af den samlede gruppe af deltagere i undersøgelsen, er det under 10 pct. for hvem kønsfordelingen på arbejdspladsen er lige.

Aldersfordelingen varierer ansættelsesformerne imellem. Der er langt flere personer i aldersgruppen 18-25 blandt militært ansatte end blandt civile - størstedelen af de civilt ansatte (72-84 pct.) er 36 år eller ældre.

Halvdelen af deltagerne anfører, at de har en studentereksamen el. lign. Denne andel er særlig høj blandt de militært ansatte kvinder, hvor 73 pct. anfører, at de har gennemført gymnasiet eller tilsvarende. Blandt de civilt ansatte mænd er der dog 72 pct., som har undladt at svare på dette spørgsmål.

Mere end halvdelen (58-59 pct.) af de civilt ansatte mænd og kvinder anfører, at de har en erhvervsfaglig uddannelse, mens omkring hver femte ingen uddannelse har.

4. UNDERSØGELSENS RESULTATER

4.1. Hovedtendenser

33 pct. af de militære kvinder angav som helhedsbetragtning, at de havde oplevet kønskrænkende adfærd i arbejdsmæssige sammenhænge. Til sammenligning gælder dette kun for 10 pct. af civilt ansatte kvinder, og 12 pct. af de adspurgte mænd.

Der tegnes således et billede af, at de militært ansatte kvinder hyppigere end de civilt ansatte kvinder oplever potentielt kønskrænkende adfærd. En grov analyse viser også, at de to grupper har nogenlunde den samme opfattelse af, hvad der er krænkende.

Sammenlignes mændenes og kvinderne besvarelser ses ikke nogen væsentlig forskel i, hvor ofte kønskrænkende adfærd opleves, men til gengæld er det tydeligt, at mændene er tilbøjelige til at vurdere især de grovere former for kønskrænkende adfærd som mindre krænkende end kvinderne.

4.2. Resultater opdelt i hovedkategorier

4.2.1. Generelle bemærkninger om kønnet

Denne gruppe omfatter følgende spørgsmål om potentielt kønskrænkende situationer

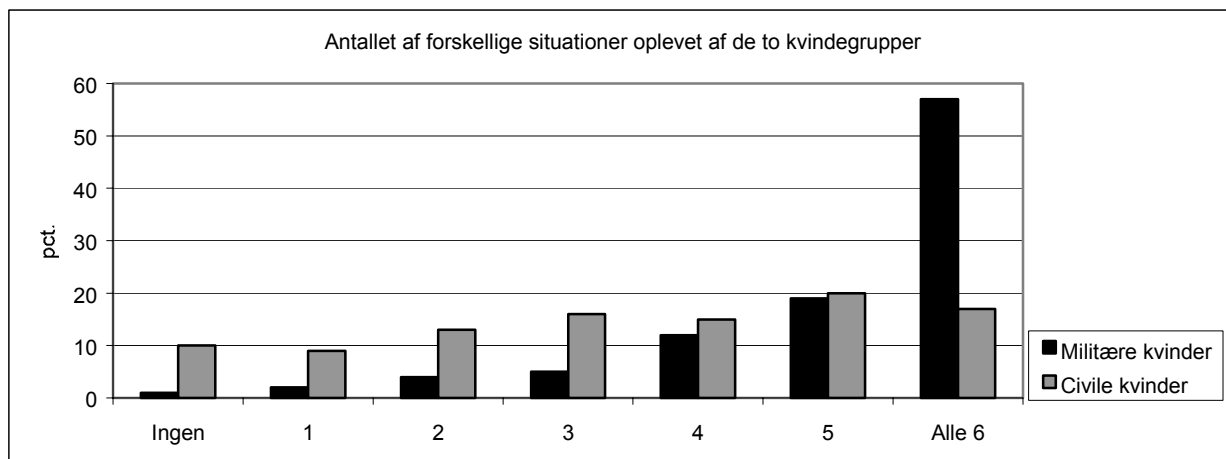
1. Der er blevet fortalt vittigheder (f.eks. "blondine-vittigheder") om kvinder?
2. Kvinder generelt er blevet omtalt nedsættende?
3. Nogen har givet udtryk for, at kvinder ikke er gode til et bestemt arbejde pga. deres køn?
4. Nogen har givet udtryk for, at der ikke skal være kvinder i Forsvaret?
5. Alle kvinder er blevet skåret over én kam (f.eks. at kvinder ikke har forstand på teknik)?
6. Der er blevet fortalt sjofle historier om kvinder?

4.2.1.1. Forekomst

Stort set alle militært ansatte kvinder (99 pct.) har oplevet mindst en af situationerne indenfor denne kategori, og mere end 50 pct. rapporterer at have oplevet alle seks. Til sammenligning har 90 pct. af de civile kvinder oplevet én eller flere af situationerne i kategorien, men her er det under 20 pct., der har oplevet alle seks.

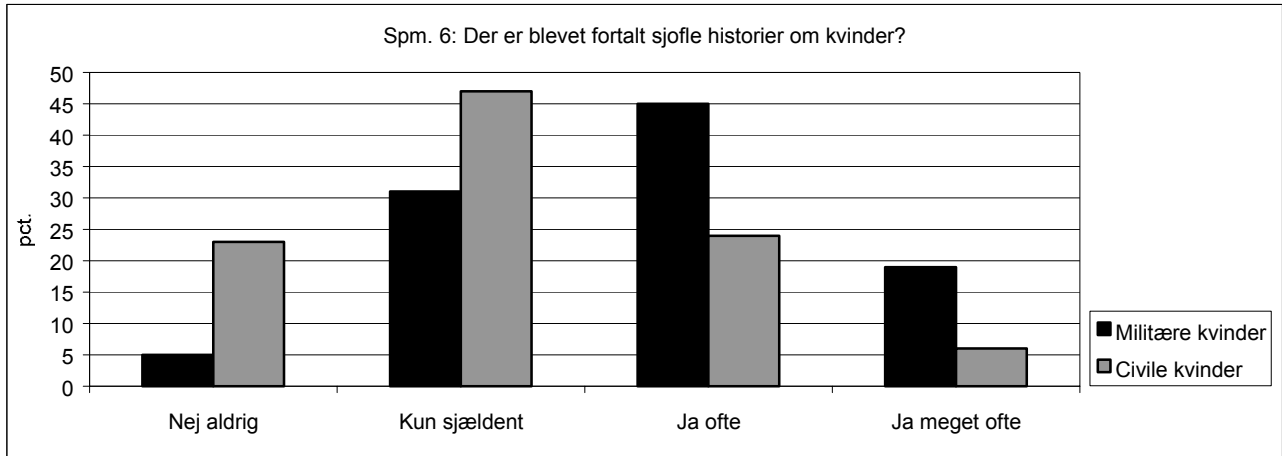
Størstedelen af mændene (over 90 pct.) svarer, at de har været vidne til den beskrevne adfærd ved minimum et af spørgsmålene. Det må konstateres, at nævnte situationer er almindeligt forekommende i Forsvaret.

Diagram 1

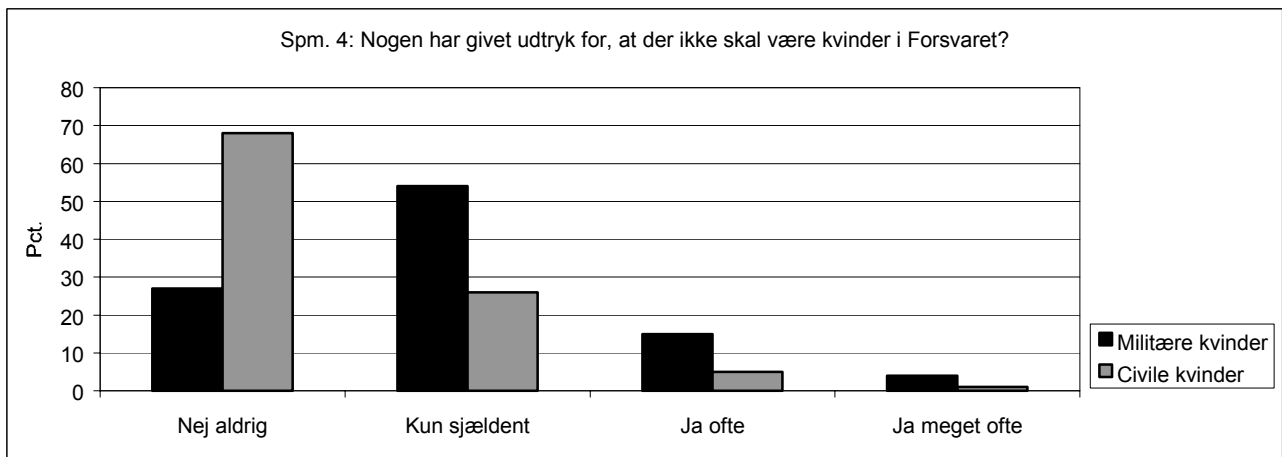
Vittigheder eller sjofle historier fortalt om kvinder er det, som flest af respondenterne har oplevet, og også det, der anføres som oftest forekommende. Det er især tydeligt ved de militært ansatte kvinder, hvor op mod 66 pct. af de, der har haft disse to oplevelser, anfører, at det er sket "ofte" eller "meget ofte".

Diagram 2

Sammenlignet med de militært ansatte kvinder er der færre civile, der har oplevet hver enkelt af de seks situationer. Det ses især ved spørgsmålene omhandlende nedgøring af kvinder i forhold til arbejdssituationen (spm. 2-5), hvor mindre end halvt så mange civilt ansatte kvinder som militært ansatte kvinder rapporterer at have haft sådanne oplevelser.

Diagram 3

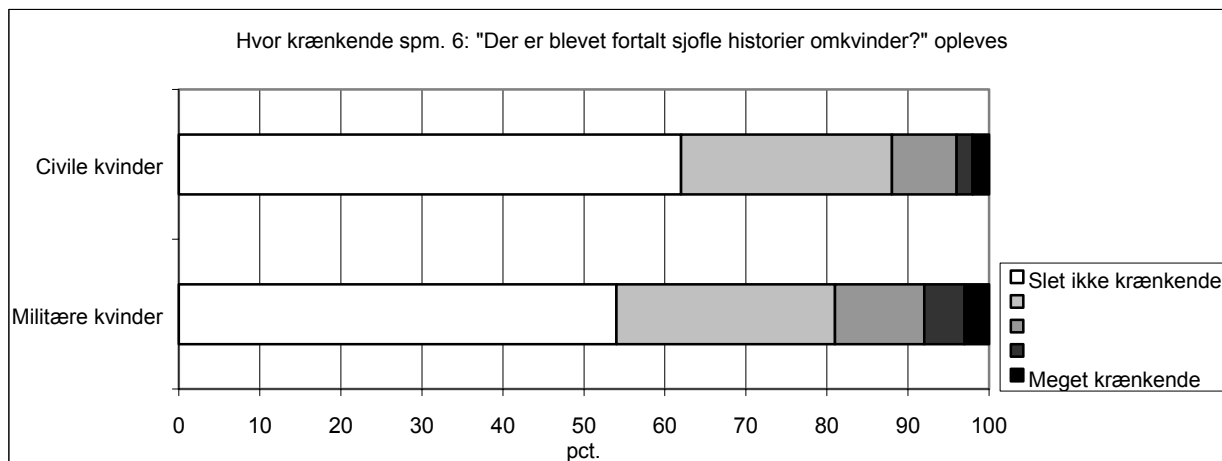
Selv om der er forskel på, hvor mange der har oplevet de enkelte situationer deltagergrupperne imellem, så er det de samme typer af adfærd, som opleves hyppigst, når de enkelte grupper sammenlignes.

4.2.1.2. Hvor krænkende det opleves

Selvom man har oplevet ovennævnte type adfærd, er det imidlertid ikke ensbetydende med, at man føler sig krænkede.

En stor del af respondenterne oplever således ikke situationerne indenfor denne kategori som særlig krænkende. Det er især tilfældet ved spørgsmålene omhandlende vittigheder og sjofle historier (hhv. spm. 1 og 6), hvor omkring 60 pct. af kvinderne og 40 pct. af mændene angiver, at de slet ikke oplever det som krænkende.

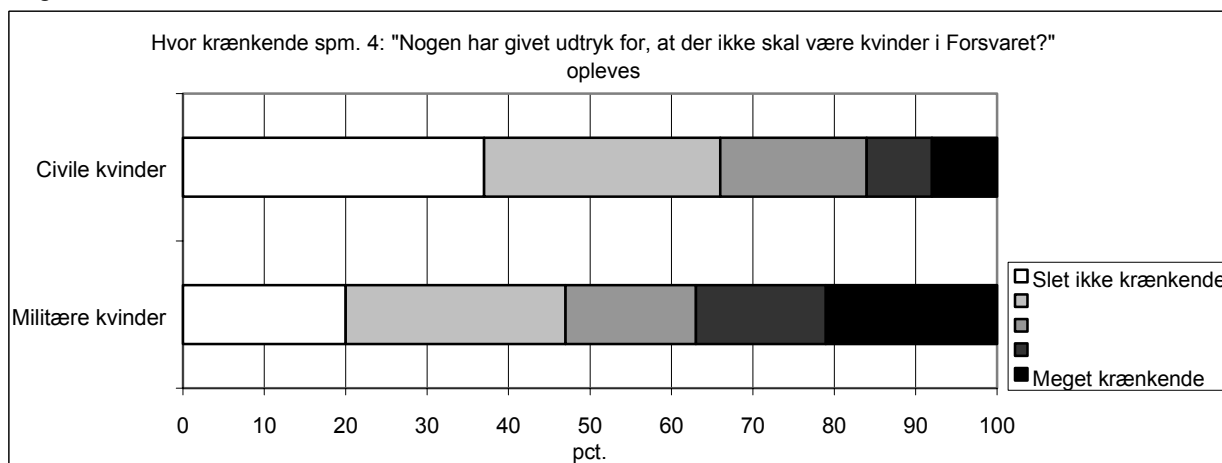
Diagram 4

Det er navnlig de civilt ansatte kvinder, der ikke finder situationerne omtalt indenfor kategorien særlig krænkende. Ved hvert af spørgsmålene i kategorien har omkring 40 pct. angivet, at de slet ikke oplevede hændelsen som krænkende og ved spørgsmål 1 og 6 er denne andel endnu højere (hhv. 78 pct. og 62 pct.).

Den situation, der opleves som mest krænkende, er spørgsmål 4: "Nogen har givet udtryk for, at der ikke skal være kvinder i Forsvaret?". Det er især de militært ansatte kvinder, der finder det krænkende. 20 pct. anfører, at de oplever det som "meget krænkende", hvilket sammenlignet med de civilt ansatte kvinder er mere end det dobbelte, mens det i forhold til mændene er knap dobbelt så mange.

Diagram 5

Samlet set opleves spørgsmålene omhandlende nedgøring af kvinder i forhold til arbejdssituationen (spm. 2-5) som mere krænkende end vittigheder eller sjofle historier fortalt om kvinder (hhv. spm. 1 og 6).

4.2.1.3. Krænkerens identitet

Fordelingen mellem hvem, der udfører adfærden, er ret ens de seks spørgsmål imellem. Både for de militære og de civile kvinder gælder, at det primært er kollegaer og personer med højere rang/stilling (inkl. nærmeste overordnede), der agerer krænkende overfor den

enkelte. Begge steder tegner disse to grupper sig hver især for omkring 40 pct. af tilfældene, mens omkring 20 pct. er andre³ eller underordnede.

Når det drejer sig om "underordnede" og "andre" er disse to grupper nogenlunde lige store hos de militært ansatte kvinder, mens det hos de civile kvinder kun i 5 pct. af tilfældene er underordnede. Derimod udgør "andre" mellem 12 pct. og 22 pct. af krænkerne i gruppen af civil ansatte kvinder.

4.2.1.4. Sammenfatning Generelle bemærkninger om kønnet

Samlet er generelle nedsættende bemærkninger om kønnet almindeligt forekommende i Forsvaret, dog opleves de hyppigere af de militært ansatte kvinder end af de andre grupper.

De hyppigst forekommende er forskellige slags historier om kvinder, der dog ikke opfattes som særligt krænkende.

Bemærkninger om, at kvinder ikke hører til i Forsvaret og lignende nedgørende bemærkninger om kvinders berettigelse på arbejdspladsen opleves også hyppigere blandt militært ansatte kvinder end i de andre grupper. Men disse bemærkning oplever de militært ansatte kvinder som mere krænkende end de andre grupper.

4.2.2. Personligt rettede bemærkninger om kønnet

Denne kategori omfatter følgende spørgsmål om potentielt kønskrænkende situationer

7. Det er blevet betvivlet, om du kan udføre en arbejdsopgave, fordi du er kvinde?   8. Du er blevet udelukket fra socialt samvær, fordi du er kvinde?   9. Du er blevet overset, fordi du er kvinde?   10. Dine præstationer er blevet nedgjort, fordi du er kvinde?   11. Der er blevet lagt mere mærke til dig (positivt og negativt), fordi du er kvinde?   12. Du er blevet behandlet nedladende, fordi du er kvinde?   13. Din krop er blevet kommenteret?

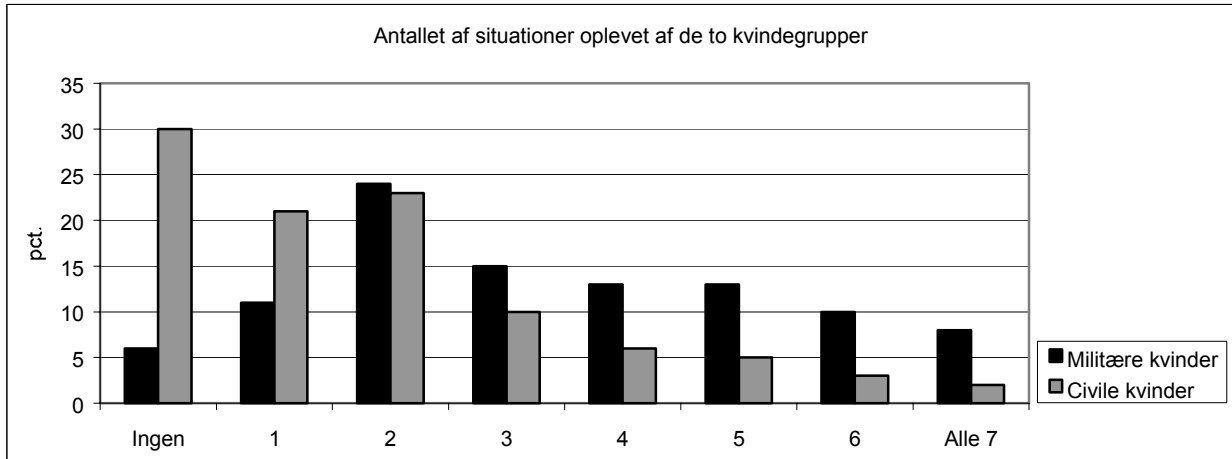
4.2.2.1. Forekomst

Hovedparten (94 pct.) af de militært ansatte kvinder har oplevet mindst én af de syv situationer beskrevet i denne kategori, og omkring 30 pct. rapporterer at have oplevet fem eller flere. Til sammenligning har over 70 pct. af de civile kvinder oplevet minimum én af situationerne i kategorien, og her har knap 10 pct. oplevet fem eller flere af hændelserne. Blandt mændene anfører størstedelen (over 80 pct.) at have oplevet, at en kvindelig kollega blev udsat for én eller flere af situationerne.

---

³ Betegnelsen "andre" dækker formentlig over personer indenfor Forsvaret, som den enkelte ikke arbejder sammen med til daglig, men f.eks. har mødt på et kursus, under en øvelse el. lign..

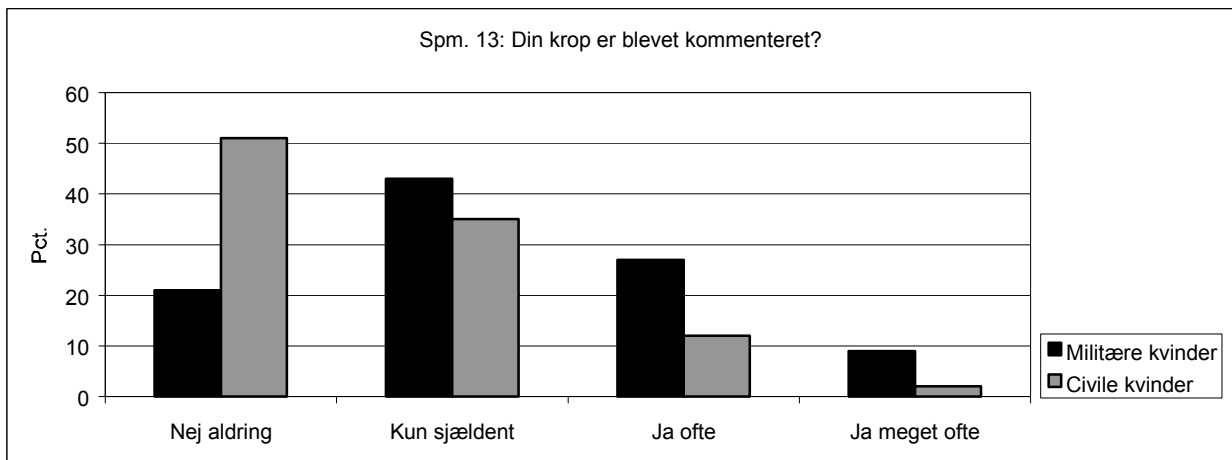
Diagram 6

Der synes at være stor forskel på forekomst og hyppighed de syv situationer imellem. Det er primært hændelserne beskrevet i spørgsmålene 11 og 13, hhv. at der er blevet lagt mærke til én (positivt og negativt) pga. kønnet og at ens krop er blevet kommenteret, som deltagerne har oplevet. For de militære kvinder drejer det sig om 79 pct. eller mere, mens der blandt de civile kvinder er tale om ca. 50 pct.

At disse to situationer forekommer ofte, underbygges af mændenes besvarelser. Her rapporterer ca. 80 pct. at de har været vidne til hændelserne, og halvdelen anfører, at det er sket "ofte" eller "meget ofte".

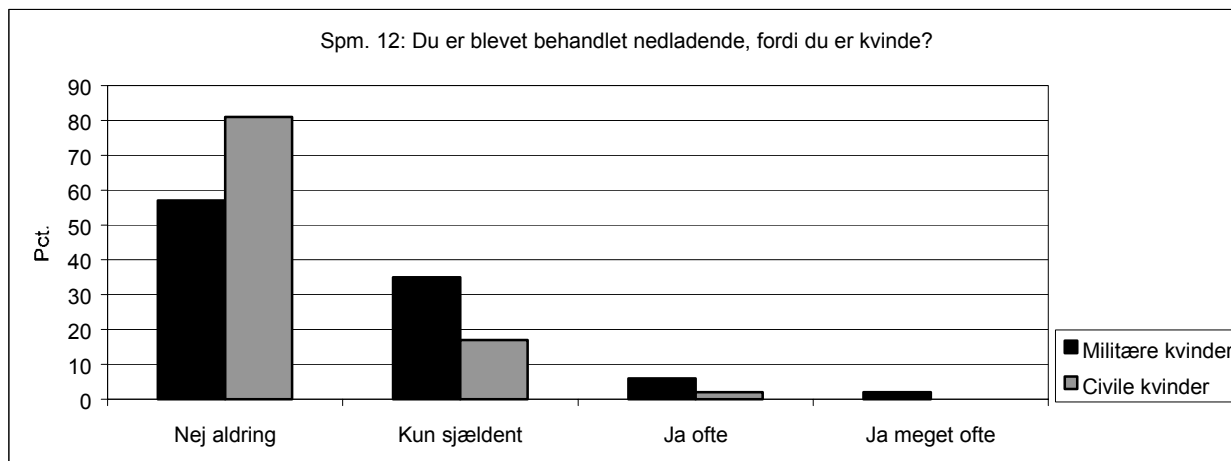
Diagram 7

Situationerne beskrevet i de fem resterende spørgsmål, omhandlende, hvordan man er blevet behandlet på arbejdspladsen, er ikke oplevet af helt så mange.

Besvarelserne af spørgsmålene 7-10 og 12, der alle på forskellig måde spørger til kvindens berettigelse på arbejdspladsen, viser en tendens til, at dobbelt så mange militært ansatte som civil ansatte kvinder har oplevet sådanne hændelser (ca. 40 pct. af de militært ansatte kvinder og ca. 15 pct. af de civil ansatte).

Diagram 8

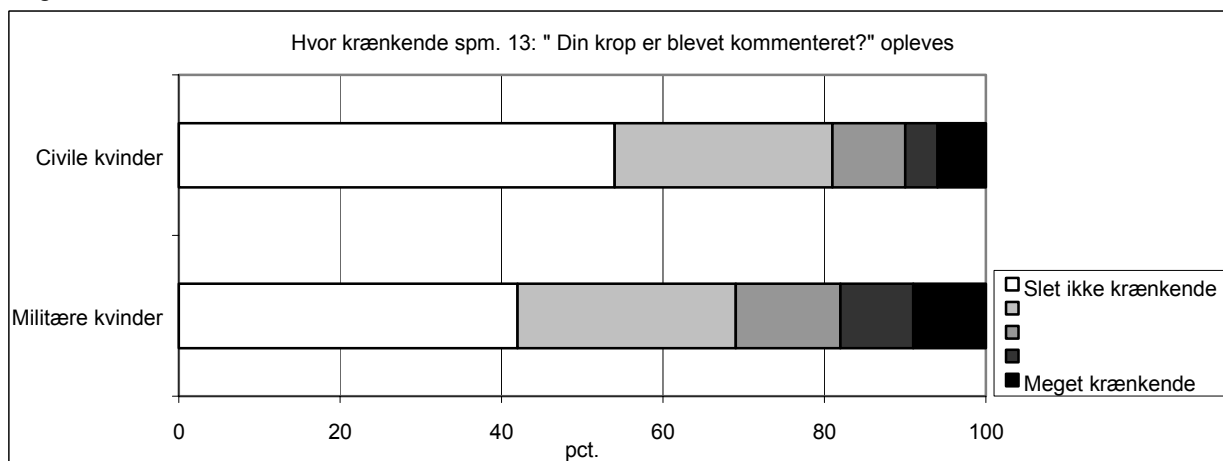

Spørgsmål 8: "Du er blevet udelukket fra socialt samvær, fordi du er kvinde?", er der en mindre gruppe af kvinderne (hhv. 20 pct. militært ansatte og 7 pct. civilt ansatte), der har oplevet.

4.2.2.2. Hvor krænkende det opleves

De kvinder, som har oplevet situationerne gengivet i spørgsmålene 11 og 13, oplever ikke dette som særlig krænkende. 41 pct. af de militære kvinder og over halvdelen af de civile angiver, at de slet ikke finder det krænkende. Mændene afgiver en nogenlunde tilsvarende vurdering.

Diagram 9

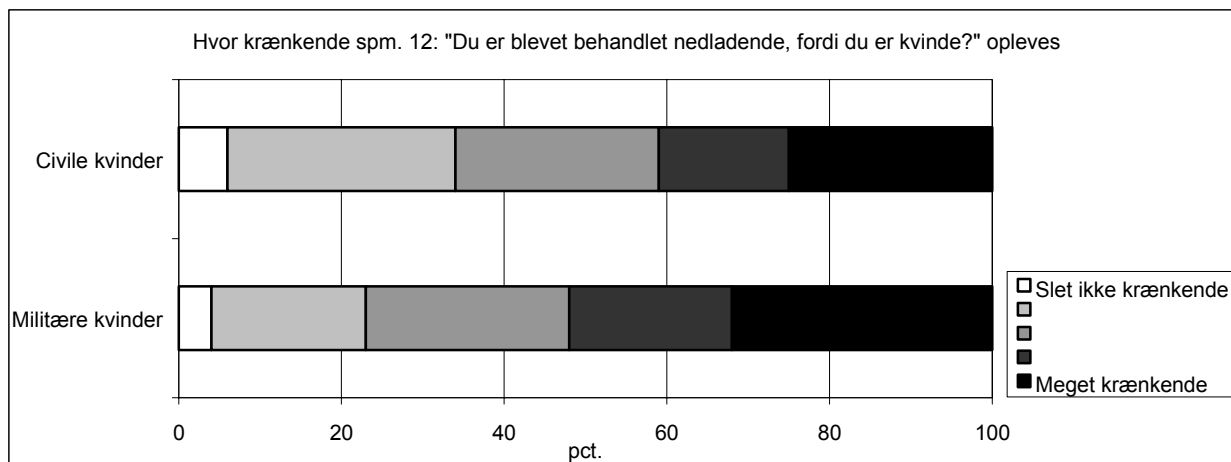

De resterende fem situationer opleves derimod mere forskelligt, idet over 22 pct. af de militært ansatte kvinder angiver, at de finder hændelserne "meget krænkende". For de civilt ansatte kvinder er tallet lavere, mens der for mændenes vedkommende er tale om endnu færre, som finder de beskrevne typer adfærd meget krænkende.

De militært ansatte kvinder finder især spørgsmål 9: "Du er blevet overset, fordi du er kvinde?" og spørgsmål 12: "Du er blevet behandlet nedladende, fordi du er kvinde?" krænkende. Knap 30 pct. tilkendegiver, at de oplever sådanne hændelser som "meget krænkende" og tyngden af de resterende besvarelser peger også i den retning. Blandt de civilt ansatte kvinder er det ud over spørgsmål 12, især spørgsmål 10: "Dine præstationer

er blevet nedgjort, fordi du er kvinde?”, der karakteriseres som krænkende. I begge tilfælde angiver 25 pct., at de finder det ”meget krænkende”.

Diagram 10

4.2.2.3. Krænkerens identitet

Ligesom det var tilfældet indenfor kategorien Generelle bemærkninger om kønnet, er det primært kollegaer og personer med højere rang/stilling (inkl. nærmeste overordnede), der står bag adfærden.

Der er dog forskel på hvilke typer af adfærd, der er mest karakteristisk for de to grupper af krænkere.

De militært ansatte kvinder angiver, at ved episoder, hvor de er blevet overset eller behandlet nedladende (hhv. spm. 9 og 12), har det i mere end halvdelen af tilfældene været personer med højere rang/stilling, der har udvist adfærden.

I 58 pct. af de tilfælde, hvor de er blevet udelukket fra socialt samvær (spm. 8) har det været en kollega, der stod bag.

I modsætning til de militært ansatte kvinder har de civilt ansatte primært oplevet, at det er personer med højere rang/stilling end dem selv, der var ophavsmanden til adfærden - med undtagelse af spørgsmål 13, omhandlende kommentarer af kroppen, hvor der er en overvægt af kollegaer, der står bag.

4.2.2.4. Sammenfatning af Personligt rettede bemærkninger om kønnet

Næsten alle militært ansatte kvinder har oplevet en eller flere af disse hændelser, hvilket ikke i samme udslag gør sig gældende for de civilt ansatte. Ligeledes er de fleste af de beskrevne hændelser i denne kategori oplevet af omkring dobbelt så mange militært ansatte som civilt ansatte kvinder.

De hyppigst forekommende typer adfærd, hvor der er blevet lagt mærke til kvinden eller hendes udseende er blevet kommenteret, opleves som de mindst krænkende af både de militært og de civilt ansatte kvinder samt mændene.

Situationer, hvor der ikke vises kvinden og hendes arbejdsindsats respekt, er oplevet af omkring 40 pct. af de militært ansatte og omkring 15 pct. af de civilt ansatte kvinder. Af disse har op mod 1/4 eller mere af de militært ansatte kvinder opfattet hændelserne som ”meget krænkende”, hvilket er mere end for de civilt ansatte kvinder.

Krænkerne er for de militært ansatte kvinder både kolleger og personer med højere rang/stilling, når bortses fra situationer, hvor der er blevet overset eller behandlet nedladende. Da er det oftere de overordnede.

De civilt ansatte kvinder oplever oftere, at det er overordnede, som er de krænkende.

4.2.3. Uønsket seksuelt betonet opmærksomhed

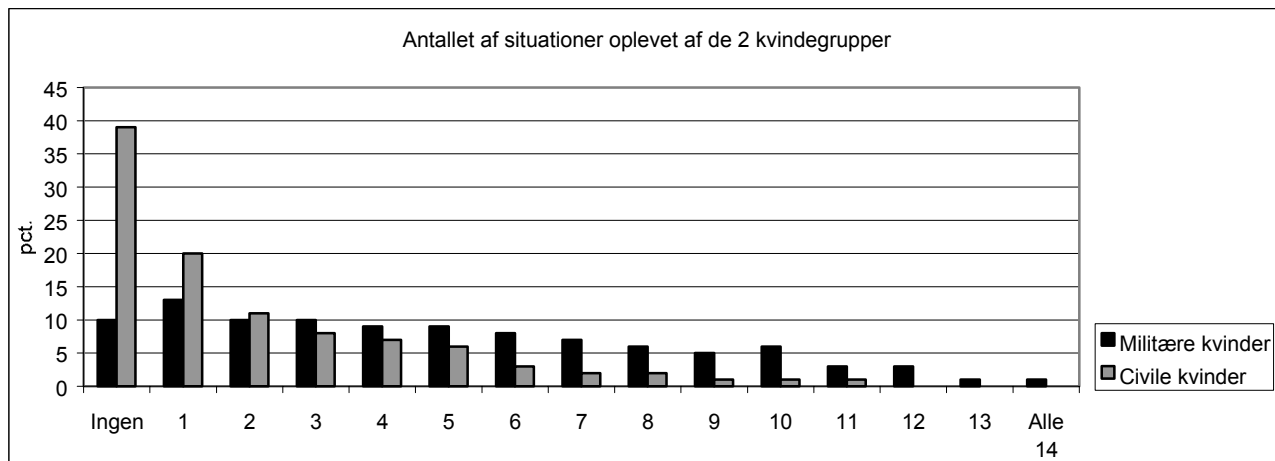
Denne kategori omfatter følgende spørgsmål om potentielt kønskrænkende situationer

14. Der er blevet fløjtet, råbt eller lignende efter dig på en seksuelt provokerende måde?
15. Du har fået rå eller grove seksuelle kommentarer i en større gruppe/forsamling?
16. At nogen kommer med rå eller stødende seksuelle kommentarer til dig på tomandshånd?
17. Du mod din vilje er blevet inddraget i samtaler omkring sex?
18. Du har uopfordret fået spørgsmål om dit sexliv?
19. Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner overfor dig?
20. Der er blevet forevist, anvendt eller uddelt pornografisk materiale (f.eks. skærbilleder, plakater, film)?
21. Der har i forbindelse med fester været seksuelt betonedede aktiviteter (f.eks. strippere)?
22. Der er blevet sat falske rygter i gang om dig (f.eks. at du har haft sex med en kollega)?
23. Du har fået stirrende eller flirtende øjenkast med seksuelle undertoner?
24. Du er gentagende gange af den samme person blevet inviteret i byen, selv om du klart har sagt nej?
25. Du er blevet rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner?
26. Du er blevet opfordret til sex til gengæld for at gøre dig en tjeneste?
29. Nogen fysisk har blottet sig?

4.2.3.1. Forekomst

Størstedelen af de militært ansatte kvinder (90 pct.) har oplevet minimum én af situationerne i denne kategori af spørgsmål. Til sammenligning har 61 pct. af de civilt ansatte kvinder oplevelser fra denne kategori.

Diagram 11

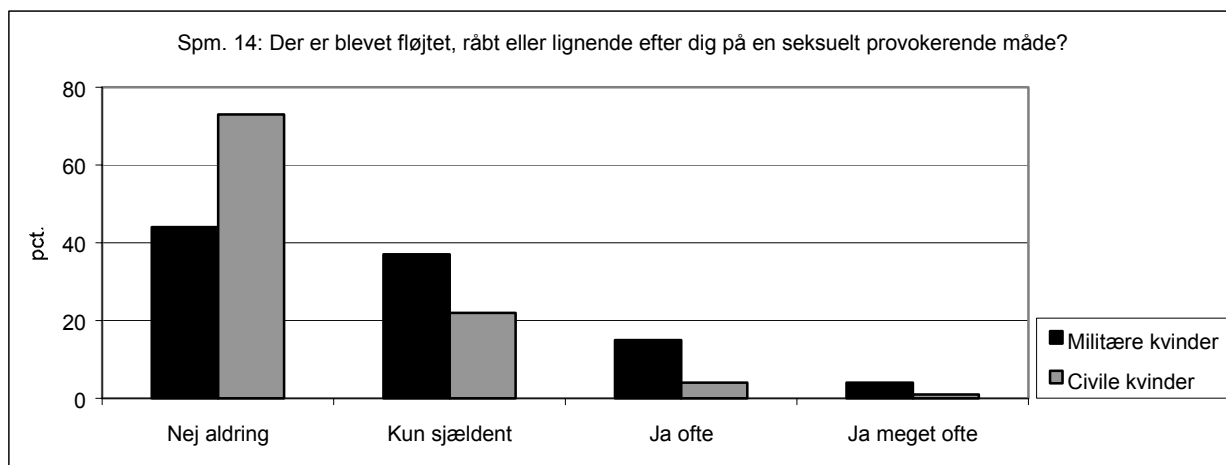

De militært ansatte kvinder rapporterer at have oplevet hændelserne mere end dobbelt så mange gange som de civilt ansatte kvinder. Desuden er der blandt de kvinder, som har oplevet situationerne, en større andel militært ansatte kvinder, som rapporterer at have oplevet situationen "ofte" eller "meget ofte".

Generelt rapporterer et lavere antal mænd at have overværet situationer i denne kategori: Andelen af militære mænd, der rapporterer hændelser er således mellem halvdelen af og det samme som andelen af militære kvinder⁴.

Tages der udgangspunkt i hvert enkelt spørgsmål er der stor spredning i, hvor mange der har været udsat for de pågældende oplevelser. Flest militært ansatte kvinder har haft oplevelser med 'fløjt/tilråb på en seksuelt provokerende måde' (spm. 14), "stirrende/flirtende øjenkast med seksuelle undertoner" (spm. 23) og endelig "forevist pornografisk materiale" (spm. 20). Disse hændelser rapporteres af mellem 50 pct. og 60 pct. af de militært ansatte kvinder. Over 33 pct. af de, der har oplevet situationen, har oplevet det "ofte" eller "meget ofte". For de civile kvinder er det mellem 27 pct. og 34 pct., der rapporterer ovenstående hændelser.

Diagram 12

For de militært ansatte kvinder er der desuden en række andre situationer, som rapporteres ret ofte: 41 pct. har været udsat for at "der er sat falske rygter i gang" om dem (spm. 22), 33 pct. er "blevet rørt med seksuelle undertoner" (spm. 25). 33 pct. har fået "grove seksuelle kommentarer i en større gruppe/forsamling" (spm. 15) og 24 pct. har fået "grove seksuelle kommentarer på tomandshånd" (spm. 16).

De hyppigst rapporterede hændelser fra de militært ansatte kvinder er også forholdsmæssigt de hyppigst rapporteret af de civile kvinder. På forskelligt niveau lader tallene typisk til at følge hinanden. Der er dog enkelte undtagelser: De største procentvise forskelle er ved situationerne omhandlende "grove seksuelle kommentarer.." (spm. 15 og 16), "seksuelt betonedede aktiviteter i forbindelse med fester (strippere)" (spm. 21) og endelig "falske rygter" (spm. 22). Hvor disse hændelser er ret almindelige for de militære kvinder er de langt mindre hyppige hos de civile.

Situationer som at blive "opfordret til sex til gengæld for tjeneste" (spm. 26) og "fysisk blottelse" (spm. 29) er i begge grupper sjældent forekommende.

Tallene for mændene følger også de to kvindegrupper, idet den procentvise fordeling lægger sig tættest op ad de civile kvinder.

⁴ En vis form for underrapportering har formentlig forekommet, da en del ikke til dagligt arbejder sammen med kvinder.

Diagram 13

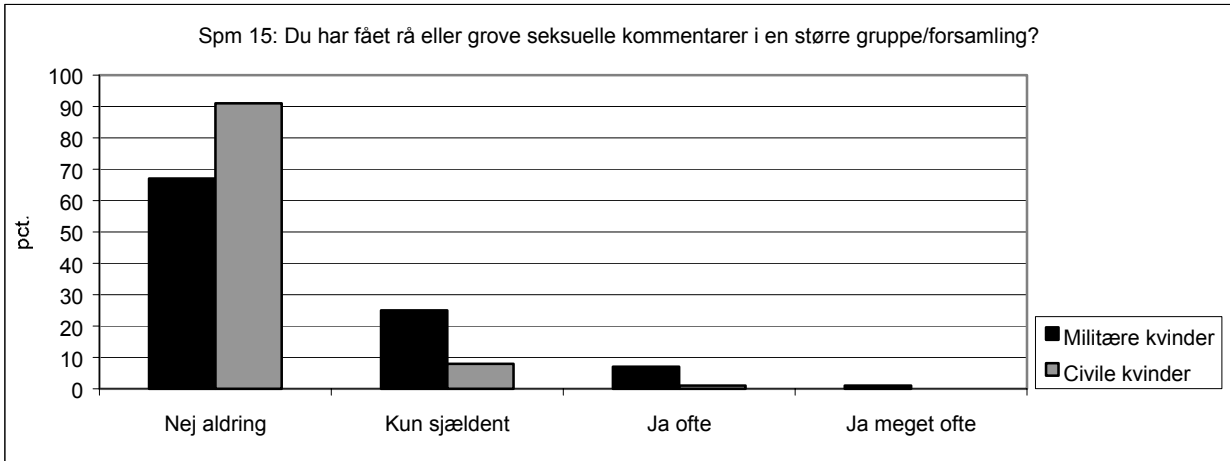

Diagram 14

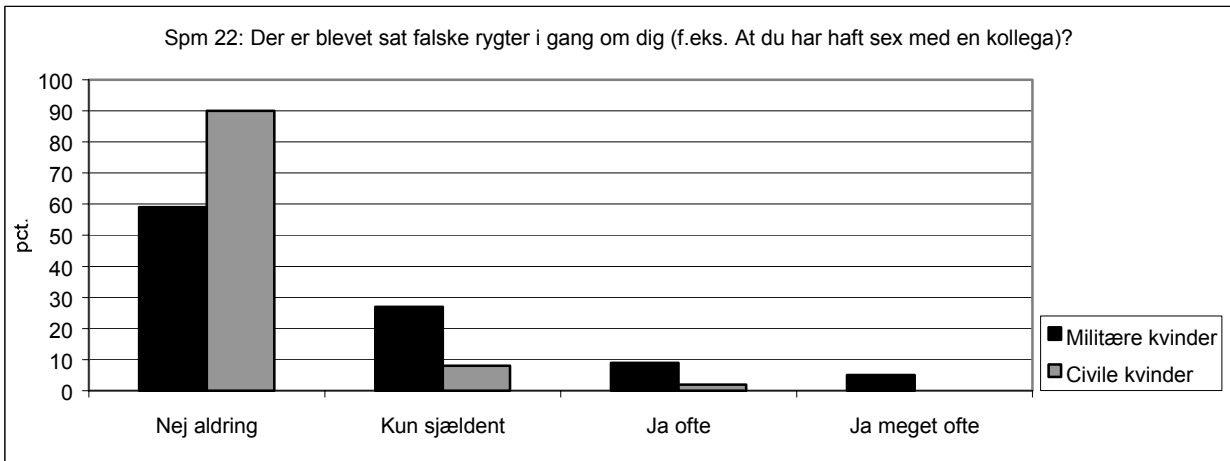
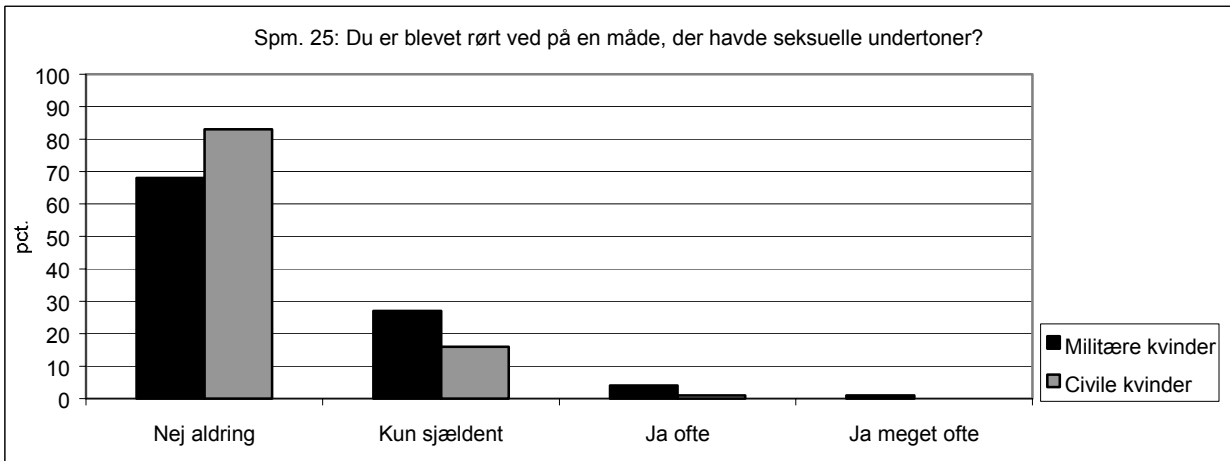

Diagram 15

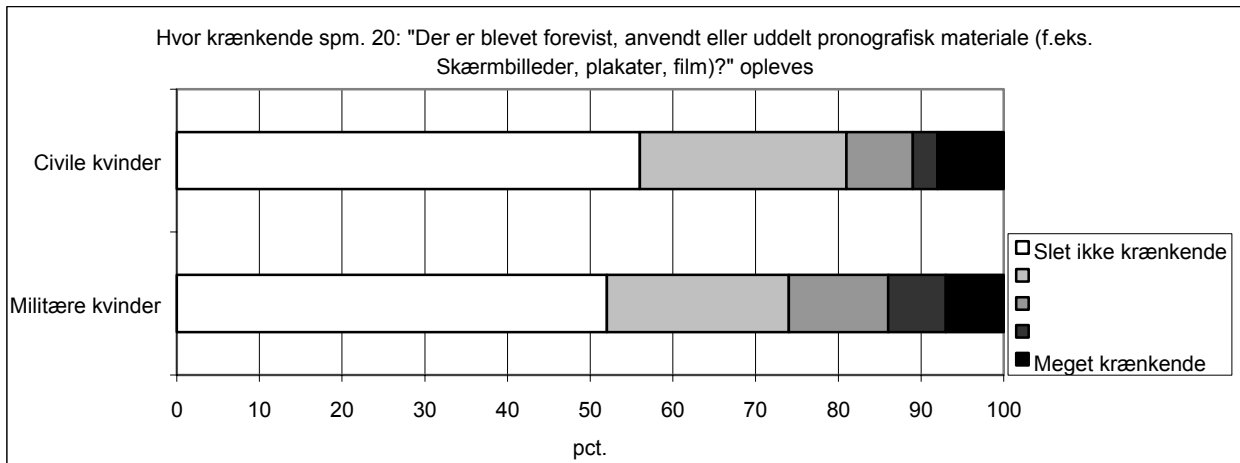

4.2.3.2. Hvor krænkende opleves det

Der er stor variation i, hvor krænkende de enkelte hændelser i denne kategori opleves.

Således anfører 60 pct. af de, der har oplevet "seksuelt betonedede aktiviteter i forbindelse med fester (fx stripper)" (spm. 21), at disse slet ikke er krænkende. At der er forevist pornografisk materiale (spm. 20) finder over halvdelen af kvinderne slet ikke krænkende.

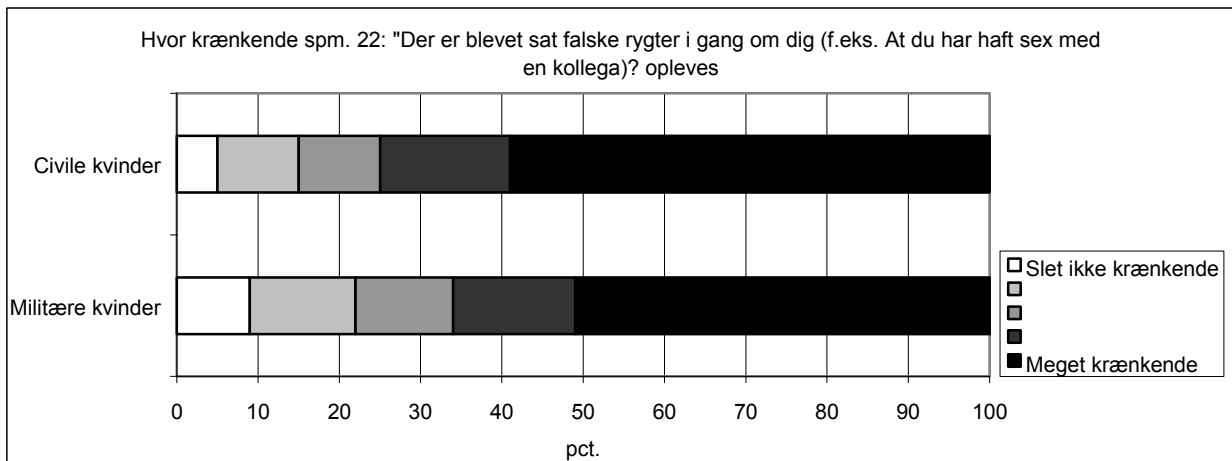
Diagram 16

30 pct. af de militært ansatte kvinder og 49 pct. af de civilt ansatte mener det samme om "fløjt/tilråb på en seksuelt provokerende måde" (spm. 14).

Det mest markante i denne kategori er spørgsmålet om falske rygter (spm. 22). Dette adskiller sig tydeligt fra de andre spørgsmål ved, at mere end halvdelen af såvel de militært ansatte som de civilt ansatte kvinder, der har oplevet situationen, finder det meget krænkende.

Diagram 17

Adfærd som "at blive opfordret til sex til gengæld for en tjeneste" (spm. 26) og "at blive rørt med seksuelle undertoner" (spm. 25) bliver af omkring 30 pct. af de militært ansatte kvinder opfattet som meget krænkende. En nogenlunde tilsvarende procentdel af de civile finder det også "meget krænkende".

De mænd, der har overværet situationerne i denne kategori ligger noget lavere i vurderingen af, hvor krænkende hændelsen er. Typisk meget 'direkte' situationer som f.eks. tilbud om sex, rå og stødende kommentarer på tomandshånd, inddragelse i samtaler

om sex etc., finder mændene ikke så krænkende som de militært ansatte kvinder. Også vedrørende "falske rygter" (spm. 22) og "opfordret til sex til gengæld for en tjeneste" (spm. 26) er mændenes vurderinger lavere. Vedrørende "falske rygter" er det således kun halvt så mange af mændene, som mener, det er meget krænkende, når der sammenlignes med kvindernes besvarelser.

4.2.3.3. Krænkerens identitet

De, der krænker henholdsvis civilt og militært ansatte kvinder, tilhører ikke altid den samme gruppe.

Når den militært ansatte kvinde bliver krænket er det oftere af kolleger (typisk omkring 45 pct. af tilfældene). Sandsynligheden for, at den militære kvinde bliver krænket af underordnede, er højere end for de civile. Bortset fra 'fløjt/tilråb på en seksuelt provokerende måde' (spm. 14), hvor 20 pct. er underordnede, er det typisk omkring 10 pct. af tilfældene (se afsnit 4.9).

For de civilt ansatte kvinder er fordelingen mellem overordnede og kollega mere jævn. Når det drejer sig om "forevisning af pornografisk materiale" (spm. 20) og "falske rygter" (spm. 22) peger de civilt ansatte kvinder dog i halvdelen af tilfældene på en kollega. Modsat er det hos de civilt ansatte kvinder oftere en overordnet, som inviterer i byen og "opfordrer til sex til gengæld for at gøre dig en tjeneste".

4.2.3.4. Sammenfatning

Også i denne kategori er de beskrevne situationer oplevet af markant flere militært ansatte kvinder end civilt ansatte. Hyppigst forekommende i begge grupper er situationer som forevisning af pornografisk materiale, stirrende eller flirtende øjenkast og at blive fløjet eller råbt efter.

Disse situationer, der forekommer ofte er for det meste også de situationer, der vurderes som mindre krænkende.

De militært ansatte kvinder oplever en større andel af hændelser med seksuelle undertoner som f.eks. "rå/grove seksuelle kommentarer foran større gruppe eller på tomandshånd", "spørgsmål om ens sexliv" og at blive "rørt med seksuelle undertoner". Disse situationer bliver af omkring en tredjedel af de kvinder, som har oplevet situationen, karakteriseret som meget krænkende.

En enkelt undtagelse fra billedet med at situationer, der ofte forekommer, er mindre krænkende, er den hændelse som generelt skiller sig mest ud fra kategorien af spørgsmål: 'falske rygter' (spm. 22), som forekommer forholdsvis ofte for militært ansatte kvinder (2 ud af 5 har oplevet det) og som over halvdelen af alle kvinder finder "meget krænkende".

Mændene synes at opleve de beskrevne hændelser i samme omfang som de civilt ansatte kvinder. Desuden viser resultaterne, at nogle af hændelserne vurderes af mændene på en anden måde end kvinderne: Typisk meget 'direkte' situationer som f.eks. tilbud om sex, rå og stødende kommentarer på tomandshånd, inddragelse i samtaler om sex etc., som mændene ikke finder så krænkende som de militært ansatte kvinder.

Også "falske rygter" opleves på en anden måde. Der er således kun halvt så mange af mændene, som mener, det er meget krænkende, når der sammenlignes med kvindernes besvarelser.

4.2.4. Seksuel tvang

Denne kategori omfatter følgende spørgsmål om potentielt kønskrænkende adfærd

27. Du er blevet behandlet dårligt, fordi du nægtede at have sex?
28. Du er blevet stillet bedre behandling i udsigt, hvis du indvilgede i at have sex?
30. Du har følt dig truet, fordi du ikke ville gå med til at have sex?
31. Du er blevet taget på, kærtegnet eller kysset til trods for din protest?
32. Nogen har forsøgt at have sex med dig uden dit samtykke og mod din vilje?
33. Nogen har mod din vilje og samtykke haft sex med dig?

4.2.4.1. Forekomst

12 pct. af alle kvinder har haft oplevelser med seksuel tvang én eller flere gange i den 2-årige periode.

Ses på de to grupper af kvinder forekommer denne type oplevelser hyppigere hos de militært ansatte kvinder, idet 18 pct. rapporterer sådanne hændelser, mens 7 pct. af de civilt ansatte kvinder har haft tilsvarende oplevelser.

I alle tilfælde gælder det, at der er tale om enkeltstående eller sjældne hændelser.

Den hyppigst forekommende oplevelse indenfor denne kategori er at blive taget på mod sin vilje. Dette har 16 pct. (143 personer) af de militært ansatte kvinder været udsat for, mens det tilsvarende tal for de civilt ansatte kvinder er 6 pct. (62 personer).

De fleste har kun oplevet dette sjældent, men der er dog 8 pct. af de militært ansatte kvinder, der har oplevet hændelsen, som rapporterer, at det sker ofte eller meget ofte.

Ses på spørgsmålene 27, 28 og 30, som alle omhandler seksuel pression, er dette oplevet af fra 1,8 pct. – 3,5 pct. af de militært ansatte kvinder, mens mellem 0,6 - 0,9 pct. af de civilt ansatte kvinder rapporterer tilsvarende hændelser.

3,0 pct. af de militært ansatte kvinder (26 personer) og 1,1 pct. af de civilt ansatte kvinder (11 personer) har oplevet, "forsøg på at have sex med dem mod deres vilje".

0,7 pct. (6 personer) af de militært ansatte kvinder og 0,1 pct. (1 person) af de civilt ansatte har været udsat for "sex mod deres vilje".

Blandt mændene rapporteres "at blive taget på mod sin vilje" som det, flest har været vidne til, idet 4,2 pct. (37 personer) har oplevet dette.

Hos mændene anfører mellem 1,5 pct. og 2,7 pct. at have været vidne til (formodentlig overværet eller hørt om), at kvinder har været udsat for seksuel pression (spørgsmålene 27, 28 og 30).

1,8 pct. (15 personer) af mændene har oplevet eller hørt om, at kvinder er blevet udsat for sex mod deres vilje.

4.2.4.2. Hvor krænkende det opleves

I denne kategori er kun spurgt til krænkelsen omfang i spørgsmålene 27, 28 og 30, da de sidste per definition opfattes som "meget krænkende".

Langt størstedelen af kvinderne, som har oplevet situationerne, finder hændelserne med seksuel pression "meget krænkende" eller tæt herpå. De militært ansatte kvinder har tendens til at opleve det som mere krænkende end de civilt ansatte kvinder.

Blandt mændene opleves hændelser med seksuel pression meget forskelligt fra slet ikke krænkende til meget krænkende.

4.2.4.3. Krænkerens identitet

Når der ses på de civilt ansatte kvinders rapporterede oplevelser af seksuel pression som f.eks. tilbud om dårlige eller bedre behandling anføres det i mellem 67 - 78 pct. af de rapporterede hændelser at krænkeren er en overordnet.

Blandt de militært ansatte kvinder er overordnede også den hyppigst anførte krænker - de tegner sig for over halvdelen af afkrydsningerne.

Specielt det, at stille en bedre behandling i udsigt, hvis kvinden indvilger i sex, anvendes af de overordnede.

Kollegerne udgør for de militært ansatte kvinders vedkommende krænkerne i mellem 36 - 55 pct. af tilfældene, når bortses fra hændelsen at stille en bedre behandling i udsigt, hvor tallet er væsentlig lavere (16 pct.).

Ses på de alvorligere hændelser præget af tvang er krænkeren i gruppen af militært ansatte kvinder dobbelt så ofte en kollega end en chef. For de civile kvinder er krænkeren primært anført som en overordnet (38 pct.) eller andre (31 pct.).

Samlet ses en tendens til, at jo alvorligere en hændelse, jo oftere er en fremmed krænkeren.

4.2.4.4. Sammenfatning

Samlet er det tydeligt, at oplevelser med seksuel tvang er omkring 3 gange så hyppige blandt militært ansatte kvinder sammenlignet med de civilt ansatte. Forskellen er større når det drejer sig om sex mod sin vilje.

Desuden er tendensen, at krænkeren i de rapporterede hændelser omhandlende pression enten er en chef eller en kollega. Tendensen er også, at jo alvorligere en krænkelse er jo oftere er krænkeren en fra gruppen af "andre".

4.3. Lokaliteten for krænkelsen

68 pct. af de militært ansatte kvinder, som har besvaret spørgsmålet, angiver at krænkelsen har fundet sted både i og udenfor tjenestetiden, mens 28 pct. angiver, at det kun har fundet sted i tjenestetiden. Til sammenligning har kun 33 pct. af de civilt ansatte kvinder, der har besvaret spørgsmålet, angivet, at krænkelsen har fundet sted både i og udenfor tjenestetiden, mens 63 pct. angiver, at det kun har fundet sted i tjenestetiden.

Tilsvarende gør sig gældende, når der spørges til stedet. 65 pct. af de militært ansatte kvinder, som har besvaret spørgsmålet angiver, at det har fundet sted både i og udenfor militært område, mens 34 pct. angiver, at det kun har fundet sted på militært område.

Blandt de civilt ansatte kvinder svarer 35 pct., at krænkelserne har fundet sted både på og udenfor militært område, mens 62 pct. angiver, at det kun har fundet sted på militært område.

For de civilt ansatte kvinder er der således en tydelig tendens til, at krænkelserne finder sted på militært område i tjenestetiden, mens krænkelserne af de militært ansatte kvinder i større udstrækning finder sted både i og udenfor tjenestetiden og på og udenfor militært område.

De kvinder, der har været udsendt i international mission, spørges om hvor de har oplevet at krænkelserne var værst. 43 pct. af de militært ansatte kvinder, som har været udsendt, svarer, at der ingen forskel er på udsendelse i international mission og ophold i Danmark, mens de øvrige for ca. halvdelen vedkommende svarer, at det er værst i Danmark og ca. halvdelen at det er værst i international mission..

Blandt den lille gruppe af civil ansatte kvinder, som har besvaret spørgsmålet, svarer størstedelen, at det er værst i Danmark, mens 20 pct. mener, at der ingen forskel er.

Opfattelsen blandt mændene svarer i hovedtræk overens med de militært ansatte kvinders, dog er en større del af mændene af den opfattelse, at det også finder sted udenfor tjenestetiden og udenfor det militære område.

4.4. Håndtering af situationen

Dette område omfatter følgende spørgsmål

1. Undgik den pågældende person
2. Lod som om det ikke påvirkede
3. Forsøgte at glemme situationen
4. Bebrejdede sig selv, at situationen opstod
5. Gjorde grin med den pågældende person
6. Sagde til personen (mundtligt/skriftligt) at det skulle stoppe
7. Bad en anden om at sige det skulle stoppe
8. Truede med at fortælle det til andre
9. Truede med at indberette det
10. Diskuterede situationen med en/flere personer i enheden
11. Diskuterede situationen med en/flere personer udenfor Forsvaret
12. Søgte uformelt råd/hjælp i enheden
13. Bad om at blive forflyttet el. arbejde et andet sted
14. Indrapporterede hændelsen
15. Andet

4.4.1. Anvendte former for håndtering

Ved besvarelsen af disse spørgsmål, har respondenterne haft mulighed for at angive flere muligheder.

Den mest valgte strategi er at "lade som om det ikke påvirker dem", at "sige at vedkommende skal stoppe" eller at "undgå den pågældende person".

Blandt de mindst anvendte strategier er at "true med at fortælle det til andre", "søge uformelt råd/hjælp i enheden" eller "bede om at blive forflyttet eller arbejde et andet sted".

4.4.2. Håndteringens effekt

Blandt de mest anvendte strategier, er den mest effektive at "bede den pågældende om at stoppe" eller at "undgå personen". Det forbedrer at sige fra i fra 57pct. til 73 pct. af tilfældene.

Af de mindre hyppigt anvendte strategier, er det at "gøre grin med vedkommende", som har størst effekt, idet dette forbedrede situationen i 68 pct. af tilfældene.

For de militært ansatte kvinder har det at "diskutere situationen med en/flere personer i enheden" også en god effekt.

Blandt de strategier, som kun sjældent anvendes, er der mere forskel på, hvor effektive de er for henholdsvis de militært ansatte og de civilt ansatte kvinder. For begge grupper gælder dog at "trussel om indberetning" er den mest effektive.

Den hyppigst anvendte strategi ('lade som om det ikke påvirker') virker til gengæld kun i 40 pct. af tilfældene for begge grupper.

Nogle håndteringsformer har en vis risiko for at forværre situationen, hvilket er tilfældet for knap 1/3 af de, der "bebrejder sig selv at situationen opstod".

Men også nogle af de sjældent anvendte strategier som f.eks. "forflyttelse" eller "true med at fortælle det til andre" får negative konsekvenser i omkring 20 pct. af tilfældene.

4.4.3. Sammenfatning af håndtering

Der er ikke væsentlige forskelle i håndteringen af situationerne mellem de militært og civilt ansatte kvinder. De former for håndtering som anvendes ofte er at "lade som det ikke påvirker", at "bede personen stoppe" eller at "undgå den pågældende", som alle har en god effekt. Blandt de mindre anvendte strategier er der større forskel i de militært ansatte og de civilt ansatte kvinders vurdering af effekten, hvilket kan afspejle en forskel i de to kulturer.

Generelt tyder besvarelsenerne dog på, at kvinderne har en meget god fornemmelse for, hvad der er anvendelige strategier i den konkrete sammenhæng. Til gengæld har de, der vælger at håndtere situationen anderledes end de fleste, større risiko for at situationen forværres.

4.4.4. Indrapportering

Dette område omfatter følgende spørgsmål

17a	Man talte med personen, som generede
17b	Blev opfordret til at trække sin anmeldelse tilbage
17c	Man troede ikke på anmeldelsen eller tog den ikke alvorligt
17d	Overordnede opførte sig truende
17e	Arbejdskammerater var truende
17f	Bad om andre arbejdsopgaver/forflyttelse
17g	Fik andre arbejdsopgaver/blev forflyttet
17h	Andet
17i	Ved ikke, hvilke forholdsregler, der blev taget
17j	Der blev ikke truffet nogen forholdsregler

For de to grupper af kvinder er der samlet indrapporteret kønskrænkende adfærd i 52 tilfælde. Heraf er 38 fra de militært ansatte kvinder og 14 fra de civilt ansatte. I 60 pct. af tilfældene blev indrapporteret til nærmeste overordnede, mens de øvrige blev rapporteret til andre med højere rang/stilling.

I skemaet bliver de kvinder, som har indrapporteret krænkende adfærd spurgt, hvad der er sket efter indrapporteringen. Det er muligt at afgive flere svar:

I ca. 60 pct. af de rapporterede tilfælde fra både militært og civilt ansatte, talte man efterfølgende med den person, som generede.

Men samtidig anfører ca. halvdelen af begge grupper, at de "er blevet opfordret til at trække deres anmeldelse tilbage". Knap halvdelen anfører også, at "man troede ikke på

min anmeldelse eller tog den ikke alvorligt". Ligeledes rapporterer de kvinder, som har anmeldt situationerne, at overordnede og kolleger har opført sig truende i knap halvdelen af situationerne.

I 17 pct. af tilfældene anfører kvinderne, at "der ikke blev truffet nogen forholdsregler", mens 25 pct. anfører, at de simpelthen "ikke ved, hvilke forholdsregler der blev taget".

Blandt de, der ikke rapporterede adfærden skriver 51 pct. af de militære kvinder og 29 pct. af de civil ansatte, at de "ikke synes det var vigtigt". En anden hyppig begrundelse er "jeg tog selv hånd om problemet", som anføres af 41 pct. militært ansatte og 22 pct. civil ansatte kvinder. Endelig begrundes 42 pct. af de militært ansatte kvinder den manglende indrapportering med "jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre", for de civil ansatte er det 22 pct. Dette behøver ikke at være udtryk for manglende viden, det kan også dække over en vis rådvildhed over hele situationen.

4.4.5. Sammenfatning af indrapportering

Kun et fåtal af kvinderne vælger at indrapportere kønskrænkende adfærd. Den væsentligste begrundelse for at vælge ikke at indrapportere sådanne hændelser er, at de "ikke synes, det er vigtigt" eller fordi de "selv har taget hånd om problemet". Men for 42 pct. af de militært ansatte kvinder begrundes det også med, at de "ikke vidste, hvad de skulle gøre".

Når de vælger at indrapportere, hvilket oftest sker til den nærmeste overordnede, oplever godt 60 pct., at man taler med den person, som har generet. Men i godt halvdelen af tilfældene oplever kvinderne også, at man forholder sig kritisk overfor deres anmeldelse, f.eks. ved at stille sig tvivlende overfor anmeldelsen, at opfordre til at trække den tilbage eller at opføre sig truende.

Af de kvinder, som har indrapporteret, er der en del, som angiver, at der ikke er truffet forholdsregler eller ikke ved, hvilke forholdsregler, som er blevet truffet.

4.5. Iagttagelser

Dette område omfatter følgende spørgsmål

1. Nedværdigende kommentarer overfor en kvindelig kollega
  - a) Har det bekymret dig
  - b) Har du hjulpet hende
  - c) Har du åbent støttet hende
2. To kollegaer, der har været uenige om behandlingen af kvinder
  - a) Har du prøvet at vælge side mellem dem
3. Nogen har støttet en kvindelig kollega
  - a) De, der støttede den kvindelige kollega, blev mobbet
4. Kollegaer har ikke reageret på at kvindelige kollegaer er blevet nedvurderet
  - a) Har du været vred på kollegaerne over deres adfærd
5. Kvindelige kollegaer er blevet nedvurderet uden at de overordnede har reageret
  - a) Har du været vred på de overordnede over deres adfærd

Her spørges til om man har været vidne til situationer, hvor andre kvinder er blevet udsat for nedvurderinger, og hvordan man i så fald har reageret.

Omkring 30 pct. af de militært ansatte kvinder har oplevet sådanne situationer. Af disse har 45 pct. flere gange eller meget ofte været bekymret over situationen, 47 pct. har flere

gange eller ofte efterfølgende hjulpet og 62 pct. har flere gange eller ofte åbent støttet deres kvindelige kolleger.

Tilsvarende har omkring 9 pct. af de civilt ansatte kvinder været vidne til de nævnte situationer. Blandt disse har 30 pct. været bekymret flere gange eller ofte, 25 pct. har flere gange eller ofte hjulpet efterfølgende, mens 44 pct. åbent har støttet den kvindelige kollega flere gange eller meget ofte.

25 pct. af de militært ansatte kvinder har været i den situation, at de har skullet vælge side ved uenighed om behandlingen af kvinder mod 15 pct. af de civilt ansatte kvinder. De militært ansatte kvinder har også oplevet sådanne situationer hyppigere end de civilt ansatte kvinder.

25 pct. militært ansatte kvinder har oplevet, at andre har støttet en kvindelig kollega. Af disse har 61 pct. aldrig oplevet, at dette har ført til mobning.

27 pct. af de militært ansatte kvinder har oplevet, at kolleger ikke har reageret på, at en kvindelig kollega er blevet nedvurderet. Af disse har 41 pct. reageret med vrede flere gange eller meget ofte..

Når det drejer sig om de overordnedes manglende reaktion på nedvurdering af kvindelige kolleger, har 23 pct. af de militært ansatte kvinder oplevet dette. Af disse har 35 pct. reageret med vrede flere gange eller meget ofte.

Blandt den samlede gruppe af mænd har omkring 15 pct. oplevet situationer som de nævnte. Blandt mændene ses generelt en lavere tendens til at reagere på hændelserne. Ses nærmere på besvarelsene hos de, der har oplevet situationerne, er der en tendens til, at de militært ansatte mænd reagerer oftere end de civilt ansatte mænd.

Sammenfattende synes resultaterne at vise, at flere militært ansatte kvinder end civilt ansatte kvinder oplever de beskrevne situationer og reagerer på dem ved at yde støtte.

4.6. Mandehørm

Mandehørm omfatter spørgsmål, som af de kvinder, der deltog i forundersøgelsen, blev beskrevet som typiske for kulturen og omgangsformen i Forsvaret. De spørgsmål der omfatter mandehørm er

1. Der er blevet fortalt vittigheder (f.eks. "blondine-vittigheder") om kvinder?   6. Der er blevet fortalt sjofle historier om kvinder?   14. Der er blevet fløjtet, råbt eller lign. efter dig på en seksuelt provokerende måde?   15. Du har fået rå eller grove seksuelle kommentarer i en større gruppe?   17. Du er mod din vilje blevet inddraget i samtaler omkring sex?   20. Der er blevet forevist, anvendt eller uddelt pornografisk materiale (f.eks. skærmbilleder, plakater, film)?   21. Der har i forbindelse med fester været seksuelt betonedede aktiviteter?

Resultaterne viser, at de militært ansatte kvinder oplever denne type adfærd hyppigere end de civilt ansatte kvinder. Specielt de typer adfærd, som har et islæt af sex forekommer oftere blandt de militært ansatte, fra 2 til 4 gange så hyppigt. Størst forskel er der mellem spørgsmål 15 og spørgsmål 21.

Resultaterne bekræfter således antagelsen om, at tonen blandt de militært ansatte opleves betydeligt grovere end blandt de civilt ansatte.

4.7. Fordeling på værn

4.7.1. Forekomst

Kønstrænkende adfærd er ikke et problem, som er isoleret til et enkelt værn. Blandt de militært ansatte kvinder er der kun mindre forskel blandt værnene i besvarelsen af de enkelte spørgsmål, men i store træk følger det enkelte værn det generelle billede af mange mindre krænkelse og færre alvorligere krænkelse.⁵

Blandt de civilt ansatte kvinder er der praktisk talt ikke nogen forskel værnene imellem.

For de militært ansatte kvinder skiller Hæren sig ud ved, at en forholdsmæssig høj andel anfører situationer, hvor kvindens arbejde eller præstationer bliver nedvurderet (spørgsmålene 4,7,9,10,12), mens disse situationer forekommer med mindre hyppighed i Flyvevåbnet. Søværnet ligger generelt lige omkring gennemsnittet.

Overordnet set ligger mændene lavere i vurderingen, idet forskellene mellem værnene ikke er så markante ved mændene som for de militære kvinder.

Tabel 2

Uddrag af tabel over militære kvinder fordelt på værn. Andel, der har oplevet situationen i procent				
Nr.	Spørgsmål	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet
1	Fortalt vittigheder om kvinder (fx blondine-vittigheder)	95	95	93
2	Kvinder generelt omtalt nedsættende	90	83	77
3	Givet udtryk for at kvinder ikke er gode til bestemt arbejde grundet kønnet	86	81	74
4	Givet udtryk for at der ikke bør være kvinder i FSV	82	72	59
5	Kvinder skåret over én kam (fx kvinder og teknik)	88	77	77
6	Fortalt sjofle historier om kvinder	93	95	95
7	Betvivlet ad du kan udføre bestemt arbejdsopgave pga. kønnet	59	42	33
8	Udelukket fra socialt samvær fordi du er kvinde	22	17	18
9	Du er blevet overset fordi du er kvinde	37	27	20
10	Dine præstationer er blevet nedgjort fordi du er kvinde	43	33	24
11	Der er blevet lagt mærke til dig (pos/neg) fordi du er kvinde	89	83	81
12	Du er blevet behandlet nedladende fordi du er kvinde	51	43	30

4.7.2. Hvor krænkende opleves det

Mellem de militært ansatte kvinder i Hæren, Søværnet og Flyvevåbnet er der ikke væsentlige forskelle i opfattelsen af, hvor krænkende situationerne vurderes at være.

4.7.3. Krænkerens identitet

For de 3 værn er fordelingen af, hvem krænkeren typisk er, med enkelte afvigelser, meget lig med mønstret for militære kvinder samlet set.

4.7.4. Sammenfatning

Situationer, der potentielt kan være krænkende forekommer i alle værn. Der er dog bestemte typer adfærd, som forekommer forholdsvis oftere i Hæren. Dette er især situationer, hvor kvinder nedgøres/nedvurderes.

⁵ Antallet af besvarelser fra militære kvinder i Fællesværn er for lille (22 personer) til at blive inddraget i denne sammenligning

Vurderingen af situationerne er meget overensstemmende for de militært ansatte kvinder i de 3 værn. Ligeledes følger krænkerens identitet for det enkelte værn typisk mønstret for værnene samlet set.

4.8. Kvinder i forhold til alder

4.8.1. Forekomst

For både militært ansatte og civilt ansatte kvinder er gruppen af 18-25årige den gruppe, som rapporterer flest krænkende hændelser. Samtidig opstår situationerne for denne aldersgruppe oftere end for de andre aldersgrupper. For de militære kvinder isoleret er tendensen den samme, om end der i gruppen af 26-35årige er en række situationer, som angives af næsten lige så mange som blandt de 18-25årige.

4.8.2. Hvor krænkende opleves det

Det er i en vis grad forskellige typer adfærd, aldersgrupperne finder krænkende. Ved situationer omhandlende generel nedgøring af kvinddekønnet er det typisk de yngste, som finder det mest krænkende. En mere personlig og fysisk orienteret krænkelse vurderes typisk forholdsvis mere krænkende af de ældre aldersgrupper. De militært ansatte finder det desuden mere krænkende end de civile.

For gruppen af 26-35årige militært ansatte kvinder er der desuden en tendens til, at krænkelser med relation til jobbet, som f.eks. "blive overset fordi kvinde" og "præstationer nedgjort fordi kvinde" vurderes mere krænkende end af de øvrige aldersgrupper. Ligeledes med "rå og stødende kommentarer foran større gruppe" og ved situationer, hvor sex indgår som bytteforhold.

Tabel 3

Uddrag af tabel over udvalgte aldersgrupper af militære kvinder. Andel i procent, der har oplevet situationen og andel, der finder hændelsen "krænkende/meget krænkende"							
Nr.	Spørgsmål	Har oplevet situationen			Krænkende/meget krænkende		
		18-25 år	26-35 år	36-50 år	18-25 år	26-35 år	36-50 år
4	Udtrykt: der skal ikke være kvinder i FSV	82	76	59	36	39	33
7	Betvivlet om du som kvinde kan udføre arbejdsopgave	65	43	29	42	43	32
9	Overset fordi du er kvinde	37	28	24	38	55	41
10	Præstationer er blevet nedgjort fordi du er kvinde	47	32	23	42	48	44
11	Lagt mere mærke til dig (pos/neg) fordi du er kvinde	93	89	78	13	14	9
12	Du er blevet behandlet nedladende fordi du er kvinde	56	40	30	43	60	53

4.8.3. Sammenfatning

De yngste og militært ansatte er mest udsatte for at opleve potentielt krænkende situationer. Især kombinationen af ung alder og militær ansættelse øger risikoen. Men også den militære gruppe af 26-35årige er ret udsatte og især sårbare overfor at blive nedvurderet for deres arbejdsmæssige præstationer.

4.9. Kvinder med ledelsesansvar

I dette afsnit ses isoleret på gruppen af kvinder med ledelsesansvar, for at undersøge i hvilket omfang de oplever kønskrænkende adfærd fra underordnede. Hver fjerde militært ansatte kvinde (26 pct.) og hver tiende civil ansatte kvinde (11 pct.), har i det daglige lederansvar.

I forhold til hele gruppen af hhv. militære og civile kvinder anfører kvinder med ledelsesansvar ca. dobbelt så ofte underordnede som krænkeren. For de militært ansatte kvinders vedkommende vil det sige, at andelen af underordnede flere steder (primært blandt de første tre kategorier af spørgsmål) kommer op omkring 20 pct. Ved spørgsmål 14, omhandlende om der er blevet fløjtet, råbt eller lignende efter én på en seksuelt provokerende måde, er den største andel af krænkerne faktisk underordnede (36 pct.).

Samlet set lader det til, at det primært er situationer, hvor der enten er tale om generel nedgøring af kvindekønnet eller på et mere personligt plan om seksualiserende kommentarer eller bevægelser, hvor underordnede optræder som krænkere.

4.10. Organisationen

4.10.1. De vilkår som Forsvaret giver kvinder

De spørgsmål, der omhandler hensyntagen til kvinder i forhold til hhv. tjenestestedets indretning, uniformens pasform og de fysiske basiskrav, henvender sig kun til militært personel.

Ved spørgsmålet omkring hensyntagen til kvinder i indretningen af tjenestestedet er mændene og kvindernes besvarelse forholdsvis ens. Omkring 50 pct. synes, der tages "tilpas" hensyn og knap 25 pct. finder, der tages "en del" hensyn. De sidste 1/4 af besvarelserne fordeler sig nogenlunde jævnt over de resterende 3 svarmuligheder. Den overvejende andel af de kvinder, som ikke finder, at der tages "tilpas" hensyn til dem i indretningen af tjenestestedet, oplever ikke dette som videre krænkende. Over en fjerdedel af kvinderne har dog angivet at de finder det enten "meget krænkende" eller krænkende.

Der er stor forskel på kvindernes og mændenes besvarelser i spørgsmålet om, hvorvidt der i uniformens pasform tages hensyn til kvinderne. Over halvdelen af mændene finder, der tages "tilpas" hensyn, hvilket kun knap 28 pct. af kvinderne giver udtryk for. Hovedparten af kvinderne anfører at der "overhovedet ikke" tages hensyn (40 pct.) eller at der tages "en smule" hensyn (27 pct.). Til sammenligning har i alt ca. 25 pct. af mændene samme oplevelse.

Selv om en stor del af kvinderne ikke synes, at der tages "tilpas" hensyn til dem i uniformens pasform, så opleves det ikke som videre krænkende.

Adspurgte om oplevelsen af de særlige fysiske basiskrav til kvinder i Forsvaret svarer omkring 40 pct. af både kvinderne og mændene, at de slet ikke finder dem krænkende for kvinder. Omkring 10 pct. af kvinderne oplever de særlige fysiske basiskrav som meget krænkende.

Halvdelen (53 pct.) af kvinderne oplever imidlertid, at deres mandlige kollegaer har "negative reaktioner" i forhold til de særlige fysiske basiskrav. Ca. 6 pct. har oplevet "positive reaktioner", mens de resterende ikke har fået nogen reaktioner.

Ved spørgsmålet omhandlende kvinders karrieremuligheder i Forsvaret sammenlignet med mænds anfører over halvdelen af kvinderne og 68 pct. af mændene, at de oplever, der er "lige muligheder". 33 pct. af de militært ansatte kvinder og 42 pct. af de civil ansatte kvinder finder, at "mænd har bedre muligheder", mens under 6 pct. finder, at "kvinder har bedre muligheder". De sidste 33 pct. af mændenes besvarelser fordeler sig jævnt mellem de to muligheder.

Blandt de kvinder, der ikke mener, at der er lige karrieremuligheder tilkendegiver halvdelen, at de oplever det som værende enten "meget krænkende" eller krænkende.

På spørgsmålet om mulighederne for at forene job med det at have børn, svarer omkring halvdelen af såvel kvinderne som mændene at der tages "tilpas" hensyn.

Blandt de kvinder, som ikke synes, der tages tilpas hensyn, er der nogen spredning i besvarelserne m.h.t. hvor krænkende det opleves. Nogen oplever det som meget krænkende, mens andre slet ikke finder det krænkende. Da fordelingen stort set er jævn, må det formodes at være meget individuelt.

4.10.2. Viden om forholdsregler

Adspurgt om ens organisation/arbejdsplads har taget forholdsregler for at mindske den kønskrænkende adfærd (spørgsmål 6-8), svarer omkring halvdelen af respondenterne "ved ikke".

Andelen af personer, der har kendskab til forholdsregler på området er relativt lille. Til spørgsmålet om "der er fastlagt regler, som forbyder kønskrænkende adfærd", svarer 17 pct. af kvinderne og 25 pct. af mændene bekræftende. Ved de to resterende spørgsmål vedrørende fastlæggelse af retningslinier for, hvorledes indberetninger behandles og information om hvilke klagemuligheder, der findes, anfører hhv. ca. 10 pct. af kvinderne og omkring 14 pct. af mændene, at de har kendskab hertil.

Samlet kan det konkluderes, at personellets viden om de formelle rammer omkring kønskrænkende adfærd er begrænsede.

4.10.3. Organisationens håndtering af kønskrænkende adfærd

Afslutningsvis spørges respondenterne, om "de havde oplevet kønskrænkende adfærd i arbejdsmæssige sammenhænge". Hertil svarede 33 pct. af de militært ansatte kvinder 'ja', mens det blandt de civile kvinder kun er omkring 10 pct.

For mændenes vedkommende svarer 12 pct. bekræftende på, at de har oplevet kønskrænkende adfærd.

Sammenholdes kvindernes besvarelser med afsnittet om Håndtering af oplevelsen, fremgår det, at selv om 33 pct. af de militært ansatte kvinder har oplevet adfærd, som de vil karakterisere som kønskrænkende, så er det kun 4 pct. eller 38 personer, der har valgt at indrapportere den.

At situationerne ikke anmeldes kan have sammenhæng med den ringe viden, som personellet tilsyneladende har om mulighederne for indrapportering af kønskrænkende adfærd.

Således angiver 42 pct. af de kvinder, der ikke har indrapporteret, at de ikke vidste, hvad de skulle gøre. Dette tal understøttes af, at kun 17 pct. af kvinderne og 25 pct. af mændene har kendskab til regler og rutiner på området.

Den mest anvendte metode for de overordnede ved indrapportering er efter de anmeldende kvinders opfattelse at tale med den person, som har generet. Denne metode nævnes i ca. 60 pct. af de rapporterede tilfælde fra både militært og civil ansatte.

Af afsnittet om håndtering af krænkelser, fremgår det også, at en stor del af de kvinder, som valgte at indrapportere hændelserne, oplevede at blive mødt med skepsis. Således anfører ca. halvdelen af begge grupper, at de "er blevet opfordret til at trække deres anmeldelse tilbage". Knap halvdelen anfører også, at "man troede ikke på min anmeldelse eller tog den ikke alvorligt". Ligeledes rapporterer de kvinder, som har anmeldt situationerne, at overordnede og kolleger har opført sig truende i knap halvdelen af situationerne.

I 17 pct. af tilfældene anfører kvinderne, at "der ikke blev truffet nogen forholdsregler", mens 25 pct. anfører, at de simpelthen "ikke ved, hvilke forholdsregler der blev taget".

Sammenfattende må konkluderes, at organisationen ikke fremstår særlig synligt på området kønskrænkende adfærd. Informationsniveauet om eventuelle retningslinier er lavt, og de overordnedes håndtering af de situationer, som anmeldes, opleves i mange tilfælde ikke som overbevisende.

5. REAKTIONER PÅ UNDERSØGELSEN

Undersøgelsen er blevet kommenteret forskellig på vis: 49 har vedlagt kommentarer til skemaet eller skrevet i margin på skemaet. 195 henvendelser er kommet pr. telefon, e-mail, intranet el. lign.

Nogle af henvendelserne har drejet sig om spørgsmål af administrativ art, dvs. spørgsmål til skemaet, hvordan det udfyldes osv.

Andre henvendelser har været mere generelle spørgsmål eller kommentarer til formålet og grundlaget for undersøgelsen.

Af disse har en overvejende del været positive reaktioner, især fra kvinder, der har givet udtryk for at det var på tide, at emnet blev taget op, eller som har haft behov for at beskrive situationer, de selv har oplevet.

Nogle har imidlertid også givet udtryk for bekymring over undersøgelsens formål og opbygning.

Når det drejer sig om undersøgelsens formål er der flere, der er tvivlende overfor, om undersøgelsen tegner et reelt billede af kvinders arbejdssituation i Forsvaret.

Andre gør opmærksom på, at også mænd kan blive udsat for krænkelser fra kvinder. Ligeledes er der både mænd og kvinder, som er bekymret for, om undersøgelsen ville sætte en u hensigtsmæssig fokus på kvinderne med amerikanske tilstande til følge. Der er også dem, som gør opmærksom på, at der i nogle dele af FSV er en opfattelse af, at kvinder formelt bliver positivt forskelsbehandlet, hvilket omvendt medfører 'uformal' diskrimination eller tvivl om, hvorvidt det er kønnet eller kvalifikationerne, som driver karrieren.

Metoden er også kommenteret af en del, især får spørgeskemaets udformning kritik for at "gøre situationerne krænkelser" eller for at "lægge ordene i munden" på svarpersonen, så besvarelsen giver indtryk af, at problemerne er større end de egentlig er. Andre har rettet

kritik mod fortroligheden som man finder overtrådt ved udsendelse af rykkerskrivelser til de, der ikke returnerede skemaet inden svarfristen.

Endelig er der kommet en række kommentarer, der ikke har direkte relation til undersøgelsen, men som drejer sig om f.eks. valgret til Værnepligtrådets Landstalsmandsposter, fagforbundenes manglende vilje til at røre ved problematikken omkring seksuel chikane eller bestemte skolers meget krænkende omgangstone.

Disse henvendelser rykker ikke ved validiteten af undersøgelsen, men vidner om en generel interesse for at bidrage til undersøgelsen også blandt dem som i udgangspunktet ikke var så positivt indstillet.

6. LITTERATURLISTE

Arcel, Libby (1992): Seksuel Chikane, Ufrivillig sex på arbejdspladsen. Hvad kan man gøre ved det? Hans Reitzels Forlag

Berggren, Anders W. (2002): Undercover operations in No-womens's Land. The Swedish Armed Forces through a Gender Lens. Lunds Universitet

Center for voldtægts ofre: Årsrapport 2001, Rigshospitalet, København 2002

Christensen, Christina, Damkjer, Annemarie & Hommelgaard, Birgitte (2000): Undersøgelse af videreuddannelse blandt kvindeligt personel I Telegrafregimentet - hæmmende og fremmende faktorer, Forsvarets Center for Lederskab - Psykologisk afdeling, JAN 2000.

De Groot, Gerard J. (1999): Wanted: A Few Good Woman: Gender stereotypes and their implications for peacekeeping. Præsentation på UN conference "On Mainstreaming Gender in Peacekeeping Operations, Uppsala - 2. juni 1999.

Eklund, Inger & Rafstedt, Marie-Louise Jädert (1999): Rapport om förekomst av sexuella trakasserier inom försvaret. Statistiska centralbyrån.

Estrada, Armando X., Berggren, Anders, Hitlan, Robert T. & Schneider, Kimberly T. (udgivelsesår ikke opgivet): Sexual Harassment of Female Officers and Cadets in the Swedish Armed Forces. Udgivelsessted ikke opgivet.

Fitzgerald, Louise F., Magley, Vicki J., Drasgow, Fritz and Waldo, Craig R (1999): Measuring Sexual Harassment in the Military: the Sexual Experiences Questionnaire (SEQ-DoD), *Military Psychology*, 11(3), pp. 243 - 263

Fitzgerald Louise F., Drasgow F. & Magley Vicki J., (1999): Sexual Harassment in the Armed Forces: A Test of an Integrated Model, *Military Psychology*, 11(3), 329 - 343

Fitzgerald Louise F., Drasgow F., Hulin, Carles L., Gelfand, Michele J. & Magley Vicki J (1997): Antecedents and Consequences of Sexual Harassment in Organizations. A Test of and Integrated Model, *Journal of Applied Psychology*, Vol. 82(4), 578 - 589

Hofstede, Geert (1999): *Kulturer og organisationer*, Handelshøjskolens Forlag, København.

Ipsen, Sanne & Malmgren, Marianne (2000): Seksuel chikane - holdninger og erfaringer blandt KADs tillidsvalgt, Casa

Ivarsson, S. (2002): Diskurser kring kvinnor i uniform. Om attityder til kvinnor som officerare och värnpliktiga bland män i försvarsmakten. Försvarshögskolan, Stockholm.

Magley, V.J., Waldo, C.R., Drasgow, F. and Fitzgerald, L.F (1999): The Impact of Sexual Harassment on Military Personnel: Is It the Same for Men and Women? *Military Psychology*, Vol. 11 (3) pp. 283 - 302

Williams, J.H., Fitzgerald, L.F., Drasgow, F. (1999): The Effects of Organizational Practices on Sexual Harassment and Individual Outcomes in the Military, *Military Psychology*, Vol. 11(3), pp. 303 - 328

7. TABELLER

TABELOVERSIGT

Tabel 1	Undersøgelsens svarprocent
Tabel 2	Fordeling på tjenestested i pct.
Tabel 3	Fordeling på ansættelsesforhold
Tabel 3a	Niveaufordelingen blandt det militære personel i pct.
Tabel 4	Fordelingen af personer med lederansvar i pct.
Tabel 5	Tidspunkt for start i Forsvaret i pct.
Tabel 6	Længden af ansættelsesperioden i pct.
Tabel 7	Kønsfordelingen på arbejdspladsen i pct.
Tabel 8	Aldersfordelingen i pct.
Tabel 9	Civilstand i pct.
Tabel 10	Højeste skoleuddannelse i pct.
Tabel 11	Længden af det civile personels uddannelse i pct.
Tabel 12	Andel af gruppen af militære kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 12a	Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.
Tabel 12b	Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.
Tabel 13	Andel af gruppen af civile kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 13a	Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.
Tabel 13b	Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.
Tabel 14	Andel af gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 14a	Andele af militære og civile mænd, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.
Tabel 15	Andel af gruppen af militære kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 15a	Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.
Tabel 15b	Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.
Tabel 16	Andel af gruppen af civile kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 16a	Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.
Tabel 16b	Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.
Tabel 17	Andel af gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 17a	Andele af militære og civile mænd, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.
Tabel 18	Andel af gruppen af militære kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 18a	Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres

	oplevelse af graden af krænkethed i pct.
Tabel 18b	Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.
Tabel 19	Andel af gruppen af civile kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 19a	Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i pct.
Tabel 19b	Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.
Tabel 20	Andel af gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.
Tabel 20a	Andele af militære og civile mænd, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i pct.
Tabel 21	Andel af gruppen af militære kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i antal
Tabel 21a	Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i antal
Tabel 21b	Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i antal
Tabel 22	Andel af gruppen af civile kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i antal
Tabel 22a	Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i antal
Tabel 22b	Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i antal
Tabel 23	Andel af gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i antal
Tabel 23a	Andele af militære og civile mænd, der har oplevet situationen og oplevelse af graden af krænkethed i antal
Tabel 24	Gruppen af militære kvinder og lokaliteten for den potentielt kønskrænkende adfærd i pct.
Tabel 25	Gruppen af civile kvinder og lokaliteten for den potentielt kønskrænkende adfærd i pct.
Tabel 26	Gruppen af militære og civile mænd og lokaliteten for den potentielt kønskrænkende adfærd i pct.
Tabel 27	Andel af militære kvinder, der har oplevet mindst én potentielt kønskrænkende situation og deres håndtering heraf
Tabel 28	Andel af gruppen af militære kvinder, der har indrapporteret kønskrænkende adfærd i antal
Tabel 29	Andel af militære kvinder, der har anmeldt kønskrænkende adfærd og deres oplevelse af, hvad der skete herefter i antal
Tabel 30	Andel af militære kvinder, der ikke indrapporterede adfærden og deres begrundelser herfor i pct.
Tabel 31	Andel af civile kvinder, der har oplevet mindst én potentielt kønskrænkende situation og deres håndtering heraf
Tabel 32	Andel af gruppen af civile kvinder, der har indrapporteret i antal
Tabel 33	Andel af civile kvinder, der har anmeldt kønskrænkende adfærd og deres oplevelse af, hvad der skete herefter i antal
Tabel 34	Andel af civile kvinder, der ikke indrapporterede adfærden og deres begrundelser herfor i pct.

Tabel 35	Gruppen af militære kvinder og deres oplevelser som iagttager i pct.
Tabel 36	Gruppen af civile kvinder og deres oplevelser som iagttager i pct.
Tabel 37	Gruppen af militære og civile mænd og deres oplevelser som iagttager i pct.
Tabel 38	Gruppen af militære kvinder og deres oplevelse af de vilkår, som Forsvaret giver kvinder i pct.
Tabel 39	Gruppen af civile kvinder og deres oplevelse af de vilkår, som Forsvaret giver kvinder i pct.
Tabel 40	Gruppen af militære mænd og deres oplevelse af de vilkår, som Forsvaret giver kvinder i pct.
Tabel 41	Gruppen af militære og civile mænd og deres oplevelse af de vilkår, som Forsvaret giver kvinder i pct.
Tabel 42	Gruppen af militære kvinder og deres viden om forholdsregler for at mindske kønskrænkende adfærd ved organisation/arbejdsplads
Tabel 43	Gruppen af militære kvinder, der har oplevet kønskrænkende adfærd
Tabel 44	Gruppen af civile kvinder og deres viden om forholdsregler for at mindske kønskrænkende adfærd ved deres organisation/arbejdsplads
Tabel 45	Gruppen af civile kvinder, der har oplevet kønskrænkende adfærd
Tabel 46	Gruppen af militære og civile mænd og deres viden om forholdsregler for at mindske kønskrænkende adfærd ved deres organisation/arbejdsplads
Tabel 47	Gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet kønskrænkende adfærd

Tabel 1

Undersøgelsens svarprocent					
Deltagere	Ikke besvaret	Besvaret	I alt	Svarprocenten	
Militære kvinder	161	883	1044	85	
Civile kvinder	71	989	1060	93	
Militære mænd	120	666	786	85	
Civile mænd	14	215	229	94	
I alt	366	2753	3119	88	

Tabel 2

Fordeling på tjenestested i pct.						
Deltagere	Hæren	Søværnet	Flyvevåbnet	Fællesværn	I alt	
Militære kvinder	45	21	31	3	100	
Civile kvinder	44	19	26	11	100	
Militære mænd	50	19	28	3	100	
Civile mænd	39	26	29	6	100	
Alle deltagerne	45	20	28	7	100	

Tabel 3

Fordeling på ansættelsesforhold						
Deltagere	Militære			Civile		I alt
	Antal	Pct.	Antal	Pct.	Antal	
Kvinder	883	47	989	52	1888	68
Mænd	666	75	215	24	885	32
I alt	1549	56	1204	43	2773	100

Tabel 3a

Niveaufordelingen blandt det militære personale i pct.					
Deltagere	VPL	Konstabel	Befalingsmand	Officer	I alt
Militære kvinder	15	49	19	17	100
Militære mænd	0	40	32	26	98 ⁶

⁶ Der er 2 pct. uoplyste.

Tabel 4

Fordeelingen af personer med lederansvar i pct.					
Deltagere	Nej	Ja, for 5 personer eller mindre	Ja, for 6 personer eller mere	I alt	I alt
Militære kvinder	74	11	15	100	100
Civile kvinder	89	7	4	100	100
Militære mænd	53	18	29	100	100
Civile mænd	78	9	13	100	100
I alt	74	11	15	100	100

Tabel 5

Tidspunkt for start i Forsvaret i pct.						
Deltagere	2002/2003	2001	1998-2000	1993-1997	1992 el. tidligere	I alt
Militære kvinder	17	7	19	15	42	100
Civile kvinder	9	8	13	21	47	100
Militære mænd	4	7	11	17	61	100
Civile mænd	7	5	12	18	58	100
I alt	10	7	15	18	50	100

Tabel 6

Længden af ansættelsesperioden i pct.					
Deltagere	Under ½ år	Under 1 år	Under 2 år	2 år el. mere	I alt
Militære kvinder	21	14	16	49	100
Civile kvinder	6	6	13	75	100
Militære mænd	9	13	16	62	100
Civile mænd	4	6	10	80	100
I alt	12	10	14	64	100

Tabel 7

Kønsfordelingen på arbejdspladsen i pct.						
Deltagere	Udelukkende mænd	Flere mænd end kvinder	Lige mange mænd og kvinder	Flere kvinder end mænd	Udelukkende kvinder	I alt
Militære kvinder	20	70	5	4	0	100
Civile kvinder	8	40	11	35	6	100
Militære mænd	24	69	4	3	0	100
Civile mænd	26	62	6	5	1	100

Tabel 8

Aldersfordeling i pct.					
Deltagere	18-25	26-35	36-50	Over 50	I alt
Militære kvinder	35	35	27	3	100
Civile kvinder	8	20	39	33	100
Militære mænd	21	29	33	17	100
Civile mænd	4	13	37	46	100

Tabel 9

Civilstand i pct.				
Deltagere	Gift/samlevende	Kæreste	Enlig	I alt
Militære kvinder	50	24	26	100
Civile kvinder	72	8	20	100
Militære mænd	63	14	23	100
Civile mænd	81	6	13	100

Tabel 10

Højeste skoleuddannelse i pct.					
Deltagere	Ikke besvaret	8-10 klasse	Studentereksamen, HF, HH el. lign.	I alt	
Militære kvinder	1	26	73	100	
Civile kvinder	23	35	42	100	
Militære mænd	1	46	53	100	
Civile mænd	72	20	8	100	

Tabel 11

Længden af det civile personers uddannelse i pct.						
Deltagere	Har ingen uddannelse	Erhvervsfaglig uddannelse	Kortere videregående uddannelse	Mellemlang videregående uddannelse	Lange videregående uddannelser	I alt
Civile kvinder	21	58	11	6	4	100
Civile mænd	17	59	9	8	7	100

Tabel 12

Andel af gruppen af militære kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt	
1	Vittigheder om kvinder	4	34	48	13	100	
2	Generel nedsættende omtale af kvinder	15	56	23	6	100	
3	Kvinder er ikke gode til et bestemt arbejde pga. deres køn	18	54	22	6	100	
4	Kvinder ikke skal være i Forsvaret	27	54	15	4	100	
5	Alle kvinder skåret over én kam	17	45	30	8	100	
6	Sjofle historier om kvinder	5	31	45	19	100	

Procentbasis: 883

Tabel 12a

Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.										
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkelde					Meget krænkelde			I alt
		66	25	8	1	0	38	21	10	
1	Vittigheder om kvinder	26	38	21	10	6	100			
2	Generel nedsættende omtale af kvinder	28	31	19	13	9	100			
3	Kvinder er ikke gode til et bestemt arbejde pga. deres køn	20	27	16	16	21	100			
4	Kvinder ikke skal være i Forsvaret	32	33	17	10	8	100			
5	Alle kvinder skåret over én kam	54	27	11	5	3	100			

Tabel 12b

Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.										
Nr.	Spørgsmål	Højere rang/stilling					Underordnet			I alt
		39	42	41	10 <th>7 <th>11</th> <th>10 <th>7 </th></th></th>	7 <th>11</th> <th>10 <th>7 </th></th>	11	10 <th>7 </th>	7	
1	Vittigheder om kvinder	41	41	41	10	8	100			
2	Generel nedsættende omtale af kvinder	39	38	38	10	13	100			
3	Kvinder er ikke gode til et bestemt arbejde pga. deres køn	36	42	42	11	10	100			
4	Kvinder ikke skal være i Forsvaret	38	40	40	12	10	100			

Tabel 13

Andel af gruppen af civile kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt	
1	Vittigheder om kvinder	18	51	25	5	100	
2	Generel nedsættende omtale af kvinder	44	46	9	1	100	
3	Kvinder er ikke gode til et bestemt arbejde pga. deres køn	52	40	7	1	100	
4	Kvinder ikke skal være i Forsvaret	68	26	5	1	100	
5	Alle kvinder skåret over én kam	41	41	15	3	100	
6	Sjofle historier om kvinder	23	47	24	6	100	

Procentbasis: 989

Tabel 13a

Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.											
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkelde						Meget krænkelde			I alt
		78	17	4	0	0					
1	Vittigheder om kvinder	41	39	11	5	4	0	0	100		
2	Generel nedsættende omtale af kvinder	41	33	15	5	4	4	100			
3	Kvinder er ikke gode til et bestemt arbejde pga. deres køn	37	29	18	8	6	8	100			
4	Kvinder ikke skal være i Forsvaret	48	32	12	4	4	4	100			
5	Alle kvinder skåret over én kam	62	26	8	2	2	2	100			

Tabel 13b

Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.										
Nr.	Spørgsmål	Højere rang/stilling			Kollega	Underordnet			Andre	I alt
		31	36	41		6	5	14		
1	Vittigheder om kvinder	36	40	41	49	6	18	100		
2	Generel nedsættende omtale af kvinder	39	33	40	33	5	19	100		
3	Kvinder er ikke gode til et bestemt arbejde pga. deres køn	32	41	41	41	6	22	100		
4	Kvinder ikke skal være i Forsvaret	29	45	45	45	6	21	100		
5	Alle kvinder skåret over én kam	29	45	45	45	6	20	100		

Tabel 14

Andel af gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt
1	Vittigheder om kvinder	8	54	33	5	100
2	Generel nedsettende omtale af kvinder	34	57	8	1	100
3	Kvinder er ikke gode til et bestemt arbejde pga. deres køn	31	52	16	2	100
4	Kvinder ikke skal være i Forsvaret	45	42	10	3	100
5	Alle kvinder skåret over én kam	37	46	15	2	100
6	Sjofle historier om kvinder	11	48	32	9	100

Procentbasis: 885

Tabel 14a

Andele af militære og civile mænd, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkende				Meget krænkende	
		49	37	11	2	0	I alt
1	Vittigheder om kvinder	20	52	19	6	3	100
2	Generel nedsettende omtale af kvinder	35	39	15	9	2	100
3	Kvinder er ikke gode til et bestemt arbejde pga. deres køn	21	33	21	13	12	100
4	Kvinder ikke skal være i Forsvaret	25	41	18	11	5	100
5	Alle kvinder skåret over én kam	31	44	16	7	2	100
6	Sjofle historier om kvinder						

Tabel 15

Andel af gruppen af militære kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt
7	Betvivlet udførelse af en arbejdsopgave pga. kønnet	53	37	8	2	100
8	Udelukket fra socialt samvær pga. kønnet	80	16	3	1	100
9	Overset fordi kvinde	69	25	4	1	100
10	Præstationer er blevet nedgjort pga. kønnet	65	27	6	2	100
11	Blevet lagt mere mærke til (positivt og negativt) pga. køn	12	25	37	25	100
12	Behandlet nedladende, fordi kvinde	57	35	6	2	100
13	Krop er blevet kommenteret, fordi kvinde	21	43	27	9	100

Procentbasis: 883

Tabel 15a

Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkelde					I alt
		15	25	19	17	Meget krænkelde	
7	Betvivlet udførelse af en arbejdsopgave pga. kønnet	15	25	19	17	24	100
8	Udelukket fra socialt samvær pga. kønnet	16	23	23	14	23	100
9	Overset fordi kvinde	7	25	22	19	28	100
10	Præstationer er blevet nedgjort pga. kønnet	7	26	21	23	22	100
11	Blevet lagt mere mærke til (positivt og negativt) pga. køn	41	27	19	8	4	100
12	Behandlet nedladende, fordi kvinde	4	19	25	20	32	100
13	Krop er blevet kommenteret, fordi kvinde	42	27	13	9	9	100

Tabel 15b

Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Højere rang/stilling					I alt
		Kollega	Underordnet	Andre	Andre		
7	Betvivlet udførelse af en arbejdsopgave pga. kønnet	48	38	8	7	7	100
8	Udelukket fra socialt samvær pga. kønnet	28	57	7	7	7	100
9	Overset fordi kvinde	60	30	3	6	6	100
10	Præstationer er blevet nedgjort pga. kønnet	44	45	7	4	4	100
11	Blevet lagt mere mærke til (positivt og negativt) pga. køn	46	29	12	13	13	100
12	Behandlet nedladende, fordi kvinde	54	31	7	8	8	100
13	Krop er blevet kommenteret, fordi kvinde	34	44	10	11	11	100

Tabel 16

Andel af gruppen af civile kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt	
7	Betvivlet udførelse af en arbejdsopgave pga. kønnet	81	17	2	0	100	
8	Udelukket fra socialt samvær pga. kønnet	93	6	1	1	100	
9	Overset fordi kvinde	81	16	3	1	100	
10	Præstationer er blevet nedgjort pga. kønnet	86	12	2	1	100	
11	Blevet lagt mere mærke til (positivt og negativt) pga. køn	44	26	26	4	100	
12	Behandlet nedladende, fordi kvinde	81	17	2	0	100	
13	Krop er blevet kommenteret, fordi kvinde	51	35	12	2	100	

Procentbasis: 989

Tabel 16a

Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelighed i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkelende					
		29	25	19	13	Meget krænkelende	
7	Betvivlet udførelse af en arbejdsopgave pga. kønnet	29	25	19	13	14	100
8	Udelukket fra socialt samvær pga. kønnet	23	26	18	15	18	100
9	Overset fordi kvinde	6	39	25	16	15	100
10	Præstationer er blevet nedgjort pga. kønnet	11	31	20	12	25	100
11	Blevet lagt mere mærke til (positivt og negativt) pga. køn	66	22	10	2	1	100
12	Behandlet nedladende, fordi kvinde	6	28	25	16	25	100
13	Krop er blevet kommenteret, fordi kvinde	54	27	9	4	6	100

Tabel 16b

Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Højere rang/stilling					
		Kollega	Underordnet	Andre		I alt	
7	Betvivlet udførelse af en arbejdsopgave pga. kønnet	42	34	5	19	100	
8	Udelukket fra socialt samvær pga. kønnet	44	36	4	15	100	
9	Overset fordi kvinde	60	19	3	18	100	
10	Præstationer er blevet nedgjort pga. kønnet	49	29	7	15	100	
11	Blevet lagt mere mærke til (positivt og negativt) pga. køn	42	29	6	23	100	
12	Behandlet nedladende, fordi kvinde	52	24	4	21	100	
13	Krop er blevet kommenteret, fordi kvinde	31	42	5	22	100	

Tabel 17

Andel af gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt
7	Betvivlet udførelse af en arbejdsopgave pga. kønnet	47	44	9	1	100
8	Udelukket fra socialt samvær pga. kønnet	92	8	0	0	100
9	Overset fordi kvinde	87	13	1	0	100
10	Præstationer er blevet nedgjort pga. kønnet	73	24	3	0	100
11	Blevet lagt mere mærke til (positivt og negativt) pga. køn	21	40	32	8	100
12	Behandlet nedladende, fordi kvinde	77	21	1	1	100
13	Krop er blevet kommenteret, fordi kvinde	17	48	28	7	100

Procentbasis: 885

Tabel 17a

Andele af militære og civile mænd, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i pct.								
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkende				Meget krænkende		I alt
		32	42	13	9	4	100	
7	Betvivlet udførelse af en arbejdsopgave pga. kønnet	32	42	13	9	4	100	
8	Udelukket fra socialt samvær pga. kønnet	23	38	11	11	18	100	
9	Overset fordi kvinde	17	38	15	15	14	100	
10	Præstationer er blevet nedgjort pga. kønnet	13	37	19	16	14	100	
11	Blevet lagt mere mærke til (positivt og negativt) pga. køn	42	36	15	5	3	100	
12	Behandlet nedladende, fordi kvinde	8	38	19	18	18	100	
13	Krop er blevet kommenteret, fordi kvinde	36	38	17	6	4	100	

Tabel 18

Andel af gruppen af militære kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt	
14	Blevet fløjtet, råbt el. lign. efter	44	37	15	4	100	
15	Rå el. stødende seksuelle kommentarer i større gruppe	67	25	7	1	100	
16	Rå el. stødende seksuelle kommentarer på tomandshånd	76	21	2	1	100	
17	Mod vilje inddraget i samtaler omkring sex	79	17	3	1	100	
18	Fået spørgsmål om ens sexliv	61	28	8	2	100	
19	Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner	61	32	6	2	100	
20	Pornografisk materiale er forevist, anvendt eller uddelt	38	34	21	8	100	
21	Seksuelt betonedede aktiviteter i forbindelse med fester	59	27	11	3	100	
22	Blevet sat falske rygter i gang om én	59	27	9	5	100	
23	Fået stirrende el. flirtende øjenkast	40	37	20	3	100	
24	Gentagende gange inviteret i byen af den samme	83	13	3	1	100	
25	Rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner	68	27	4	1	100	
26	Opfordret til sex til gengæld for en tjeneste	96	3	1	0	100	
29	Nogen har fysisk blottet sig	86	12	1	1	100	

Procentbasis: 883

Tabel 18a

Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelthed i pct.								
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkende				Meget krænkende		I alt
		30	27	20	10	14	14	
14	Blevet fløjtet, råbt el. lign. efter	22	24	16	14	24	100	
15	Rå el. stødende seksuelle kommentarer i større gruppe	19	20	18	18	25	100	
16	Rå el. stødende seksuelle kommentarer på tomandshånd	16	33	21	14	17	100	
17	Mod vilje inddraget i samtaler omkring sex	37	23	21	8	11	100	
18	Fået spørgsmål om ens sexliv	26	30	17	9	17	100	
19	Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner	52	22	12	7	7	100	
20	Pornografisk materiale er forevist, anvendt eller uddelt	60	20	8	7	5	100	
21	Seksuelt betonedede aktiviteter i forbindelse med fester	9	13	12	15	51	100	
22	Blevet sat falske rygter i gang om én	43	29	16	6	6	100	
23	Fået stirrende el. flirtende øjenkast	37	21	20	9	13	100	
24	Gentagende gange inviteret i byen af den samme	15	23	19	14	29	100	
25	Rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner	23	14	17	9	37	100	
26	Opfordret til sex til gengæld for en tjeneste	41	18	17	10	13	100	
29	Nogen har fysisk blottet sig							

Tabel 18b

Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Højere rang/stilling	Kollega	Underordnet	Andre	I alt
14	Blevet fløjet, råbt el. lign. efter	22	39	21	19	100
15	Rå el. stødende seksuelle kommentarer i større gruppe	32	47	10	12	100
16	Rå el. stødende seksuelle kommentarer på tomandshånd	41	42	7	10	100
17	Mod vilje inddraget i samtaler omkring sex	32	48	10	10	100
18	Fået spørgsmål om ens sexliv	26	56	7	11	100
19	Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner	31	47	10	12	100
20	Pornografisk materiale er forevist, anvendt eller uddelt	33	43	13	10	100
21	Seksuelt betonedede aktiviteter i forbindelse med fester	30	41	15	15	100
22	Blevet sat falske rygter i gang om én	28	48	11	13	100
23	Fået stirrende el. flirtende øjenkast	34	40	11	15	100
24	Gentagende gange inviteret i byen af den samme	32	47	11	10	100
25	Rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner	36	46	7	11	100
26	Opfordret til sex til gengæld for en tjeneste	37	49	10	4	100
29	Nogen har fysisk blottet sig	23	58	10	9	100

Tabel 19

Andel af gruppen af civile kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt	
14	Blevet fløjtet, råbt el. lign. efter	73	22	4	1	100	
15	Rå el. stødende seksuelle kommentarer i større gruppe	91	8	1	0	100	
16	Rå el. stødende seksuelle kommentarer på tomandshånd	90	8	1	0	100	
17	Mod vilje inddraget i samtaler omkring sex	88	10	1	0	100	
18	Fået spørgsmål om ens sexliv	86	13	1	0	100	
19	Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner	85	13	1	0	100	
20	Pornografisk materiale er forevist, anvendt eller uddelt	68	24	7	2	100	
21	Seksuelt betonedede aktiviteter i forbindelse med fester	92	7	1	0	100	
22	Blevet sat falske rygter i gang om én	90	8	2	0	100	
23	Fået stirrende el. flirtende øjenkast	66	27	7	1	100	
24	Gentagende gange inviteret i byen af den samme	94	5	1	0	100	
25	Rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner	83	16	1	0	100	
26	Opfordret til sex til gengæld for en tjeneste	99	1	0	0	100	
29	Nogen har fysisk blottet sig	98	2	0	0	100	

Procentbasis: 989

Tabel 19a

Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i pct.								
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkende				Meget krænkende		I alt
14	Blevet fløjtet, råbt el. lign. efter	49	29	11	6	5	100	
15	Rå el. stødende seksuelle kommentarer i større gruppe	14	26	20	13	26	100	
16	Rå el. stødende seksuelle kommentarer på tomandshånd	16	27	23	7	26	100	
17	Mod vilje inddraget i samtaler omkring sex	22	35	30	6	7	100	
18	Fået spørgsmål om ens sexliv	30	27	18	12	13	100	
19	Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner	30	30	12	8	19	100	
20	Pornografisk materiale er forevist, anvendt eller uddelt	56	25	8	3	8	100	
21	Seksuelt betonedede aktiviteter i forbindelse med fester	58	21	12	4	5	100	
22	Blevet sat falske rygter i gang om én	5	10	10	16	59	100	
23	Fået stirrende el. flirtende øjenkast	50	30	12	5	3	100	
24	Gentagende gange inviteret i byen af den samme	31	34	16	3	16	100	
25	Rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner	20	23	15	11	31	100	
26	Opfordret til sex til gengæld for en tjeneste	0	20	40	0	40	100	
29	Nogen har fysisk blottet sig	32	23	9	5	32	100	

Tabel 19b

Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Højere rang/stilling	Kollega	Underordnet	Andre	I alt
14	Blevet fløjtet, råbt el. lign. efter	25	34	8	32	100
15	Rå el. stødende seksuelle kommentarer i større gruppe	37	34	5	24	100
16	Rå el. stødende seksuelle kommentarer på tomandshånd	40	30	4	26	100
17	Mod vilje inddraget i samtaler omkring sex	37	40	6	17	100
18	Fået spørgsmål om ens sexliv	31	43	4	21	100
19	Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner	36	36	4	24	100
20	Pornografisk materiale er forevist, anvendt eller uddelt	23	52	6	20	100
21	Seksuelt betonedede aktiviteter i forbindelse med fester	22	32	8	38	100
22	Blevet sat falske rygter i gang om én	17	50	7	26	100
23	Fået stirrende el. flirtende øjenkast	35	31	4	30	100
24	Gentagende gange inviteret i byen af den samme	45	29	4	22	100
25	Rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner	43	33	4	19	100
26	Opfordret til sex til gengæld for en tjeneste	67	0	17	17	100
29	Nogen har fysisk blottet sig	42	31	8	19	100

Tabel 20

Andel af gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt	
14	Blevet fløjtet, råbt el. lign. efter	75	22	2	1	100	
15	Rå el. stødende seksuelle kommentarer i større gruppe	77	20	2	1	100	
16	Rå el. stødende seksuelle kommentarer på tomandshånd	88	11	1	0	100	
17	Mod vilje inddraget i samtaler omkring sex	85	14	1	1	100	
18	Fået spørgsmål om ens sexliv	83	15	2	0	100	
19	Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner	79	18	2	0	100	
20	Pornografisk materiale er forevist, anvendt eller uddelt	47	35	14	5	100	
21	Seksuelt betonede aktiviteter i forbindelse med fester	64	25	9	2	100	
22	Blevet sat falske rygter i gang om én	67	27	5	1	100	
23	Fået stirrende el. flirtende øjenkast	59	35	6	1	100	
24	Gentagende gange inviteret i byen af den samme	91	8	1	0	100	
25	Rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner	85	14	1	0	100	
26	Opfordret til sex til gengæld for en tjeneste	98	2	0	0	100	
29	Nogen har fysisk blottet sig	92	7	1	0	100	

Procentbasis: 885

Tabel 20a

Andele af militære og civile mænd, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkelighed i pct.								
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkende				Meget krænkende		I alt
		25	34	15	15	10	100	
14	Blevet fløjtet, råbt el. lign. efter	17	35	20	13	16	100	
15	Rå el. stødende seksuelle kommentarer i større gruppe	20	38	15	13	14	100	
16	Rå el. stødende seksuelle kommentarer på tomandshånd	31	35	11	16	7	100	
17	Mod vilje inddraget i samtaler omkring sex	38	33	14	9	6	100	
18	Fået spørgsmål om ens sexliv	27	34	15	13	11	100	
19	Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner	42	34	12	7	4	100	
20	Pornografisk materiale er forevist, anvendt eller uddelt	56	30	9	2	2	100	
21	Seksuelt betonede aktiviteter i forbindelse med fester	10	25	22	17	26	100	
22	Blevet sat falske rygter i gang om én	36	36	16	8	4	100	
23	Fået stirrende el. flirtende øjenkast	26	24	16	13	21	100	
24	Gentagende gange inviteret i byen af den samme	18	26	19	15	21	100	
25	Rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner	32	36	5	9	18	100	
26	Opfordret til sex til gengæld for en tjeneste	38	26	18	10	7	100	
29	Nogen har fysisk blottet sig							

Tabel 21

Andel af gruppen af militære kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt
27	Blevet behandlet dårligt, fordi nægtede sex	96,4	3,1	0,2	0,2	100,0
28	Blevet stillet bedre behandling i udsigt hvis indvilgede i sex	98,1	1,7	0,1	0,1	100,0
30	Følt sig truet, hvis ikke ville gå med til sex	98,2	1,7	0,0	0,1	100,0
31	Blevet taget på, kærtegnet el. kysset trods protest	83,6	15,0	0,8	0,6	100,0
32	Nogen har forsøgt sex mod ens vilje	97,0	3,0	0,0	0,0	100,0
33	Nogen har mod ens vilje haft sex med én	99,3	0,7	0,0	0,0	100,0

Tabel 21a

Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i pct.								
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkende				Meget krænkende		I alt
		0	3	10	10	77	100	
27	Blevet behandlet dårligt, fordi nægtede sex	0	3	10	10	77	100	
28	Blevet stillet bedre behandling i udsigt hvis indvilgede i sex	6	6	6	6	75	100	
30	Følt sig truet, hvis ikke ville gå med til sex	0	0	0	6	94	100	

Tabel 21b

Andele af militære kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkerens rang i antal						
Nr.	Spørgsmål	Højere rang/stilling		Underordnet		I alt
		Kollega	36	5	Andre	
27	Blevet behandlet dårligt, fordi nægtede sex	57	36	5	2	100
28	Blevet stillet bedre behandling i udsigt hvis indvilgede i sex	68	16	8	8	100
30	Følt sig truet, hvis ikke ville gå med til sex	59	41	0	0	100
31	Blevet taget på, kærtegnet el. kysset trods protest	37	44	8	11	100
32	Nogen har forsøgt sex mod ens vilje	28	55	3	14	100
33	Nogen har mod ens vilje haft sex med én	17	50	0	33	100

Tabel 22

Andel af gruppen af civile kvinder, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt	
27	Blevet behandlet dårligt, fordi nægtede sex	99,0	0,8	0,1	0,1	100,0	
28	Blevet stillet bedre behandling i udsigt hvis indvilgede i sex	99,4	0,5	0,1	0,0	100,0	
30	Følt sig truet, hvis ikke ville gå med til sex	99,3	0,7	0,0	0,0	100,0	
31	Blevet taget på, kærtegnet el. kysset trods protest	93,7	6,1	0,2	0,0	100,0	
32	Nogen har forsøgt sex mod ens vilje	98,9	1,1	0,0	0,0	100,0	
33	Nogen har mod ens vilje haft sex med én	99,9	0,1	0,0	0,0	100,0	

Tabel 22a

Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkende					
		Meget krænkende			I alt		
27	Blevet behandlet dårligt, fordi nægtede sex	0	11	11	11	67	100
28	Blevet stillet bedre behandling i udsigt hvis indvilgede i sex	0	17	17	33	33	100
30	Følt sig truet, hvis ikke ville gå med til sex	0	14	14	14	57	100

Tabel 22b

Andele af civile kvinder, der har oplevet situationen og deres angivelse af krænkernes rang i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Højere rang/stilling					
		Kollega	Underordnet	Andre	I alt		
27	Blevet behandlet dårligt, fordi nægtede sex	67	22	11	0	100	
28	Blevet stillet bedre behandling i udsigt hvis indvilgede i sex	78	0	22	0	100	
30	Følt sig truet, hvis ikke ville gå med til sex	67	11	22	0	100	
31	Blevet taget på, kærtegnet el. kysset trods protest	42	32	21	5	100	
32	Nogen har forsøgt sex mod ens vilje	38	19	31	13	100	
33	Nogen har mod ens vilje haft sex med én	0	0	100	0	100	

Tabel 23

Andel af gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet potentielt kønskrænkende situationer i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	I alt
27	Blevet behandlet dårligt, fordi nægtede sex	97,9	1,6	0,3	0,1	100,0
28	Blevet stillet bedre behandling i udsigt hvis indvilgede i sex	97,3	1,9	0,6	0,2	100,0
30	Følt sig truet, hvis ikke ville gå med til sex	98,5	1,3	0,2	0,0	100,0
31	Blevet taget på, kærtegnet el. kysset trods protest	95,7	3,9	0,3	0,0	100,0
32	Nogen har forsøgt sex mod ens vilje	98,8	1,0	0,1	0,0	100,0
33	Nogen har mod ens vilje haft sex med én	98,2	1,4	0,4	0,0	100,0

Tabel 23a

Andele af militære og civile mænd, der har oplevet situationen og deres oplevelse af graden af krænkethed i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Slet ikke krænkende				Meget krænkende	
							I alt
27	Blevet behandlet dårligt, fordi nægtede sex	17	39	0	6	39	100
28	Blevet stillet bedre behandling i udsigt hvis indvilgede i sex	30	22	13	9	26	100
30	Følt sig truet, hvis ikke ville gå med til sex	8	25	17	8	42	100

Tabel 24

Gruppen af militære kvinder og lokaliteten for den potentielt kønskrænkende adfærd i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Svar kategorier				
		Ikke besvaret	Udenfor tjenestetiden	Både i og udenfor tjenestetiden	Indenfor tjenestetiden	I alt
35	Hvornår er det sket	20	4	54	22	100
36	Hvor er det sket	21	Udenfor militært område	Både på og udenfor militært område	På militært område	100
37	Forskel ml. international mission og Danmark	72	Under udsendelse	I Danmark	Ingen forskel	100

Procentbasis: 883

Tabel 25

Gruppen af civile kvinder og lokaliteten for den potentielt kønskrænkende adfærd i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Svar kategorier				
		Ikke besvaret	Udenfor tjenestetiden	Både i og udenfor tjenestetiden	Indenfor tjenestetiden	I alt
35	Hvornår er det sket	52	2	16	30	100
36	Hvor er det sket	55	Udenfor militært område	Både på og udenfor militært område	På militært område	100
37	Forskel ml. international mission og Danmark	92	Under udsendelse	I Danmark	Ingen forskel	100

Procentbasis: 989

Tabel 26

Gruppen af militære og civile mænd og lokaliteten for den potentielt kønskrænkende adfærd i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Svar kategorier				
		Ikke besvaret	Udenfor tjenestetiden	Både i og udenfor tjenestetiden	Indenfor tjenestetiden	I alt
35	Hvornår er det sket	35	9	38	18	100
36	Hvor er det sket	35	Udenfor militært område	Både på og udenfor militært område	På militært område	100
37	Forskel ml. international mission og Danmark	63	Under udsendelse	I Danmark	Ingen forskel	100

Procentbasis: 885

Tabel 27

Nr.	Spørgsmål	Anvendt strategi i antal	Virkning på situationen i pct.			I alt
			Forværrede	Uændret	Forbedrede	
1	Undgik den pågældende person	288	10	31	59	100
2	Lod som om det ikke påvirkede	315	12	47	41	100
3	Forsøgte at glemme situationen	103	20	56	24	100
4	Bebrejdede sig selv, at situationen opstod	40	42	53	5	100
5	Gjorde grin med den pågældende person	126	8	23	69	100
6	Sagde til personen (mundtligt/skriftligt) at det skulle stoppe	263	11	21	68	100
7	Bad en anden om at sige det skulle stoppe	46	24	20	55	100
8	Truede med at fortælle det til andre	11	18	36	46	100
9	Truede med at indberette det	27	18	15	67	100
10	Diskuterede situationen med en/flere personer i enheden	174	8	37	55	100
11	Diskuterede situationen med en/flere personer udenfor Forsvaret	128	6	60	34	100
12	Søgte uformelt råd/hjælp i enheden	27	7	41	52	100
13	Bad om at blive forflyttet el. arbejde et andet sted	20	20	20	60	100
14	Indrapporerede hændelsen	38	13	37	50	100
15	Andet	44	5	34	61	100

Procentbasis: 883

Tabel 28

Andel af gruppen af militære kvinder, der har indrapporteret kønskrænkende adfærd i antal					
Nr.	Spørgsmål	Ikke besvaret	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling	I alt
16	Hvem indrapporterede du til	2	24	8	38
				Andre	
				4	

Tabel 29

Andel af militære kvinder, der har anmeldt kønskrænkende adfærd og deres oplevelse af hvad der skete herefter i antal	
Nr.	Spørgsmål
17a	Man talte med personen, som generede
17b	Blev opfordret til at trække sin anmeldelse tilbage
17c	Man troede ikke på anmeldelsen eller tog den ikke alvorligt
17d	Overordnede opførte sig truende
17e	Arbejdskammerater var truende
17f	Bad om andre arbejdsopgaver/forflyttelse
17g	Fik andre arbejdsopgaver/blev forflyttet
17h	Andet
17i	Ved ikke, hvilke forholdsregler, der blev taget
17j	Der blev ikke truffet nogen forholdsregler
	Anvendt strategi
	25
	20
	19
	19
	19
	20
	18
	9
	6

Tabel 30

Andel af militære kvinder, der ikke indrapporterede adfærd og deres begrundelser herfor i pct.	
Nr.	Spørgsmål
18a	Synes ikke det var vigtigt
18b	Viste ikke hvad hun skulle gøre
18c	Tog selv hånd om problemet
18d	Syntes ikke, at der var noget at gøre
18e	Det var for pinligt
18f	Regnede ikke med, at de ville tro hende
18g	Regnede med, at de ville gøre arbejdsituationen ubehagelig
18h	Vurderede det ville tage alt for meget tid og kræfter
18i	Regnede med, at det ville påvirke andres syn på hende i negativ retning
18j	Blev overtalet af kollega til ikke at indgive anmeldelse
18k	Blev overtalet af overordnet til ikke at indgive anmeldelse
18l	Ville ikke skade den person, der generede hende
18m	Kendte ikke personen/personerne, som generede
18n	Personen, som generede, var hendes overordnede
18o	Andet
	Anførte begrundelser
	51
	42
	42
	19
	17
	17
	19
	18
	18
	12
	12
	12
	9
	8
	3

Procentbasis: 883

Tabel 31

Nr.	Spørgsmål	Anvendt strategi i antal	Virkning på situationen i pct.			I alt
			Forværrede	Uændret	Forbedrede	
1	Undgik den pågældende person	108	9	34	57	100
2	Lod som om det ikke påvirkede	163	8	52	40	100
3	Forsøgte at glemme situationen	39	8	51	41	100
4	Bebrejdede sig selv, at situationen opstod	15	20	53	27	100
5	Gjorde grin med den pågældende person	41	10	22	68	100
6	Sagde til personen (mundtligt/skriftligt) at det skulle stoppe	102	9	18	73	100
7	Bad en anden om at sige det skulle stoppe	16	13	31	56	100
8	Truede med at fortælle det til andre	3	33	34	33	100
9	Truede med at indberette det	9	11	33	55	100
10	Diskuterede situationen med en/flere personer i enheden	56	7	54	39	100
11	Diskuterede situationen med en/flere personer udenfor Forsvaret	41	5	49	46	100
12	Søgte uformelt råd/hjælp i enheden	13	23	46	31	100
13	Bad om at blive forflyttet el. arbejde et andet sted	5	40	60	0	100
14	Indrapporerede hændelsen	14	14	50	36	100
15	Andet	21	9	29	62	100

Procentbasis: 989

Tabel 32

Andel af gruppen af civile kvinder, der har indrapporteret i antal						
Nr.	Spørgsmål	Ikke besvaret	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling	Andre	I alt
16	Hvem indrapporerede du til	5	6	3	0	14

Tabel 33

Andel af civile kvinder, der har anmeldt kønskrænkende adfærd og deres oplevelse af hvad der skete herefter i antal	
Nr.	Spørgsmål
17a	Man talte med personen, som generede
17b	Blev opfordret til at trække sin anmeldelse tilbage
17c	Man troede ikke på anmeldelsen eller tog den ikke alvorligt
17d	Overordnede opførte sig truende
17e	Arbejdskammerater var truende
17f	Bad om andre arbejdsopgaver/forflyttelse
17g	Fik andre arbejdsopgaver/blev forflyttet
17h	Andet
17i	Ved ikke hvilke forholdsregler, der blev taget
17j	Der blev ikke truffet nogen forholdsregler
	Anvendt strategi
	10
	7
	7
	7
	7
	6
	4
	4
	8

Tabel 34

Andel af civile kvinder, der ikke indrapporterede adfærden og deres begrundelser herfor i pct.		
Nr.	Spørgsmål	Anførte begrundelser
18a	Synes ikke det var vigtigt	29
18b	Viste ikke hvad hun skulle gøre	22
18c	Tog selv hånd om problemet	22
18d	Syntes ikke, at der var noget at gøre	12
18e	Det var for pinligt	11
18f	Regnede ikke med, at de ville tro hende	11
18g	Regnede med, at de ville gøre arbejdssituationen ubehagelig	11
18h	Vurderede det ville tage alt for meget tid og kræfter	11
18i	Regnede med, at det ville påvirke andres syn på hende i negativ retning	11
18j	Blev overtalet af kollega til ikke at indgive anmeldelse	9
18k	Blev overtalet af overordnet til ikke at indgive anmeldelse	9
18l	Ville ikke skade den person, der generede hende	9
18m	Kendte ikke personen/personerne, som generede	8
18n	Personen, som generede, var hendes overordnede	6
18o	Andet	5

Procentbasis: 989

Tabel 35

Gruppen af militære kvinder og deres oplevelser som iagttager i pct.

Nr.	Spørgsmål	Ikke oplevet situationen	Oplevet situationen - reaktioner				I alt
			Nej aldrig	Få gange	Flere gange	Meget ofte	
1	Nedværdigende kommentarer overfor en kvindelig kollega						
	a) Har det bekymret dig	69	3	14	11	3	100
	b) Har du hjulpet hende	70	4	11	11	4	100
	c) Har du åbent støttet hende	68	3	9	12	8	100
2	To kollegaer, der har været uenige om behandlingen af kvinder						
	a) Har du prøvet at vælge side mellem dem	75	12	8	4	1	100
3	Nogen har støttet en kvindelig kollega						
	a) De, der støttede den kvindelige kollega, blev mobbet	74	16	8	1	1	100
4	Kollegaer har ikke reageret på at kvindelige kollegaer er blevet nedvurderet						
	a) Har du været vred på kollegaerne over deres adfærd	73	3	13	8	3	100
5	Kvindelige kollegaer er blevet nedvurderet uden at de overordnede har reageret						
	a) Har du været vred på de overordnede over deres adfærd	77	4	11	5	3	100

Procentbasis: 883

Tabel 36

Gruppen af civile kvinder og deres oplevelser som iagttager i pct.

Nr.	Spørgsmål	Ikke oplevet situationen	Oplevet situationen - reaktioner				I alt
			Nej aldrig	Få gange	Flere gange	Meget ofte	
1	Nedværdigende kommentarer overfor en kvindelig kollega						
	a) Har det bekymret dig	90	2	5	2	1	100
	b) Har du hjulpet hende	92	2	4	2	0	100
	c) Har du åbent støttet hende	91	2	3	3	1	100
2	To kollegaer, der har været uenige om behandlingen af kvinder						
	a) Har du prøvet at vælge side mellem dem	91	5	4	0	0	100
3	Nogen har støttet en kvindelig kollega						
	a) De, der støttede den kvindelige kollega, blev mobbet	92	7	1	0	0	100
4	Kollegaer har ikke reageret på at kvindelige kollegaer er blevet nedvurderet						
	a) Har du været vred på kollegaerne over deres adfærd	93	2	3	2	0	100
5	Kvindelige kollegaer er blevet nedvurderet uden at de overordnede har reageret						
	a) Har du været vred på de overordnede over deres adfærd	95	1	3	1	0	100

Procentbasis: 989

Tabel 37

Gruppen af militære og civile mænd og deres oplevelser som iagttager i pct.

Nr.	Spørgsmål	Ikke oplevet situationen	Oplevet situationen - reaktioner					I alt
			Nej aldrig	Få gange	Flere gange	Meget ofte		
1	Nedværdigende kommentarer overfor en kvindelig kollega	81	6	10	2	1	100	
	a) Har det bekymret dig	84	8	6	1	1	100	
	b) Har du hjulpet hende	83	7	6	2	2	100	
	c) Har du åbent støttet hende							
2	To kollegaer, der har været uenige om behandlingen af kvinder							
	a) Har du prøvet at vælge side mellem dem	77	11	9	3	0	100	
3	Nogen har støttet en kvindelig kollega							
	a) De, der støttede den kvindelige kollega, blev mobbet	81	14	4	1	0	100	
4	Kollegaer har ikke reageret på at kvindelige kollegaer er blevet nedvurderet							
	a) Har du været vred på kollegaerne over deres adfærd	82	6	9	2	1	100	
5	Kvindelige kollegaer er blevet nedvurderet uden at de overordnede har reageret							
	a) Har du været vred på de overordnede over deres adfærd	87	6	4	2	1	100	

Procentbasis: 885

Tabel 38

Gruppen af militære kvinder og deres oplevelse af de vilkår, som Forsvaret giver kvinder i pct.									
Nr.	Spørgsmål	Svar kategorier							
		Overhovedet ikke	En smule	Tilpas	En del	For meget	I alt		
1	Hensyntagen til kvinder i tjenestestedets indretning	7	15	52	22	4	100		
	a) Hvis ikke tilpas - hvordan opleves det	Slet ikke krænkende							
		3	6	6	4	2	21 ⁷		
2	Hensyntagen til kvinder i uniformens pasform	40	27	28	5	0	100		
	a) Hvis ikke tilpas - hvordan opleves det	Slet ikke krænkende							
		14	12	12	12	7	57 ⁸		
3	Oplevelse af særlige fysiske basiskrav for kvinder	Slet ikke krænkende							
		41	13	24	12	10	100		
	a) Oplevelse af mandlige kollegaers reaktion	Negative reaktioner				Positive reaktioner			
		55				35			
4	Oplevelse af kvinders karrieremuligheder sammenlignet med mændenes	Mænd har bedre muligheder		Lige muligheder		Kvinder har bedre muligheder			
		33		61		6			
	a) Hvis ikke lige muligheder - hvordan opleves det	Slet ikke krænkende							
		2	4	8	14	9	37 ⁹		
5	Hensyntagen til at forene job og børn	Overhovedet ikke		Tilpas		En del		For meget	
		10		52		16		1	
	a) Hvis ikke tilpas - hvordan opleves det	Slet ikke krænkende							
		2	4	7	5	4	22 ¹⁰		

Procentbasis: 883

⁷ Af de 48 pct. som ikke finder, at der tages tilpas hensyn, har de 27 pct. undladt at besvare undersøgsmålet.

⁸ Af de 72 pct. som ikke finder, at der tages tilpas hensyn, har de 15 pct. undladt at besvare undersøgsmålet.

⁹ Af de 39 pct. som ikke finder, at der tages tilpas hensyn, har de 2 pct. undladt at besvare undersøgsmålet.

¹⁰ Af de 48 pct. som ikke finder, at der tages tilpas hensyn, har de 26 pct. undladt at besvare undersøgsmålet.

Tabel 39

Gruppen af civile kvinder og deres oplevelse af de vilkår, som Forsvaret giver kvinder i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Svar kategorier					I alt
		Mænd har bedre muligheder	Lige muligheder	Kvinder har bedre muligheder		I alt	
4	Oplevelse af kvinders karrieremuligheder sammenlignet med mændenes	42	58	0		100	
		Slet ikke krænkende					
	a) Hvis ikke lige muligheder - hvordan opleves det	2	5	10	7	33 ¹¹	
		Overhovedet ikke		Tilpas	En del	I alt	
5	Hensyntagen til at forene job og børn	4	13	58	23	100	
		Slet ikke krænkende					
	a) Hvis ikke tilpas - hvordan opleves det	2	2	2	3	11 ¹²	

Procentbasis: 989

Tabel 40

Gruppen af militære mænd og deres oplevelse af de vilkår, som Forsvaret giver kvinder i pct.							
Nr.	Spørgsmål	Svar kategorier					I alt
		Overhovedet ikke	En smule	Tilpas	En del	For meget	
1	Hensyntagen til kvinder i tjenestestedets indretning	2	8	59	25	100	
		Overhovedet ikke		Tilpas	En del	I alt	
2	Hensyntagen til kvinder i uniformens pasform	10	17	61	11	100	
		Slet ikke krænkende					
3	Oplevelse af særlige fysiske basiskrav for kvinder	40	13	34	7	100	
		Meget krænkende					
				6		I alt	

Procentbasis: 666

¹¹ Af de 42 pct. som ikke finder, at der tages tilpas hensyn, har de 9 pct. undladt at besvare undersøgsmålet.

¹² Af de 42 pct. som ikke finder, at der tages tilpas hensyn, har de 31 pct. undladt at besvare undersøgsmålet.

Tabel 41

Gruppen af militære og civile mænd og deres oplevelse af de vilkår, som Forsvaret giver kvinder i pct.						
Nr.	Spørgsmål	Svar kategorier				
4	Oplevelse af kvinders karrieremuligheder sammenlignet med mændenes	Mænd har bedre muligheder	Lige muligheder	Kvinder har bedre muligheder		
		16	68	16	100	
5	Hensyntagen til at forene job og børn	Overhovedet ikke	En smule	Tilpas	En del	For meget
		7	18	56	17	2

Procentbasis: 885

Tabel 42

Gruppen af militære kvinder og deres viden om forholdsregler for at mindske kønskrænkende adfærd ved organisation/arbejdsplads				
Nr.	Spørgsmål	Ja	Nej	I alt
6	Fastlagt regler, som forbyder kønskrænkende adfærd	16	37	100
7	Fastlagt retningslinier for, hvorledes indberetninger af kønskrænkende adfærd behandles	10	28	100
8	Givet information om, hvilke klagemuligheder, der findes	12	55	100

Procentbasis: 883

Tabel 43

Gruppen af militære kvinder, der har oplevet kønskrænkende adfærd		
Nr.	Spørgsmål	I alt
9	Har du oplevet kønskrænkende adfærd i arbejdsmæssige sammenhænge?	67

Procentbasis: 883

Tabel 44

Gruppen af civile kvinder og deres viden om forholdsregler for at mindske kønskrænkende adfærd ved deres organisation/arbejdsplads				
Nr.	Spørgsmål	Ja	Nej	I alt
6	Fastlagt regler, som forbyder kønskrænkende adfærd	18	21	100
7	Fastlagt retningslinier for, hvorledes indberetninger af kønskrænkende adfærd behandles	13	16	100
8	Givet information om, hvilke klagemuligheder, der findes	10	35	100

Procentbasis: 989

Tabel 45

Gruppen af civile kvinder, der har oplevet kønskrænkende adfærd				
Nr.	Spørgsmål	Ja	Nej	I alt
9	Har du oplevet kønskrænkende adfærd i arbejdsmæssige sammenhænge?	10	90	100

Procentbasis: 989

Tabel 46

Gruppen af militære og civile mænd og deres viden om forholdsregler for at mindske kønskrænkende adfærd ved deres organisation/arbejdsplads					
Nr.	Spørgsmål	Ja	Nej	Ved ikke	I alt
6	Fastlagt regler, som forbyder kønskrænkende adfærd	25	34	41	100
7	Fastlagt retningslinier for, hvorledes indberetninger af kønskrænkende adfærd behandles	15	31	54	100
8	Givet information om, hvilke klagemuligheder, der findes	14	35	51	100

Procentbasis: 885

Tabel 47

Gruppen af militære og civile mænd, der har oplevet kønskrænkende adfærd				
Nr.	Spørgsmål	Ja	Nej	I alt
9	Har du oplevet kønskrænkende adfærd i arbejdsmæssige sammenhænge?	12	88	100

Procentbasis: 885

8. BILAG

BILAGSOVERSIGT

Bilag I	SEQ (Sexual Experience Questionnaire)
Bilag II	Spørgeskema udsendt til kvinderne
Bilag III	Spørgeskema udsendt til mændene

Sexual Experience Questionnaire - Department of Defense (SEQ-DoD)

Gender harassment, sexist hostility

- e. Treated you “differently” because of your sex (for example, mistreated, slighted, or ignored you)?
- h. Displayed, used, or distributed sexist or suggestive materials (for example, pictures, stories, or pornography which you found offensive)?
- i. Made offensive sexist remarks (for example, suggesting that people of your sex are not suited for the kind of work you do)?
- k. Put you down or was condescending to you because of your sex?

Gender harassment, sexual hostility

- a. Repeatedly told sexual stories or jokes that were offensive to you?
- b. Whistled, called or hooted at you in a sexual way?
- c. Made unwelcome attempts to draw you into a discussion of sexual matters (for example, attempted to discuss or comment on your sex life)?
- d. Made crude and offensive sexual remarks, either publicly (for example, in your workplace) or to you privately?
- f. Made offensive remarks about your appearance, body, or sexual activities?
- g. Made gestures or used body language of sexual nature which embarrassed or offended you?
- l. Stared, leered, or ogled you in a way that made you feel uncomfortable?
- m. Exposed themselves physically (for example, “moonied” you) in a way that embarrassed you or made you feel uncomfortable?

Unwanted sexual attention

- h. Displayed, used, or distributed sexist or suggestive materials (for example, pictures, stories, or pornography which you found offensive)?
- j. Made unwanted attempts to establish a romantic sexual relationship with you despite your efforts to discourage it?
- n. Continued to ask you for dates, drinks, dinner, etc. even though you said “No”?
- q. Touched you in a way that made you feel uncomfortable?
- r. Made unwanted attempts to stroke, fondle, or kiss you?
- w. Attempted to have sex with you without your consent or against your will, but was unsuccessful?
- x. Had sex with you without your consent or against your will?

Sexual coercion

- o. Made you feel like you were being bribed with some sort of reward or special treatment to engage in sexual behaviour?
- p. Made you feel threatened with some sort of retaliation for not being sexually cooperative?
- s. Treated you badly for refusing to have sex?
- t. Implied faster promotions or better treatment if you were sexually cooperative?
- u. Made you afraid you would be treated poorly if you didn't cooperate sexually?

K_____

Baggrundsoplysninger

1. Hvor gør du tjeneste?		6. Er de personer du arbejder sammen med til daglig...	
Hæren	1	Udelukkende mænd	1
Søværnet	2	Flere mænd end kvinder	2
Flyvevåbnet	3	Lige mange mænd og kvinder	3
Fællesværns myndighed	4	Flere kvinder end mænd	4
		Udelukkende kvinder	5
2. Er du ansat som...		7. Hvor gammel er du?	
VPL (på VPL lignende vilkår)	1	18-25	1
Konstabel	2	26-35	2
Befalingsmand	3	36-50	3
Officer	4	Over 50	4
Civil	5		
3. Har du ledelsesansvar?		8. Hvad er din civilstand?	
Nej	1	Gift/samlevende	1
Ja, for 5 personer eller mindre	2	Kæreste	2
Ja, for 6 personer eller mere	3	Enlig	3
4. Hvornår startede du i Forsvaret?		9. Hvad er din højeste skoleuddannelse?	
2002/2003	1	8-10 klasse	1
2001	2	Studentereksamen, HF, HH eller lign.	2
1998-2000	3		
1993-1997	4		
1992 eller tidligere	5		
5. Hvor længe har du været på dit nuværende tjenestested?		Hvis civil,	
Under ½ år	1	10. Hvor lang er din uddannelse?	
Under 1 år	2	Har ingen uddannelse	1
Under 2 år	3	Erhvervsfaglig uddannelse (f.eks. kontor, tømrer, mekaniker)	2
2 år eller mere	4	Kortere videregående uddannelse (f.eks. handelsøkonom, laborant, konstruktør)	3
		Mellemlang videregående uddannelse (f.eks. folkeskolelærer, diplomingeniør, maskinmester)	4
		Lange videregående uddannelser (f.eks. akademiske uddannelser)	5

Dine oplevelser

Her vil vi gerne vide, hvilke oplevelser - af samme type, som de i følgebrevet beskrevne - du har haft indenfor de seneste 2 år, om du fandt dem krænkende og hvem, der var involveret.

Har du indenfor de sidste 2 år oplevet en eller flere af følgende situationer fra MÆND i dit arbejde i Forsvaret?

1. Der er blevet fortalt vittigheder (f.eks. "blondine-vittigheder") om kvinder?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
2. Kvinder generelt er blevet omtalt nedsættende?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
3. Nogen har givet udtryk for, at kvinder ikke er gode til et bestemt arbejde pga. deres køn?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
4. Nogen har givet udtryk for, at der ikke skal være kvinder i Forsvaret?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

5. Alle kvinder er blevet skåret over én kam (f.eks. at kvinder ikke har forstand på teknik?)	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

6. Der er blevet fortalt sjofle historier om kvinder?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

7. Det er blevet betvivlet, om du kan udføre en arbejdsopgave, fordi du er kvinde?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

8. Du er blevet udelukket fra socialt samvær, fordi du er kvinde?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

9. Du er blevet overset, fordi du er kvinde?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

10. Dine præstationer er blevet nedgjort, fordi du er kvinde?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

11. Der er blevet lagt mere mærke til dig (positivt og negativt), fordi du er kvinde?

I bekræftende fald	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5
	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

12. Du er blevet behandlet nedladende, fordi du er kvinde?

I bekræftende fald	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5
	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

13. Din krop er blevet kommenteret?

I bekræftende fald	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5
	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

14. Der er blevet fløjtet, råbt eller lignende efter dig på en seksuelt provokerende måde?

I bekræftende fald	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5
	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

15. Du har fået rå eller grove seksuelle kommentarer i en større gruppe/forsamling?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

16. Du har fået rå eller grove seksuelle kommentarer på tomandshånd?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

17. Du mod din vilje er blevet inddraget i samtaler omkring sex?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

18. Du har uopfordret fået spørgsmål om dit sexliv?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

19. Nogen har gjort bevægelser med seksuelle undertoner overfor dig?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

20. Der er blevet forevist, anvendt eller uddelt pornografisk materiale (f.eks. skærmbilleder, plakater, film)?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte				
	1	2	3	4				
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende	Meget krænkende		
	a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5		
					Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5			
21. Der har i forbindelse med fester været seksuelt betonede aktiviteter (f.eks. strippere)?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte				
	1	2	3	4				
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende	Meget krænkende		
	a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5		
					Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5			
22. Der er blevet sat falske rygter i gang om dig (f.eks. at du har haft sex med en kollega)?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte				
	1	2	3	4				
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende	Meget krænkende		
	a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5		
					Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5			
23. Du har fået stirrende eller flirtende øjenkast med seksuelle undertoner?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte				
	1	2	3	4				
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende	Meget krænkende		
	a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5		
					Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5			
24. Du er gentagne gange af den samme person blevet inviteret i byen, selv om du klart har sagt nej?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte				
	1	2	3	4				
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende	Meget krænkende		
	a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5		
					Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	1	2	3	4	5			

25. Du er blevet rørt ved på en måde, som havde seksuelle undertoner?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
26. Du er blevet opfordret til sex til gengæld for at gøre dig en tjeneste?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
27. Du er blevet behandlet dårligt, fordi du nægtede at have sex?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
28. Du er blevet stillet en bedre behandling i udsigt, hvis du indvilgede i at have sex?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
29. Nogen fysisk har blottet sig for dig?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
	I bekræftende fald				Slet ikke krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

30. Du har følt dig truet, fordi du ikke ville gå med til at have sex?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
I bekræftende fald	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
a) Hvordan oplevede du det?	1	2	3	4	5
b) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
31. Du er blevet taget på, kærtegnet eller kysset til trods for din protest?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
a) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
32. Nogen har forsøgt at have sex med dig uden dit samtykke og mod din vilje?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
a) Var det? (sæt evt. flere ringe)	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
33. Nogen mod din vilje og samtykke har haft sex med dig?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
a) Var det?	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5
34. Har du et andet eksempel på lignende adfærd?	Nej aldrig	Kun sjældent	Ja ofte	Ja meget ofte	
	1	2	3	4	
_____					
_____					
_____					
_____					
_____					
a) Hvordan oplevede du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
	1	2	3	4	5
b) Var det?	Nærmeste overordnede	Andre med højere rang/stilling end dig	Kollega	Underordnede	Andre
	1	2	3	4	5

35. Hvis du har oplevet en eller flere af den type opførsel, der er beskrevet i spørgsmål 1-33 fra mændene på din arbejdsplads hvornår er denne opførsel så foregået?	Udenfor tjenestetiden	1
	Både i og udenfor tjenestetiden	2
	Indenfor tjenestetiden	3
36. Hvis du har oplevet en eller flere af den type opførsel, der er beskrevet i spørgsmål 1-33 fra mændene på din arbejdsplads hvor er denne opførsel så foregået?	Udenfor militære områder	1
	Både på og udenfor militære områder	2
	Kun på militære områder	3
37. Hvis du har oplevet en eller flere af den type opførsel, som er beskrevet i spørgsmål 1-33 og har været udsendt i international mission, hvor har det så været værst?	Under udsendelse	1
	I arbejdsmæssige sammenhænge i Danmark	2
	Ingen forskel	3

Hvis du ikke har haft nogle af ovenstående oplevelser, skal du fortsætte til afsnittet om **Oplevelser som iagttager** på side 12.

Din håndtering af oplevelserne

I dette afsnit vil vi gerne have at vide, hvilke forholdsregler du tog for at stoppe den uønskede sex-/kønsrelaterede opmærksomhed samt hvilken virkning du oplever, at det havde på situationen?

Sæt kryds ud for det du valgte at gøre og markér, hvordan det påvirkede situationen.

	Hvad gjorde du? (sæt kryds)	Virkning på situationen?		
		Forværrede	Uændret	Forbedrede
1. Jeg undgik den pågældende person		1	2	3
2. Jeg lod som om det ikke påvirkede mig		1	2	3
3. Jeg forsøgte at glemme situationen		1	2	3
4. Jeg bebrejdede mig selv, at situationen opstod		1	2	3
5. Jeg gjorde grin med den pågældende person		1	2	3
6. Jeg sagde til personen/personerne (enten mundtligt eller skriftligt), at de skulle stoppe		1	2	3
7. Jeg bad en anden om at sige til personen, at vedkommende skulle stoppe		1	2	3
8. Jeg truede med at fortælle det til andre		1	2	3
9. Jeg truede med at indberette det		1	2	3
10. Jeg diskuterede situationen med en eller flere personer i min enhed		1	2	3
11. Jeg diskuterede situationen med en eller flere personer udenfor Forsvaret		1	2	3
12. Jeg søgte uformelt råd/hjælp i enheden hos f.eks. tillidsmand/talsmand, præst, socialrådgiver		1	2	3
13. Jeg bad om at blive forflyttet eller få arbejde et andet sted		1	2	3
14. Jeg indrapporterede hændelsen		1	2	3
15. Andet		1	2	3

I tilfælde af indrapportering besvar spørgsmål 16 og 17, hvis ikke gå til spørgsmål 18.

16. Hvem indrapporterede du det til?

Nærmeste overordnede	1
Andre med højere rang/stilling end dig	2
Andre	3

17. Hvad skete der på din arbejdsplads efter, at du havde anmeldt adfærden?

(Sæt kryds ved alle de svar, som passer)

a) Man talte med personen, som generede mig	
b) Jeg blev opfordret til at trække min anmeldelse tilbage	
c) Man troede ikke på min anmeldelse eller tog den ikke alvorligt	
d) Mine overordnede (eller andre med højere rang end mig) opførte sig truende	
e) Mine arbejdskammerater var truende overfor mig	
f) Jeg bad om andre arbejdsopgaver/forflyttelse	
g) Jeg fik andre arbejdsopgaver/blev forflyttet	
h) Andet	
i) Jeg ved ikke, hvilke forholdsregler, der blev taget	
j) Der blev ikke truffet nogen forholdsregler	

18. Hvis du ikke rapporterede adfærden til nogen, hvad var dine begrundelser for dette?

(Sæt kryds ved alle de svar, som passer)

a) Jeg syntes ikke, at det var vigtigt	
b) Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle gøre	
c) Jeg tog selv hånd om problemet	
d) Jeg syntes ikke, at der var noget at gøre	
e) Det var for pinligt	
f) Jeg regnede ikke med, at de ville tro mig	
g) Jeg regnede med, at det ville gøre min arbejdssituation ubehagelig	
h) Jeg vurderede, at det ville tage alt for megen tid og kræfter	
i) Jeg regnede med, at det ville påvirke andres syn på mig i negativ retning	
j) Jeg blev overtalt af en kollega til ikke at indgive anmeldelse	
k) Jeg blev overtalt af en overordnet til ikke at indgive anmeldelse	
l) Jeg ville ikke skade den person, som generede mig	
m) Jeg kendte ikke personen/personerne, som generede mig	
n) Personen, som generede mig var min overordnede	
o) Andet	

Oplevelser som iagttager

Har du **ikke** arbejdet sammen med kvinder i løbet af de sidste 2 år, skal du gå videre til afsnittet om **Organisationen** på side 13.

Hvis du har arbejdet sammen med kvinder indenfor de sidste 2 år, vil vi gerne vide, om du har været vidne til, at kvinder har været i nogle af de beskrevne situationer.

Hvis situationen er relevant vil vi bede dig angive, hvordan du reagerede.

	Ikke oplevet situationen	Nej aldrig	Få gange	Flere gange	Meget ofte
1. En kvindelig kollega har været mål for nedværdigende kommentarer pga. hendes køn eller for uønsket seksuel opmærksomhed?	1				
I bekræftende fald					
a) Har det bekymret dig?		2	3	4	5
b) Har du bagefter hjulpet hende?		2	3	4	5
c) Har du åbent støttet hende?		2	3	4	5
2. To kolleger, der har været uenige om behandlingen af kvinder?	1				
I bekræftende fald					
a) Har du prøvet at skulle vælge side mellem dem?		2	3	4	5
3. Nogen har støttet en kvindelig kollega, der har været udsat for nedvurdering eller uønsket seksuel opmærksomhed?	1				
I bekræftende fald					
a) De, der støttede den kvindelige kollega, blev mobbet?		2	3	4	5
4. Dine kolleger har ikke reageret på, at kvindelige kolleger er blevet nedvurderet eller udsat for uønsket seksuel opmærksomhed?	1				
I bekræftende fald					
a) Har du været vred på kollegerne over deres adfærd?		2	3	4	5
5. Kvindelige kolleger er blevet nedvurderet eller udsat for uønsket seksuel opmærksomhed uden, at de overordnede har reageret på det?	1				
I bekræftende fald					
a) Har du været vred på overordnede over deres adfærd?		2	3	4	5

Organisationen

Med de efterfølgende spørgsmål, vil vi gerne vide, hvordan du oplever de vilkår, som Forsvaret giver kvinder.

Hvis du er civilt ansat bedes du gå direkte til spørgsmål 4, med mindre du er udsendt.

1. Tages der i tjenestedets indretning (indkvartering, badeforhold mv.) hensyn til kvinderne?	Overhovedet ikke	En smule	Tilpas	En del	For meget
	1	2	3	4	5
a) I tilfælde af, at du ikke synes, at der tages tilpas hensyn, hvordan oplever du det?	Slet ikke krænkende for kvinder				Meget krænkende for kvinder
	1	2	3	4	5
2. Tages der i uniformens pasform hensyn til kvinderne?	Overhovedet ikke	En smule	Tilpas	En del	For meget
	1	2	3	4	5
a) I tilfælde af, at du ikke synes, at der tages tilpas hensyn, hvordan oplever du det?	Slet ikke krænkende for kvinder				Meget krænkende for kvinder
	1	2	3	4	5
3. Hvordan oplever du de særlige fysiske basiskrav til kvinder i Forsvaret?	Slet ikke krænkende for kvinder				Meget krænkende for kvinder
	1	2	3	4	5
a) Hvordan oplever du dine mandlige kollegers reaktioner på de særlige fysiske basiskrav?	Negative reaktioner	Ingen reaktioner	Positive reaktioner		
	1	2	3		
4. Hvordan oplever du kvindernes karrieremuligheder i Forsvaret sammenlignet med mændenes?	Mænd har bedre muligheder	Lige muligheder	Kvinder har bedre muligheder		
	1	2	3		
a) I tilfælde af, at du ikke synes, at der er lige muligheder (enten kvinder eller mænd favoriseres), hvordan oplever du det?	Slet ikke krænkende for kvinder				Meget krænkende for kvinder
	1	2	3	4	5
5. Tages der på arbejdsstedet hensyn til mulighederne for at forene job med det at have børn?	Overhovedet ikke	En smule	Tilpas	En del	For meget
	1	2	3	4	5
a) I tilfælde af, at du ikke synes, at der tages passende hensyn, hvordan oplever du det?	Slet ikke krænkende				Meget krænkende
	1	2	3	4	5

Endelig vil vi gerne vide, om din organisation/arbejdsplads, efter din opfattelse, har taget nogle af nedenstående forholdsregler for at mindske den kønskrænkende adfærd på arbejdspladsen.

	Ja	Nej	Ved ikke
6. Er der fastlagt regler, som forbyder kønskrænkende adfærd?	1	2	3
7. Er der fastlagt retningslinier for, hvorledes indberetninger af kønskrænkende adfærd behandles?	1	2	3
8. Er der givet information om, hvilke klagemuligheder, som findes?	1	2	3
9. Har du oplevet kønskrænkende adfærd i arbejdsmæssige sammenhænge?	Ja 1	Nej 2	
Hvis ja,			
a) Er der iværksat undersøgelser ved klager over kønskrænkende adfærd?	Ja 1	Nej 2	Ved ikke 3
b) Er der iværksat sanktioner mod de, som udfører kønskrænkende adfærd?	1	2	3
c) Er der iværksat sanktioner mod de ledere, chefer eller andre overordnede, som har tilladt kønskrænkende adfærd?	1	2	3
d) Er der tilbudt rådgivning til de, som er blevet udsat for kønskrænkende adfærd?	1	2	3

Skemaet returneres i vedlagte svarkuvert til KKA, Institut for Militærpsykologi, Svanemøllen Kaserne. Ryvangs Allé 1, 2100 København Ø

Tak for, at du ville medvirke i undersøgelsen.

Spørgeskema udsendt til mændene

Spørgeskemaet til mændene er mht. indholdet identisk med spørgeskemaet til kvinderne idet formuleringer ved oplevelse af forekomst og grad af krænkethed adskiller sig, da der ikke spørges til hvad mændene selv har været udsat for, men hvad de har oplevet kvindelige kollegaer udsat for.

Ordlyden af underspørgsmålene er i konsekvens heraf ligeledes omformuleret eller udeladt. Afsnittet om håndtering af oplevelsen indgår ikke i mændenes spørgeskema. Ligesom underspørgsmålene til spørgsmål 1-5 i afsnittet om organisationen er udeladt.